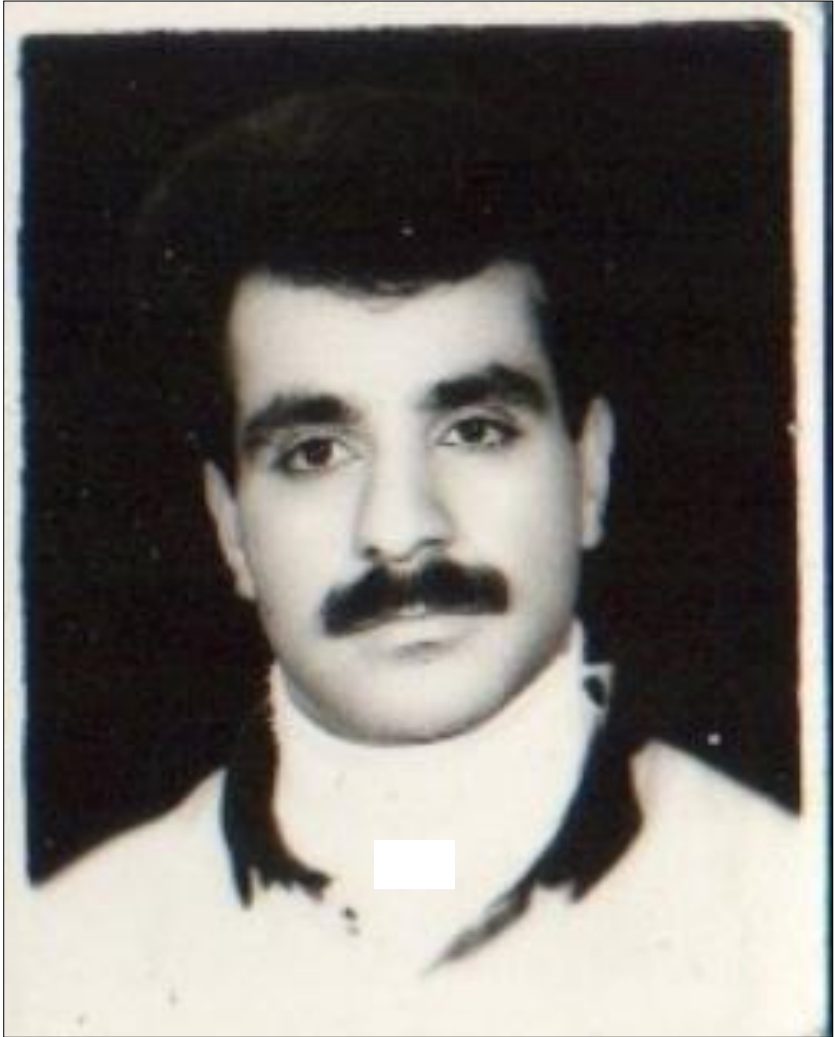

ئاگرىكى زەردەشتى

له بۆلۆكراوه كانى راگه باندنى پارتى زىانى نازادى كوردستان
چاپخانهى رۇناهى
بهروارى چاپ: 2705 كوردى

بهشی بهگه م:

- 12..... پۆشنبیری هه ناسه دانه له کهش و هه وای سه به خو دا
- 15..... ئاکامی هه لپژاردن به نده به سیاسه تی
- 18..... ناسنامه ی پۆشنبیری کوردی به دهسته به رکردنی
- 21..... دینامیکه تی چاره سه ری له باشوور ژنان و لاوانن
- 24..... به دوادا چونیک له ژیر پۆشنایی نامه ی ئیمرالی دا
- 27..... گه لی کورد و خاوه نداریتی له پۆزی ئاشتی جیهانی
- 31..... به ره و پیکه ستنی کۆمه لگای مه دهنی
- 34..... خویندکاران و لاوان دینامیکه تی پیکه وتن و
- 37..... شه پ له به رامبه ر PKK شه پ کردنه له به رامبه ر
- 40..... ئیراقیکی فیدرال و دیموکرات وه لآمه بو سه رجه م کیشه کان
- 43..... PKK هیزی پیکه نگی شارستانیه تی دیموکراتیه یه
- 46..... کوردان هه ر ده بنه خاوه ن ستاتۆ
- 49..... امنیت میهنی و اقتصاد سایه
- 55..... درآمدی بر رفرماسیون دینی
- 64..... کاروانی دهنگی گه ریلا
- 69..... کسوف
- 72..... دیارییه ک بو منالان / هه لبه ست
- 74..... ولات / هه لبه ست
- 75..... چه کی شه هید / هه لبه ست
- 77..... دل / هه لبه ست
- 78..... مانیفیستی! / هه لبه ست
- 80..... بحران را برآشفتن / شعر

بهشی بهگه م:

- 86.....چه‌ند ووشه له گه‌ل "هه‌قال پ‌یین".....
- 91.....بو "شه‌هید پ‌یین" که ئاو‌ینه‌ی راستینه.....
- 97.....پ‌یه‌ر ئاپو ده‌ل‌یت "ئیمه له سه‌ره‌تای میژوو دا.....
- 102.....بو تریفه‌ی زانست.....
- 103.....پ‌یشکه‌ش به پ‌و‌حی پاکی شه‌هید پ‌یین.....
- 104.....ریبین؛ حقیقت شاگردی آپوئ‌یست.....
- 109.....یک شاهین بر فراز قندیل.....
- 112.....ریبین؛ شاگرد ممتاز دانشگاه عشق به آزادی انسانیت.....
- 121.....ریبین؛ روشنفکر واقعی.....
- 124.....ریبین؛ قطره‌ی از دریای آپوئ‌یسم.....
- 126.....پ‌یشکه‌ش به پ‌و‌حی به‌رزت، هاوسه‌نگه‌ری شه‌هید.....
- 127.....ئه‌ی هه‌لو‌ی قه‌ت نه‌مری کوردستان!.....
- 129.....زیبکه به‌رد.....
- 130.....بو: ئه‌و دره‌خته‌ی لق و پ‌وی خو‌ی کردو‌ته هیلانه‌ی.....
- 132.....فرزند هور.....
- 134.....به همسنگر شه‌یدم؛ ریبین.....
- 135.....یادی از رفیق شه‌یدم "ریبین هیمن".....
- 138.....سنووری ئه‌شق / هه‌ل‌به‌ست.....
- 139.....مه‌رۆن... بیناسن! / هه‌ل‌به‌ست.....
- 140.....چوون / هه‌ل‌به‌ست.....
- 142.....سب‌زترین وداع / شعر.....
- 143.....رویا / شعر.....
- 144.....خلقت / شعر.....
- 146.....عاشقان عصر شعر و گفتن / شعر.....

ناگریکی زەردەشتی

بېگومان ئاستى رۇشنبىرى و تېگەيشتنى ھەر كۆمەلگايەك بەندە بە ئاستى بېگەيشتن و دەرکەوتنى تاكى رۇشنبىرى بەلئىندەر و دېتە ئەو واتايە كە ئەو كۆمەلگايە خۆى ناسیو و دەیهوئ بە دەستى خۆى چارەنووسى خۆى دیارى بکات. ئەگەر ئاوپرېك لە مېژووئ دوور و نزىكى كوردان بەدینەو، دەبىنن كە سەرەراى تېكۆشانى بئ برانەوئى بۆ بەدەستھېنانى مافە سەرەتايیەکانى، بەلام بە ھۆى بوونى ئەم قالایەتییە و نەبوونى دوورنمایەكى دوورودرېژ بۆ پەرورەدە كردن و دەرختنى تاكى زانا و وریا و نەویەكى ھۆشیار كە خاوەن دەرېكەوئ لە بەھاكانى مرۆفایەتى -كە لە كەسایەتى مرۆفى كورد دا پېشیل كراوە- یەكئ لە گرینگرین سەنگەرەكانى خەباتى خۆى لە دەست داوہ. كارەسات و تراژدیەكانى دواكەوتووئى كورد سەرچاوەى خۆى لەم خالەوہ دەگرئ.

PKK ھەر لە سەرەتای دەرکەوتنیەوہ بە خوئندنەوہ و ئەزمون وەرگرتن لە مېژووئ كوردان، وەكوو جوولانەوہیەكى رۇشنبىرى سەریھەلدا. لێرەدا ئەگەر دەگوترئ شوپشى PKK شوپشى ژيانەوئى گەلى كورد و خوئفاندنى تاكى ئازادە بەم بۆنەییەوہیە كە ھەزاران مرۆفى ئازاد و كارامە و پووناكبىرى لە ھەناوئى خۆى دا بەخۆئ و پەرورەدە كرد.

شەھىدى پووناكبىر "ناسر قادرزادە" یەكئە لەو تېكۆشەرانیە كە ھەر زوو PKK و راستى شوپشى كوردستانی ناسى و تەقلئ رېزەكانى شوپش بوو. شوپشگېرى پووناكبىر؛ ھەقال "پېن" ھەر لە مندالییەوہ لە ھەولئ ئەوہ دابوو كە ئەو قالبە زېھنیانە بشكېئ كە عەقلییەتى مرۆفى كوردى پئ تەنراو و بۆتە قالبدەرى بىركردنەوہ و پەپوہندیە كۆمەلایەتییەكانى، واتا ئەو ھەول و خوئلىئ تېكۆشانى پووناكبىرىكى لە مېشك دایە كە وېرانكەر و تېكدەرى باوہر و دابوہریتە سوا و پزىو و دواكەوتووہكانى ناو كۆمەلگايە و ئەو دەیدیت كە كۆمەلگای كورد نا سەر ئىسقان كۆمەلگايەكە كە ھزر و پۆخى تىدا خنكېنراوہ و مرۆفى كورد لە گەوھەر و ھەبوونى ئىنسانىي خۆى دوور خراوہتەوہ و ئەوانەش كە بە رۇشنبىر ناوژەد دەكرېن نەوہك ناتوانن بگەییەنە راستى كۆمەلگا بەلكوو تا دواپارادە لە رېگەى كوردەوہ دىماگۆژىەكانیانەوہ خزمەت بە نوئینەرانى ھزر و بىرى سیستەم و چىنى سەردەست و چەوسىنەرى كۆمەلگا دەكەن، بۆیە ئەو لە لىگەرىنى ئەوہ دابوو كە بگەییەتە راستى و واقەئى ئىستای كۆمەلگا و ئاستى مرۆفىكى ئازاد و ئەركى مرۆئى و مېژووئى و كۆمەلایەتییى خۆى پېك بەئىئ. لێرەدا شەھىدى قارەمان ئەم راستىیانەى لە نېو شوپشى PKK دا ناسى و خەباتى رۇشنبىرى و شوپشگېرپى بە بەكەوہ گرېدا، چوونكە ئەو گەيشتوہ ئەو راستىنەییە ئەمروئى كۆمەلگا كە بۆ گەيشتن بە پووناكبىرىكى راستەقین پېوئستى بە تېكۆشانىكى لەمجۆرە دەكات.

لەم پېناوہ دا شەھىدى پووناكبىر نىشانى دا كە مرۆف چۆن دەتوانئ بگاتە ئاستى ئەو بېروباوہرەى كە ھەییەتى و چۆن دەتوانئ قسەى خۆى، بىروپراى خۆى سەبارەت بە ھەموو بابەتەكان بخاتە روو و بوئرانە و بە بئ ھىچ دلەراوئ و بەرژەوہندیەكى تاكەكەسى لە بەرەى پووناكى دژ بە تارىكى و نەزانى و دىماگۆژى دا راپاوەستئ. ئەو

ناگريکي زهردهشتي

فيري کردين که چون له تیکۆشانمان دا دهبي خروش و داهينانيکي نوئ بهردهوام ههبيت و نهم خروشهش دهبي تهنيا له سنووری کارتیکردنيکی سۆزداري و دهروونی دا نهمينيتهوه، بهلكوو دهبي پهل بهاويت بو ناستي بيرکردنهوهی تازه، بو نهوهی هزر و بيري تازه له دهروومان دا بخولقي و بهرهو دونيايهکی نوئ و ژيانیکي نازاد ناراستهمان کات.

بيگومان نهم پهتووکهي که له بهر دست دايه سهرحم نوسينهکانی "شهيد ريبيین" له خووه ناگري، چونکه چ له خهباتي شاخ دا و چ له خهباتي شار دا به دهیان نوسين و وتاری حياجیای له مهر بابته ويژه بي (شهدهبی) و کۆمه لايهتی و سياسيهکان نووسيوه که به هۆی هه لومهرجی شاخ نه توانراوه هه موویان کۆبکريتهوه و له دووتوی پهرتووکيکي وها دا له چاپ بدرين.

نوسينهکانی "شهيد ريبيین" هه له نوسينه ويژه بيهکانيهوه بگره تا دهگاته بابته سياسي و کۆمه لايهتیهکانی وروژينهري نهم پرسيارانه که: "ئيمه کيین و بوچی دهژين؟"، پهخنه له سه ره نهو پیکهاته کۆمه لايهتی و سياسيهکانه که کۆمه لگای کوردی له سه ر دانراوه، دهمامک له سه ره نهو لايهنه تاریک و کپکراوانه هه لدهداتهوه که ههزاران ساله به پيرۆز و رهوا و په هه ده ژميردري و دهرهوايشتهتی له وه هه مه ئايديو لۆژيانهی که تاک و کۆمه ل تا بينه قاقا تيوه گلاوه و توانای هه ستانهوه سه رپيی لی سه ندراره.

ناوهروکی نوسينهکانی "شهيد ريبيین" ليوانليوه له ليگه رين بو ئايينده و ژيانیکي نازاد و واتادار که بيگومان نهمهش هه لقولوی رۆحیکي ياخی بووه له کۆمه لگایهکی داخراو و وهستاو و مهنگ دا، ياخی بوونیش يه که مين هه نگاوه بو په تکردنهوه و گۆرانی نهو پاستيه به زۆر سه پينراوه. ههروهها روونکردنهوه و هيئانه زمانی نهو بابته تانهش تهنيا بو نهوه نيه خوینهران له هه ندئ بابته گوتراو ئاگادار بکاتهوه بهلكوو بو نهويه که به شيويهکی زانستی و پراکتیکی و واقعيانه گوراکارييهکی بنچينهیی له پیکهاتهی سيستمه و کۆمه لگا بهدی بهیئ، نهمهش ريپازی ئاپوئيزمه که پیمان دهلی "هه گه ره به شيويهکی زانستی و رۆژانه له سه ره پوهشی هه نوکهي هه لوپسته نه که ين نهوا ناتوانين له خهبات دا سه رکه وتوو بين". شهيد ريبيین يش وه کوو شاگردیکي قوتابخانهی ئاپوئيزم بو به دهیئانی ئامانجهکانی گه له که مان تا دوايين ساته وه ختهکانی ژيانی نه سه ره وتوانه نه رکی ميژوویی و مرۆبی خوی له پيناو گه ل و نيشتان دا پیکهينا و بووه نه سنپره بيهکی پرسنگدار له ئاسمانی نه ده بیاتی به رخوونی گه له که مان. له م چوارچيوه يهش دا بو به زرپاگرتن و زيندووهيشتهتهوه و خاوه ندرایتي له تیکۆشانی شهيد ريبيین، له سييه مين کۆنفرانسی يه کيتی رۆشنگه ریی ديموکراتی "YRD" دا شه رهی شه هیدی چاپه مه نیی بپه خشرا و له پال شه هیدان "غوربهت نه للی نه رسۆز" و "ئاپی موسا" ... بووه سيمبولی شه هیدی چاپه مه نی.

یورانم در جوارش خانه گزیده‌اند تا مبادا به انتظار نماند یا با امید وداع گوید و ای یار شفیق، تو نیز فراغ خاطر باش که پیرمرد قصه ما سال‌هاست، روزهاست. نفس به نفس، لحظه به لحظه می‌شنود آواز صخره را و با هم زمزمه می‌کنند: قدم‌هایشان تحقق امیدهایمان را نوید داده بود. چنین نام نهادند؛ تنها انتظاری که ندامت نصیب‌شان نکرد زایشی بود بس دشوار، رویش لاله سرخی از ناف سختی‌ها و صعب‌ها، الفتی است پایدار میان دل‌هایمان و اعماق خاک و سرزمینی که عقیم مانده و چراغش به کوری گراییده بود.

"رفیق ربیین" از دیار نام آشنا و چشم به راه سرزمین‌مان که به یاوران درآویخته خیال‌ها و آرزوهایمان عهد کرده بود و از زبان چشمشان شنیده بود: سکوت هرگز! جاودان جنب‌وجوش و در حال آمده بود تا چشم آبی، منبع نوری و یا دستان باغبانی باشد مرگ سکوت و زایش حرکت را "آری" گوید. فقط آرزوهای او دیگر بزرگ شده بودند و او نیز یاد گرفته بود آغاز سخن با خواسته‌هایش را او زایش خویشتن را می‌طلبید تا خود آرزوی دیگران و همگان گردد. آری، "شهید ربیین" همان گلی است که در دل صخره رویید. همان هم‌جوار کلبه پیرمرد و زبان گویای صخره.

کودکی انگشت به دهان، تو گویی کوچک‌صخره‌ای شده بود در کنار همان کوه سنگی که گلی (رفیق) در دلش لاله گزیده بود و زندگی را آغاز، فریاد برآورد که "منم نگهبان لاله تا بیاموزم رویش و زایشی را، نسل لاله‌ها فرا رسیده است و آنهایی که ادامه دهند حیات را، شاداب کنند خاک و سیراب گردانند گل را". و ما اگر برآنیم یاور لاله باشیم و وفادار به راه و رسمش، هادی آب و نور شویم به سر منزل گل و دل صخره. همه هم و غمان این است. این بار هر آنچه پیرمرد و کودک و صخره و لاله از ما طلب کنند، نیک شنیده‌ایم و آفریدگار آرزوهای دیگر خواهیم گشت تا همگان زمزمه کرده باشند، قدم‌هایشان تحقق امیدهایمان را نوید داده بود و تنها انتظاری که ندامت نصیبمان و نصیبشان نکرده باشد، تنها نام زایش دوباره گردد.

حزب حیات آزاد کردستان PJAK

بەشى يەكەم

رۆشنىبىرى ھەناسەدانە لە كەش و ھەواى سەربەخۆ دا

بە چاوخشاندىك بە مېژووى ئەم چەند سەدەيەى دوايى ى مرۇقايەتى دا،
رۈوبەرۈوى راستىيەكى حاشاھەلنەگر دەبىنەوہ. ئەمىش ئەوہىيە كە تەواوى ئەو
شۆرشە مەزنانەى مۆركى خۇيان لە مېژووى مرۇقايەتیی ھاوچەرخ داوہ، خاوەن
پالېشتىكى لەمىژىنەى رۆشنىبىرىن. ئەمەش دەبىتە ھۆكارى پىگگەيشتنى
كۆمەلگا لە بواری كەلتوورى، ھزرى، زانستى، فەلسەفى و... ھتد بۆ

گۆرپانکاریه‌کی بنچینه‌یی که به پەرخسانی هەلومەرجی پامیاری و ئابووری پڕۆسەکه‌ی ته‌واو دەبێت و کۆمه‌لگا پەنگیکی نوێ له‌ خۆوه‌ ده‌گریت. نموونه‌ی شۆرشه‌کانی فه‌ره‌نسا، روسیا، چین و... ئەم راستیه‌ پوون و ئاشکرا تر ده‌کن. ته‌نانه‌ت له‌ ئاکامی میژینه‌یه‌کی وه‌های پڕۆسنیبریش دایه‌ که مروّفه‌ سیاسه‌تمه‌دار و شۆرشگێره‌کان ده‌رده‌که‌ون.

به‌لام کاتی ئاور له‌ میژووی کوردستان ده‌ده‌ینه‌وه‌، بۆمان ده‌رده‌که‌وێ پالپشتیکی ئەوتوی پڕۆسنیبری له‌ ئارا دا نیه‌؛ ئەگەر به‌ ده‌گمه‌ن چه‌ند پڕۆسنیبریکیش ده‌رکه‌وتبن ئەوا له‌ په‌راویز دا ماونه‌ته‌وه‌ و نه‌یان‌توانیوه‌ ببن به‌ خاوه‌ن پڕۆژه‌یه‌کی پڕۆسنیبری بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی پرسه‌کانی کۆمه‌لگا. بیگومان ژێرده‌ستی و پارچه‌بوونی ولات و هه‌روه‌ها به‌رپۆه‌چوونی پامیاری (نکوۆلی و ق‌رکردن) به‌ هه‌موو شیوازه‌ جیا‌جیا‌کانیه‌وه‌، له‌ هۆکاره‌ سه‌ره‌کیه‌کانی ئەم ده‌رئه‌نجامه‌ تالهن. به‌ درێژایی ی میژووی ژێرده‌ستی کوردستان، به‌ تاییه‌ت چه‌ربوونه‌وه‌ی له‌م سه‌دانه‌ی دوایی دا، رژیمة ده‌سه‌لاتداره‌کان ته‌واوی دام و ده‌زگا و دامه‌زراوه‌کانیان به‌ پێی به‌رژه‌وه‌ندیه‌ بالاکانی خۆیان دامه‌زراوه‌وه‌ هه‌ر له‌ بواری ئابووریه‌وه‌ بگره‌ - که هه‌لبه‌ته‌ هه‌بوونی دام و ده‌زگای له‌م چه‌شنه‌ له‌ کوردستان دا خۆی جیگای پرسیا‌ره‌!- تا ده‌گاته‌ بواری که‌لتووری، هزری، په‌روه‌رده‌یی و هتد. به‌م شیوه‌یه‌ هه‌ول و تیکۆشانیکی هه‌مه‌لایه‌نه‌ بۆ سه‌پاندنی سیسته‌م و سه‌قامگیر کردنی له‌ ناخی کۆمه‌لگا و که‌سایه‌تی کورد دا له‌ ئارا دا بووه‌. هه‌ر بۆیه‌ش شیوه‌ بێرکردنه‌وه‌ی داسه‌پاو به‌ هیچ جوۆی ده‌رفه‌رتی هه‌ناسه‌دان و پەرخساندن له‌ که‌ش و هه‌وایه‌کی هزریی سه‌ربه‌خۆ له‌ کۆمه‌لگا دا نادات.

له‌ راستی دا، پڕۆسنیبری به‌ واتای به‌رجه‌سته‌ کردنی توانای هزریی سه‌ربه‌خۆ، نرخاندنی په‌وشی کۆمه‌لگا به‌ پێی راستینه‌ی میژوویی- کۆمه‌لایه‌تی، پوونکردنه‌وه‌ و شیکردنه‌وه‌ی لایه‌نه‌ ئاشکرا و شاراوه‌کانی ئەو په‌وشه‌ و له‌م پووه‌وه‌ش، تاوتوێ کردن، لیكدانه‌وه‌ و هه‌لسه‌نگاندنی کێشه‌ کۆمه‌لایه‌تی و نه‌ته‌وايه‌تیه‌کان و هه‌روه‌ها هه‌ول و تیکۆشان بۆ دۆزینه‌وه‌ و پێشاندانی ریکاچاره‌ی گونجاوه‌. به‌ پێی ئەم پێناسه‌یه‌ ده‌ش بگوترێ له‌ په‌وشی تا ئیمروۆی کوردستان دا، به‌رده‌وامیی بنه‌ستبوون، قه‌یران و ئالۆژیی کێشه‌کان، هه‌روه‌ها ده‌ستی‌وه‌ردانی هیژه‌ ده‌ره‌کی و بالاده‌سته‌کان به‌ مه‌به‌ستی ئاراسته‌ کردنی بزووتنه‌وه‌ کوردیه‌ کلاسیکه‌کان به‌ پێی به‌رژه‌وه‌ندیی خۆیان،

تپه‌پراندنی چه‌مکی نه‌ته‌وه‌په‌ره‌ستیی سهره‌تایی... تا پ‌اده‌یه‌کی زور، له په‌یه‌ه‌ندیی راسته‌وخۆ له گه‌ل نزمیی ئاستی رۆشنبیری کۆمه‌لگای کوردستان و وابه‌سته‌یی ئهم ئاسته‌ نزمه‌ دایه‌.

که‌واته ده‌توانین ب‌ل‌یین؛ رۆشنبیری له کوردستان دا نه‌ ته‌نیا توانای چاره‌سه‌ر کردنی کیشه‌کانی نه‌بووه به‌لکو خوشی بوته‌ کیشه‌یه‌ک که پ‌یویستی به چاره‌سه‌ر کردن هه‌یه. سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کیی ر‌وبه‌روو بوونه‌وه‌ی پرس‌ی رۆشنبیری له گه‌ل ئالۆزی و قه‌یران، خۆرزگار نه‌کردنی رۆشنبیرانه له ر‌وانین له راستیه‌کان به چاوی سیسته‌می ده‌سه‌لات و ده‌ست و په‌یه‌هنده لاسایی که‌روه و به‌کر‌یگی‌راوه‌کانی. هه‌ر ب‌ویه‌ش تا په‌نجه‌ره‌ی ر‌وانینی رۆشنبیران سه‌ربه‌خۆ نه‌بی‌ت، هه‌م کۆمه‌لگا و هه‌م کیشه‌کانی، ته‌نیا به‌م ر‌ه‌نگه‌ ده‌ب‌ینر‌یت که داخواری سیسته‌می بال‌اده‌ست و ده‌ست و په‌یه‌هنده‌کانی و اتا ه‌یل‌ی نه‌ته‌وه‌په‌ره‌ستیی سهره‌تاییه. که‌واته ئه‌گه‌ر هه‌ول‌یک‌ی د‌لسۆزانه‌ش هه‌بی‌ت ئاکام ته‌نیا ئه‌وه ده‌بی‌ت که سیسته‌م ده‌یه‌وئ. رۆشنبیران چاوی کۆمه‌لگان، به‌لام کات‌ی چاویلکه‌ی سیسته‌م له چاوی کۆمه‌لگا دا بی‌ت، ته‌واوی چه‌واشه‌کاری و نا‌راسته‌یه‌کان – که راستینه‌ی داسه‌پاون- وه‌کوو راستی ده‌ب‌ینر‌ین و ب‌یگومان ر‌یگایه‌کیش که له رۆشنایی وه‌ها چاوان‌یک داب‌برد‌ی یان به‌ره‌و بنه‌سته‌بوونه یان هه‌لد‌یر.

سه‌ره‌رای له ئارادابوونی ئهم راستیه‌ می‌ژوو‌بیانه هه‌تا ماوه‌یه‌ک له‌مه‌و پ‌یش‌یش به‌ شیوه‌یه‌کی نزیک به‌ر‌ه‌ها خ‌ویان به‌ سه‌ر کۆمه‌لگا داسه‌پاند‌بوو. له گه‌ل به‌ر‌پا‌بوونی شو‌رشی نه‌ته‌وه‌یی- د‌یمۆکراتیکی گه‌لی کورد به‌ سه‌ر‌وکایه‌تیی PKK که له دوو تو‌ب‌ی خ‌وی دا ر‌ینسانسیکی هه‌لگرت‌وو و له راستی دا شو‌رشیکی رۆشنبیری به‌ناخه‌ی رۆشنبیری‌یه‌کی نه‌ته‌وايه‌تی د‌ار‌پ‌ژرا. ئه‌مه‌ش زه‌مینه‌ی خ‌وش کرد بو‌ ده‌رکه‌وتنی رۆشنبیرانی راسته‌قینه‌ که بتوانن راستیه‌کانی کۆمه‌لگا ببینن و تاوتو‌ب‌ی بکه‌ن و کۆمه‌لگا تپ‌یگه‌یه‌نن و بتوانن ه‌یل‌ی نه‌ته‌وه‌یی و چاره‌سه‌ری له ه‌یل‌ی وابه‌سته‌یی و بنه‌سته‌بوون جیا بکه‌نه‌وه و ئاستی زانیاری نه‌ته‌وه‌یی – د‌یمۆکراتیکی کۆمه‌لگا به‌رز بکه‌نه‌وه.

به‌ تاییه‌ت ئیستا که شو‌رشی نه‌ته‌وايه‌تی- د‌یموکراتیکی گه‌لی کورد گه‌یش‌تۆته ق‌وناخی چاره‌سه‌ری، ئه‌رکی رۆشنبیران وه‌کوو ئه‌رکی سهره‌کی له تپ‌یگه‌یاندن، ئاراسته‌ کردن و هه‌روه‌ها د‌یموکراتیزه‌ کردنی کۆمه‌لگا دا ده‌رده‌که‌و‌یت. هه‌ر ب‌ویه‌ش پ‌یویسته‌ جم و ج‌ول‌ی رۆشنبیران که به‌ تاییه‌ت پ‌شتی

ناگریکی زهردهشتی

پاگه یاندنی پرۆژی ئاشتی نهتهوهیی له لایهن کۆنگرهی نهتهوهیییه وه له زیادبوون دایه، بههیزتر و بهرپرسیارانتهتر بیت.

پۆشنبیران بهم شیویه دهکری پۆلیکی مهزن و کاریگهر له دابینکردنی ئاشتی نهتهوهیی و ههروهها خیراتر کردنی چارهسهریی کیشهکان و بهدییهانی مافه پهواکانی گهلی کورد دا بگێرن و بهم شیویه بگهن به راستیی ناوهروکی خۆیان و ببن به هیزی پیشهنگی گهل و کۆمهلگا له پێبازی چارهسهری و ئاشتی و دیموکراسی دا.

***تهم وتاره له ههفتهنامهی ولات، ژماره 382 لاپههه 14 دا بلاو بۆتهوه.**

ئاکامی ههلبژاردن بهنده به سیاسهتی سهربهخۆی گهلی کورد

به نزیکبوونهوهی ههلبژاردنی سهروک کۆماری له ئێران دا، مشت و مپ له سهه گۆرانکاری وهکوو ناچاریهک بۆ بهردهوامی ژبانی سیاسی چر دهبیتهوه و ههموو گهلان و چین و توێژه جیاجیاکانی کۆمهلگا پهیهوندیدار دهکات. چۆنیهتی چارهسهر کردنی کیشه کهلهکه بهوهکان وهکوو کیشهی نهتهوایهتی، پهگهزی، چینایهتی و... بۆته پۆزهقی

سهره‌کی. بۆیه‌ش له‌م قوئاخه‌ دا ههر کهس له‌ پروانگه‌ی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی خۆیه‌وه‌ ده‌یخاته‌ به‌ر باس و لی‌کۆلینه‌وه‌ه. ئاسۆی داها‌تووی سیاسی ئی‌ران، په‌وتی گو‌پران‌کاری، ئه‌گه‌ری را‌ده‌ی دیموکراتیزه‌بوون و چاره‌سه‌ری کێشه‌کان مه‌راق و هیواکانی کۆمه‌لگای گه‌یاندۆته‌ ئاستی‌کی هه‌ره‌ بلیند.

کێشه‌ی گه‌لی کورد له‌ پو‌ژه‌ه‌لاتی کورستان وه‌کوو یه‌کی له‌ سه‌ره‌کیت‌ترین و قوول‌ترین کێشه‌کانی ئی‌رانه‌ که‌ تا ئیستا چاره‌سه‌ر نه‌کراوه‌ و ته‌نانه‌ت تاوتووی کردنی‌شی زو‌ر به‌ سنوورداری ماوه‌ته‌وه‌ه. له‌ قوئاخیکێ به‌م شیوه‌یه‌ دا ئه‌و وزه‌ و پو‌تانسیه‌له‌ی که‌ گه‌له‌که‌مان له‌م به‌شه‌ی کوردستان له‌ ئه‌نجامی ژیا‌نه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی له‌ کاتی به‌ دیل‌گرتنی سه‌رۆک ئاپۆ دا به‌ نواندنی هه‌لو‌بستی نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراتیکێ خۆی دژی پیلان‌گێ‌پیی نیوده‌وه‌له‌تی خستیه‌ پوو، ده‌توانرێ به‌ باشت‌ترین شیوه‌ که‌لکی لی‌وه‌رگێ‌رێ. به‌م جو‌ره‌ش هه‌م بگاته‌ چاره‌سه‌ری کێشه‌ نه‌ته‌وايه‌تی و فه‌ره‌ه‌نگیه‌که‌ی و هه‌م ببیته‌ داينه‌مۆی وه‌رچه‌رخانی دیموکراتییانه‌ له‌ خزمه‌ت ده‌سته‌به‌ر کردنی ته‌واوی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی گه‌لانی ئی‌ران و رۆلی پێشه‌نگایه‌تی بۆ سه‌قامگێ‌ر کردنی ئاشتی، دیموکراسی و یه‌کیتیی ئازادانه‌ی گه‌لان بگێ‌ریت.

له‌ سه‌ر ئه‌م بنه‌مایه‌ هه‌لسه‌نگاندنی بابه‌تیانه‌ی هی‌زی یه‌کگرتووی گه‌لی کورد و مامه‌له‌ کردنی‌کی راست له‌ گه‌ل کێشه‌که‌ی له‌ لایه‌ن ئی‌رانه‌وه‌ه، به‌ واتای هه‌ول و کو‌ششی دوایی پێهێ‌نانی ئه‌م ئالۆزی و قه‌یرانه‌ به‌ چاره‌سه‌ر کردنی کێشه‌کان و گه‌یشتن به‌ هاوسه‌نگیه‌کی سیاسی شیاو له‌ ناوچه‌که‌ دا‌یه. به‌م پێه‌ش به‌رپو‌ه‌رایه‌تی داها‌تووی ئی‌ران پێ‌ویسته‌ به‌ شیوه‌یه‌کی راست نزیکێ چاره‌سه‌ری کێشه‌ی کورد له‌ چوارچۆیه‌ی دیموکراسی و یه‌کیتیه‌کی ئازادانه‌ی گه‌لان دا بیته‌وه‌ و به‌م جو‌ره‌ش ئه‌م وزه‌یه‌ ری‌گای پێ‌ بدریت رۆلی دینامیکێ خۆی بگێ‌ریت و به‌ ته‌واوی بکه‌و‌یته‌ خزمه‌ت به‌رقه‌رار کردنی ئاشتی و برایه‌تی و دیموکراسی. بێ‌گومان ته‌نیا له‌م ری‌گایه‌وه‌ کێشه‌ ناو‌خۆیه‌یه‌کان

چاره‌سەر ده‌بن و ده‌ولت و کۆمه‌لگاش به‌ره‌و داها‌توو‌یه‌کی ڕووناک ئاراسته‌ده‌گرن.

له‌ لایه‌کی تره‌وه‌ بۆ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌کان و مسۆگه‌ر کردنی دیموکراسی وه‌کوو تاکه‌ بژاری به‌دییه‌نانی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی کۆمه‌لگا، پێویسته‌ ته‌واوی چین و توپۆزه‌کانی کۆمه‌لگا به‌ تاییه‌ت ئه‌وانه‌ی کێشه‌کانیان به‌ بێ چاره‌سه‌ری ماوه‌ته‌وه‌ به‌ شیوه‌یه‌کی کاریگه‌ر چاوه‌دێری به‌دیکردنی هی‌مای چاره‌سه‌ری له‌ هه‌لۆیست و نزیکایه‌تی پالیئوراوانی سه‌رۆک کۆماری دا بکه‌ن. له‌ گه‌ل ئه‌مه‌ش دا هه‌ول‌دان بۆ داخوایی پێشاندانی هه‌لۆیستی له‌م چه‌شنه‌ له‌ لایه‌ن کاندیدا‌کانه‌وه‌ وه‌کوو پێویسته‌یه‌ک خۆی ده‌سه‌پینی. بێگومان ته‌نیا له‌ ئاکامی لیگه‌رین و هه‌ول‌دانیه‌کی به‌مجۆره‌ دایه‌ که‌ ده‌نگدانه‌کان ئاراسته‌یه‌کی راست و زانستیانه‌ ده‌گرن و هه‌ر له‌ ئه‌نجامی ده‌نگدانییه‌کی به‌م شیوه‌یه‌ش دایه‌ که‌ هه‌ل‌بژاردنییه‌کی سه‌رۆکایه‌تییه‌کی شیواو بۆ داها‌توو‌ی سیاسی ئێران سه‌رکه‌وتوو ده‌بی‌ت. جم و جۆلیکی وه‌ها له‌ لایه‌ن کۆمه‌لگاوه‌ داخوایی وه‌رچه‌رخانی دیموکراتیانه‌ و چاره‌سه‌رییه‌که‌جاره‌کییه‌ کێشه‌کان ده‌کاته سه‌ره‌کیتیرین دیارده‌ی هه‌لۆیستی ئه‌و له‌ به‌رامبه‌ر کۆمه‌لگا.

له‌م میانه‌ دا گه‌لی کورد وه‌کوو یه‌کێ له‌ ئه‌ندام و دامه‌زرینه‌ره‌ سه‌ره‌کیه‌کانی میژوو و کۆمه‌لگای ئێران و خاوه‌ن قوولتیرین کێشه‌ی ئه‌م وڵاته‌ له‌م قۆناخه‌ هه‌ستیاره‌ دا ئه‌رکیکی تاییه‌تی گونجاو له‌ گه‌ل راستینه‌ی میژوو‌یی و کۆمه‌لایه‌تی خۆی ده‌که‌وێته‌ سه‌ر شان. هه‌ر بۆیه‌ش قۆستنه‌وه‌ی ئه‌م ده‌رفه‌ته‌ و خه‌بات له‌ پێناوی سه‌روه‌ری وڵات و کۆمه‌لگا و زیاتر پێشخستنی ماف و ئازادیه‌کان ناچاریه‌کی ژیا‌نیه‌ و به‌و پێیه‌ش، پێشه‌نگایه‌تییه‌کی راست و نزیکبوونییه‌کی به‌رپرسیارانه‌ له‌ به‌رامبه‌ر ئه‌م قۆناخه‌ دا له‌ لایه‌ن گه‌لی کورده‌وه‌ پێویسته‌ تاکه‌ بژار بی‌ت. که‌واته‌ زیاتر ده‌سته‌به‌ر کردنی مافه‌ دیموکراتیه‌کانی له‌ داها‌توو‌یه‌کی نزیک دا ده‌بێ کێشه‌که‌ی و چاره‌سه‌ری ئه‌و بکاته‌ ڕۆژه‌فی خوازیارانی سه‌رۆکایه‌تی کردنی ئێران. بۆ به‌ده‌ست هی‌نانی ئه‌م ئامانجه‌ش پێویسته‌ به‌ شیوه‌یه‌کی هه‌مه‌لایه‌نه‌ بکه‌وێته‌ ناو دانوستاندن

و دیالۆگیکی رهخهنگرانه و چارهسهریخوازانه له گهڵ یهکه یهکه یهکه یه
پالۆوراوان و پاشان به هه‌سه‌نگاندنی بابته‌تیانه‌ی هه‌لوێست و
به‌رنامه‌ی ئه‌وان بو چاره‌سه‌ری دۆزه‌که‌ی مامه‌له له گه‌ڵ ره‌وتی
هه‌لبژاردن دا بکات. بۆیه‌ش گه‌لی کورد پپۆیسته‌ هیز و پیناسه‌ی خو‌ی
وه‌کوو ئیراده‌یه‌کی سه‌ربه‌خو‌ی سیاسی بنوێنیت و به‌م شیوه‌یه‌ توانا و
هیزی یه‌گرتووی خو‌ی له دیار کردن و ته‌نانه‌ت گۆرینی ئاکامی
هه‌لبژاردن پیشان بدات. ئاشکرایه به‌شداریه‌کی کاریگه‌ر به
ئیراده‌یه‌کی سیاسی سه‌ربه‌خو له هه‌لبژاردنه‌کان دا بو جاریکی تر
توانای گه‌لی کورد و هیزی دینامیکی ئه‌و له به‌دیه‌ییانی ئاشتی و
دیموکراسی و یه‌کییتی ئازادانه‌ی گه‌لان دا ده‌سه‌لمیییت و ریگه له
به‌رده‌م قوناخیکی نو‌یی پێشکه‌وتن ده‌کاته‌وه.

***ته‌م و تاره له هه‌فته‌نامه‌ی ولات، ژماره 383 به‌رواری 2001-5-16
لاپه‌ره‌ی 10 دا بلاو بو‌ته‌وه.**

**ناسنامه‌ی رۆشنیری کوردی به‌ ده‌سته‌به‌رکردنی ناسنامه‌ی نه‌ته‌وه‌یی
مه‌یسه‌ر ده‌بی‌ت**

وه‌ک ده‌زانریت نه‌ته‌وه‌کان به‌ ناسنامه‌کانیان لیک جیا ده‌کرێنه‌وه، هه‌ر له
ئهنجامی ئه‌م جیا‌وازیانه‌ش دایه که ده‌توانن جی‌گی‌یه‌کی تاییه‌ت به‌ خو‌یان له
کۆمه‌لگای مرو‌فایه‌تی دا وه‌ده‌ست بێن. له‌م روه‌وه ناسنامه‌ی نه‌ته‌وه‌یی
نو‌ینه‌ری هه‌بوونی فه‌رمی و یاسایی هه‌ر گه‌لیکه له ئاستی نیونه‌ته‌وه‌یی دا.
بێگومان له کاتیک دا نه‌ته‌وه وه‌کوو یه‌کینه‌یه‌کی گشتی بگیردریته‌ ده‌ست،

ناسنامهی ئەم یه‌کینه‌یه به واتای گوزارشتکردنکی گشتی و هاوبه‌شه له هه‌موو به‌شه پیکهینه‌ره‌کانی واته چین و تووژه‌کان. ته‌نیا به هه‌بوونی ئەم گوزارشته گشتیه‌ش، ده‌رفه‌تی باسکردن له‌م به‌شانه، به شیوه‌یه‌کی تاییه‌تی له ئارا دا ده‌بیت. به واتابه‌کی تر مه‌رجی سه‌ره‌کی تواناکاری پیناسه‌ی هه‌ر کام له چین و تووژه جیا‌جیا‌کانی نه‌ته‌وه‌یه‌ک به پپی جیگه‌ی شیاویان له‌م یه‌کینه‌یه دا، هه‌بوونی ناسنامه‌یه‌کی گشتی نه‌ته‌وه‌یه‌یه. بۆیه ده‌توانی ناسنامه‌ی تاییه‌تی هه‌ر کام له به‌شه پیکهینه‌ره‌کانی نه‌ته‌وه‌یه‌ک وه‌کوو قوڵبوونه‌وه له سه‌ر پیناسه‌کردنی هه‌ر یه‌ک له تاییه‌ته‌مندیه‌کانیان به پپی جیگرتنیان له چوارچیوه‌ی ئەم نه‌ته‌وه‌ دا بزانی‌ت. که‌واته ناسنامه‌ی تاییه‌تی هه‌ر چین و تووژیک، نوپنه‌ری فه‌رمی و یاسایی ئەم چین و تووژه‌یه له ئاستی نه‌ته‌وه‌یی دا. له ئاکام دا ده‌توانین بلین هه‌موو چین و تووژیک بۆ ئه‌وه‌ی بنه‌ خاوه‌ن ناسنامه‌ی تاییه‌تی خۆیان، پپووسته‌ خاوه‌نی ناسنامه‌ی گشتی واته ناسنامه‌ی نه‌ته‌وه‌یی بن. له‌م رووه‌وه‌ش هه‌بوونی فه‌رمی و یاسایی هه‌ر چین و تووژیک به‌نده به هه‌بوونی فه‌رمی و یاسایی نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌وه.

له پوژگاری ئیمپرومان دا که زوربه‌ی گه‌لان به ئەندامی فه‌رمی خیزانی نیونه‌ته‌وه‌یی ده‌ناسرین و له‌ بوا‌ری یاساییه‌وه مافی ژیانیان پپ ره‌وا بینراوه و جیگه‌یه‌کیان بۆ ته‌رخان کراوه، گه‌لی کورد تا ئیستاش له ئەنجامی سیاسه‌ت و یاسا نامرؤبیه‌کانی سیسته‌می جیهانی وه‌کوو ئەندامیکی ئەم خیزانه‌ دانی پیدانانی‌ت و ناسنامه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌که‌ی په‌سه‌ند ناکریت. ئەمه‌ش ده‌بیته‌ هوک‌اری ئه‌وه‌ی که جیگا بۆ باسکردن له هه‌ر چه‌شنه‌ ناسنامه‌یه‌کی تاییه‌ت به چین و تووژه جیا‌جیا‌کانی گه‌لی کورد، نه‌مینی‌ت. هه‌ر بۆیه‌ش له کاتیک دا هه‌لمه‌تی ده‌ربیرینی ناسنامه‌ی نه‌ته‌وه‌یی وه‌کوو ناچاریه‌ک خۆی ده‌سه‌پینی. له هه‌مانکات دا راپه‌راندنی ئه‌ره‌که‌کانی له لایه‌ن هه‌ر یه‌ک له چین و تووژه‌کان مه‌رجی سه‌ره‌کییه بۆ به‌ده‌سته‌هێنان و ده‌ربیرینی ناسنامه‌ی تاییه‌تی ئەم چین و تووژانه. له‌م میانه‌ دا پپووسته‌ رو‌شن‌بیران وه‌کوو تووژیک، که خاوه‌نی رو‌لی سه‌ره‌کین، له‌م هه‌لمه‌ته‌ دا هه‌نگاو بنین. ئەمه‌ش ده‌گه‌رپه‌ته‌وه بۆ ناوه‌روکی پیناسه‌ی باب‌ه‌تیانه‌ی ئەم تووژه به پپی هه‌لومه‌رجی هه‌نووکه‌یی، که پپشه‌نگایه‌تی کردنه له ره‌وتی پپشکه‌وته‌نه‌کان دا. لی‌ره‌ دا پپووسته‌ بگوتری:

راپەراندى ئەرەكان لە ئاستى پېشەنگايەتى دا لە ھەمانكات دا دەستەبەرکردن و دەربرىنى کردارىيانەى ناسنامەى تايبەتى ئەوانىشە. بېگومان تەنیا بەم شىۋەىە لە تۈنا دا دەبىت ئاستىكى ھزرى سەربەخۆ ۋەكوو تايبەتەندى سەرەكى رۆشنىبران ۋە دەست بەئىرېت و بەم شىۋەبەش ئاراستەى شىاۋى رەۋتى پېشكەۋتەنەكان لە لايەن ئەوانەۋە پەيرەۋ بىرېت.

ئاشكرايە لە مېژۋى بەر لە سەرھەلانى شۆرشى نەتەۋەىى دېمۆكراتىك دا، رۆشنىبرى كورد لە بەر گەلىك ھۆكارى جىاۋاز تۈناى راپەراندى ئەرەكانى سەر شانى خۆى پېشان نەداۋە. لېرە دا تەنیا ۋەكوو ئامازە دەتۈنرېت باس لە: زېردەستى كوردستان، بالادەستى سىياسەتى نكۆلى و سىپنەۋەى نەتەۋەىى، ۋابەستەىى ى ھزرى، دابران لە راستىيەكانى كۆمەلگا ... ھتد بىرېت، بەلام ئېستاكە لە ئەنجامى سەرەكەۋتنى شۆرشى ژيانەۋە دا، كە لە ھەمانكات دا رېنسانسى گەلى كورد بوو و ھەرۋەھا سەرەكەۋتنى ھەلمەتى يەكەمى ئاشتى، ھەلومەرجى ھەنوۋكەىى، ھەم لە ئاستى نەتەۋەىى و ھەم لە ئاستى نېۋنەتەۋەىى دا، دەرەتتىكى گونجاۋ بۆ قەرەبوو كىردنەۋەى رابردوو و ھەرۋەھا ھەلسان بە ئەرەكانى سەر شانى رۆشنىبران رەخساندوو. لە رەۋشنىكى بەمچۆرە دا شىكردنەۋە و دەربرىنى لايەنە جۆرەجۆرەكانى ناسنامەى نەتەۋەىى بەر لە ھەموو كەس ئەركى سەر شانى رۆشنىبرانى كوردە. بۆ ئەم مەبەستەش لىكۆلېنەۋەى بۈارە ياساى، فەرھەنگى، مېژۋىى، سىياسى و ھتد ۋەكوو پېۋىستىيەكى نەتەۋەىى و لە ھەمانكات دا رۆشنىبرىش، خۆ دەسەپىنى. ئاشكرايە ۋېراى بە ئەنجام گەياندى ئەم ھەلمەتە، خستە رۋو و شەرەزار كىردنى لايەنە نەگرىسەكانى سىياسەت و ياساى پەيرەۋكرۋى سىستەمى جىھانى لە سەر گەلى كورد، بە شىۋەىەكى زانستىانە و لە ھەمانكات دا شىكردنەۋەى ئەم لايەنەنە بۆ گەل، بەشدارىيەكى كارىگەر لە ھەلمەتى دوۋەمى ئاشتى ۋاتا ھەلمەتى دەربرىن و سەپاندنى ناسنامەى نەتەۋەىى و پىشتىگىرى و ھارىكارىكىردنە بۆ ھەنگاۋەكانى ئاشتى و چارەسەرى دېمۆكراتىيانە بە رېبەرايەتى سەرۆكى نەتەۋەىيەمان سەرۆك ئاپۆ. بېگومان ھەۋلىكى بەم شىۋەىە لە لايەك گەلى كورد دەكاتە خاۋەنى ناسنامە و لە

لایهکی ترهوه کورد دهتوانی پېشهنگایهتی بکات له بهرهو پېشهوهچوونی ناوچهکه دا، ههروهها ناسنامهی رۆشنبیران دهسته بهر دهکات و دهپانکاته خاوهنی رۆلی پېشهنگایهتی له ئاستی نهتهوهیی دا.

***تهم وتاره له ههفتهنامهی ولات، ژماره 385 بهرواری 15-6-2001 لاپهروی 14 دا بلاو بوتهوه.**

دینامیکهتی چارهسهری له باشوور ژنان و لاوان

تیڤکۆشان بو ئازادی له باشووری کوردستان دا ماوهی 83 ساله درپژهی ههیه، له دوو توئی ئەم میژوهه پر شهپۆله دا قارهمانی و مالویرانی بی سنوور، دوو دیاردهی سههرهکیی پیناسهکردنی ژبانی گه‌لن. سههره‌رای په‌یره‌و کردنی سیاسه‌تی سرپینه‌وه به شیوه‌یه‌کی چروپر له لایهن دهسه‌لاتداران و ته‌نانه‌ت ده‌ستیوه‌ردانی هیژی دهره‌کی له سه‌ر کوردستان به گشتی و باشووری کوردستان به تاییه‌تی، هیچ کات راوه‌ستان نه‌بووه. گه‌وه‌ری ئەم تیڤکۆشانه بی پسانه‌وه‌یه سه‌ره‌رای ته‌واوی هه‌له و که‌م و کۆریه‌کان لینگه‌رین بووه بو

ئازادی. تهنانت زۆریه‌ی مالوئیرانیه‌کان پووبه‌پووی گه‌لی ئهم به‌شه‌ی کوردستان بوته‌وه. به‌رچاوترین نموونه‌ی ئهم کاره‌سات و مالوئیرانیه، ئه‌نفال، هه‌له‌بجه و کوپه‌ون. ئهمه‌ش ئهو قوربانی و به‌هایانه‌ن که له پیناو ئه‌وین بو ئازادی و ده‌سته‌به‌ر کردنی ماف له لایه‌ن گه‌له‌وه دراون. به‌لام سه‌ره‌پای ته‌واوی گیانبازی و له‌خۆبوردوویی و قاره‌مانیی گه‌ل و سه‌ره‌له‌دانه به‌رده‌وامه‌کان، سه‌رکه‌وتن به‌دی نه‌هاتووه و له دوا‌ی هه‌ر هه‌لسانیک، که‌وتنیکی دژوار به ئیشتیکی مه‌زنه‌وه هاتوته ئاراهه و جاریکه‌تر هه‌لسان و...؛ به‌م شیویه‌ گه‌لی باشووری کوردستان مه‌حکوومی خولانه‌وه له بازنه‌ی هه‌لسان و که‌وتن دابوون.

83 سال رهنج و تیکۆشانی بئ سه‌رکه‌وتن، ئهو وانه میژووبیه‌مان ده‌داتی که ئیتر ماوه نه‌ده‌یین ره‌نجه‌کانمان به‌ فیروچین و ئیدی کاتی ئه‌وه هاتووه ئهم بازنه‌یه بشکینن و چیدی ناحه‌قیه‌کی وه‌ها په‌سه‌ند نه‌که‌ین. له میژوو دا ئهو دهره‌فاته‌یه که ره‌خساون، به‌ گویره‌ی پیویست که‌لکیان لئ وه‌رنه‌گیراوه و به سه‌رکه‌وتن ئه‌نجامگیر نه‌بوون. هه‌ر بویه‌ش وانه و ئه‌زمون وه‌رگرتن له میژووی سه‌ره‌له‌دان و تیکشکان ئهو راستیه‌مان بو دهره‌خات که‌وا پیویسته به‌ باشترین شیوه‌ ره‌وشی کۆمه‌لگا و چین و تویره‌ بیکه‌ینه‌ره‌کانی بنرخینن و له سه‌ر بنه‌مای ئهم شیکردنه‌وانه‌ش بگه‌ین به‌ فۆرمیله‌یه‌کی راست له تیکۆشان. هه‌روه‌ها چۆنیته‌ی جیگرته‌ی هه‌ر چین و تویره‌یک له تیکۆشانیک دا که نه‌ک به‌ره‌و تیکشکان، به‌لکو به‌ره‌و سه‌رکه‌وتن هه‌نگاو بنئ، خالیکی بنه‌په‌تی خه‌بات بیک دینئ.

وه‌ک ده‌زانریت سیاسه‌تی په‌یره‌وکر، زیاتر له هه‌ر تویره‌یک کاریگه‌ریی نیگه‌تیه‌فانه‌ی کردۆته سه‌ر ژنان و لاوانی باشووری کوردستان که زۆریه‌ی کۆمه‌لگاش له‌وان بیکدئ. له راستی دا ئهم کاریگه‌ریه‌ تا راده‌یه‌ک بووه که هه‌ر دوو تویره‌ی به‌ره‌و شکانیکی هه‌مه‌لایه‌نه، له لایه‌نی کۆمه‌لایه‌تیه‌وه تا ده‌گاته سایکۆلۆژی بردووه. که‌واته به‌ره‌می به‌رخۆدانی 83 ساله‌ بو کۆمه‌لگا به‌ گشتی و ژنان و لاوان به‌ تابه‌تی، شکان بووه. هه‌ر بویه‌ش ئهم دوو تویره‌ که زۆرتین زیانیان به‌رکه‌وتووه، خاوه‌نی زیاترین ر‌ک و کینن له به‌رامبه‌ر سیاسه‌تی په‌یره‌وکر له لایه‌ن دوژمن و بازنه‌ی داسه‌پاوی به‌رخۆدان، تیکشکانن. هه‌روه‌ها خاوه‌ن زیاترین داخوازین بو ئازادی و گه‌یشتن به‌ مافه‌کانیان.

له ههمان كات دا ئەگەر بېروانينە رەوشى كۆمەلگا بۆمان پوون دەبىتەوه چەمكى فيودالى، ژنى بە تەواوى لە دەرەوهى سياسەت هېشتۆتەوه. هەر بۆيە ژن بەرپرسيارپىتەكى لە بەرامبەر ئەم شكستە دوابەدواى يەكانە دا نيه و ئەمەش وهەى كردووہ ژن بە بەراورد لە گەل تويژەكانى ديكە دا پاكتر بمنيئەوه و دوچارى قريژىي گەمە سياسيهكان نەبىت. ئەم هۆكارانە تواناكارىهكى مەزن بۆ تىكۆشانى ژن لە پيازى چارەسەرى دا دەخولقینن و وهەا دەكەن كە بتوانرپت رۆلگىكى سەرەكى و كارىگەرانە لە رەوتى سەرەلدان و تىكۆشان دا بگپرپت.

وهك دەزانرپت تويژى لاوانيش، كە لە كۆمەلگا دا وهك زیندووترين تويژ و تەنانەت بزويئەرى كۆمەل دەناسرپن، لە ئەنجامى شكستە يەك لە دواى يەكەكان و سياسەتى بپچارەبى و بنبەست بوونى پارت و رپكخراوه كلاسيكەكانى باشوور دا دوچارى ناھومىدى و بئ باوهرى ھاتوون. ئەمەش وهەى كردووہ شالوى ھەلاتن لە نيشتمان لە لايەن ئەم تويژەوه دەست پپ بكات. يۆنان و ئيتالياش گۆرەپانى ئەم تراژيدىيائەن. ئەم خالە زۆر گرنگە، چوونكە ئەگەر بزويئەرى سەرەكى لە كۆمەلگا ھەلپت، ئەوا وزە و تواناى كۆمەلگا بەرەو لەناوچوون دەچپ. ئەگەر سەيرى رپژەى ھەلاتنى لاوان لە ھەر سئ ناوچەكەى باشوور، يان باشتەر بلپين ھەر سئ پارچەكەى! بكەين، ئەوا دەبينن ئەم رپژەيه لە ناوچەى YNK زياتر و بەرچاوترە. ھەر چەند ئەم ھەلھاتنە سەرچاوى خۆى لە بئ ھىوايى و تىكشكانەوه دەگرپت، وهلى لە ھەمانكات دا واتاى گەران بە دواى ئازادى لە دەرەوهى ولاتيش لە خۆوه دەگرپت. ئەگەر لە كاتىك دا بوارى رۆلگپران و گەرەنتيدان بە لاوان لە لايەن ھيژە دەسەلاندارەكانەوه نەدرئ، ئەوا بپگومان رەوشىكى بەم چەشنە زياتر زەمىنەى بۆ دەرەخسپت.

بۆ چارەسەرى ئەم كئيشەيه پپويستە بئ ھىوايى و بپكارى لە ناو بېرپت و دەورى شياو بە لاوان بديرپت كە لە جياتى ھەلاتن بكەونە ناو رپيازى چارەسەرى و رۆلئ راستەقینەى خۆيان ببينن. بۆيە دەبئ رپگا لە بەر دەم لاوان بكرپتەوه و ھيژى لاوان وهكوو پپداويستىهكى قوناخ لە تىكۆشان بەرەو چارەسەرى و سەرکەوتن بخرپتە گەر.

لە ئاکام دا تىكۆشانى نوئ بە پپشەنگابەتى پارتى راستەقینەى ژنان و لاوان، واتە PKK دەتوانئ بە رپكخستنى ئەم دوو تويژە سەرەكيبە

ناگریکی زهردهشتی

ئاراسته‌یه‌کی راست به‌ره‌و ئه‌نجام بگرئ، که بیگومان ئه‌مه‌ش به هاوپه‌یمانیتی نیوان لاوان و ژنان ده‌بیټ و به‌م چه‌شنه ده‌توانرئ تیکۆشان له به‌رامبه‌ری وه‌چه‌ی تیکشکاو بکرئ و به‌ره‌و سه‌رکه‌وتن و چاره‌سه‌ریی یه‌کجاره‌کی هه‌نگاو بنرئ. بۆیه ده‌توانرئ بوترئ؛ دینامیکه‌تی چاره‌سه‌ری له باشووری کوردستان ژنان و لاوان.

***ئه‌م وتاره له هه‌فته‌نامه‌ی ولات، ژماره 388 به‌رواری 31-7-2001 لاپه‌په‌ی 14 دا به نیوی "ش. هیمن" بلاو بوته‌وه.**

به‌دواداچونیک له ژیر پۆشنایی نامه‌ی ئیمرالی دا به‌رگرینامه‌که‌م به‌رگرینامه‌ی پۆژه‌لاتی ناوه‌راسته

مرۆفایه‌تی، شارستانیه‌ت، هزر، کولتور، ئابین، کشت و کال و ته‌نانه‌ت ده‌وله‌تیش له پۆژه‌لاتی ناوه‌راسته له سه‌ر خاکه‌کانی میژۆپۆتامیا چاوی پیشکوت. له‌م رووه‌وه ئه‌م ناوچه‌یه به لانکه‌ی مرۆفایه‌تی ناوزه‌د ده‌کرئ. شوێشی نیولیتیک له‌م هه‌ریمه دا به‌ریا بوو و پاشان ده‌سکه‌وته‌کانی به‌ته‌واوی کۆمه‌لگای مرۆفایه‌تی دا بلاو بووه و به‌یه‌کجاری مرۆفی له ئازه‌ل دابری و

ره‌وره‌وی پیشکه‌وتتی به‌ه‌وراز و نشیوه‌کانی میژوو دا خسته‌ری. ئایینه‌کان سیسته‌می ئاسمانی و جیهانی مه‌عنه‌ویات و ره‌وشت و ده‌وله‌تی راهیبی سو‌مه‌ر، سیسته‌می زه‌مینی و جیهانی ماددی و کو‌مه‌لگای ری‌کخراوه‌یان بو مرو‌فایه‌تی به‌دی هی‌نا. پی‌شه‌نگایه‌تی ناوچه‌ بو کو‌مه‌لگای مرو‌فایه‌تی زیاتر له "1500" سالی خایاند، به‌واته‌یه‌کی تر‌ه‌ریمی رۆژ‌ه‌لآتی ناوه‌راست بو‌ماوه‌ی زیاتر له "1500" سال نه‌ت‌نیا له‌بواری جوگرافیه‌وه، به‌لکو له‌ه‌موو بواره‌کانی زانستی، هزری، ئایینی، شارستانی و... ه‌ند ناوه‌ندی جیهان بوو.

دوای ئه‌وه‌ی رۆژ‌ه‌لآتی ناوه‌راست بو‌ماوه‌یه‌کی دریژ ره‌وتی پیشکه‌وتتی مرو‌فایه‌تی ئاراسته‌کرد، ده‌وله‌مه‌ندی و ه‌ه‌روه‌ها ره‌وشی جوگرافیایی ناوچه‌که ده‌توانی‌ت به‌پردی گری‌دانی رۆژ‌ه‌لآت و رۆژ‌ئاوای جیهانی ناو‌بنی‌ت و به‌م جو‌ره‌ بو‌ه‌ه‌وی چاو‌تی‌بیرینی ده‌روه‌ه، و شالاره‌ داگیرکارییه‌کانی رۆژ‌ئاوا، ده‌ستی پی‌کرد. ئه‌و هی‌رشانه‌ له‌چاخی ئه‌سکه‌نده‌روه‌ه ده‌ست پی‌ده‌کات و شه‌ره‌ مه‌زنه‌کانی ئی‌ران و یونان- ئی‌ران و رۆم و... ه‌ند له‌خووه‌ ده‌گری‌ت. له‌ئه‌نجام دا له‌دوای ئه‌وه‌ی رۆژ‌ئاوا به‌ئه‌نجامدانی رۆن‌یسانس چاخه‌کانی ناوه‌راستی تی‌په‌راند، به‌تایبه‌ت به‌پی‌گه‌یشتنی سه‌رمایه‌داری ده‌توانی‌ت بالاده‌ستی خۆی له‌ه‌موو بواری‌که‌وه به‌سه‌ر ناوچه‌که دا به‌سه‌پی‌نی‌ت. به‌م جو‌ره‌ش له‌لایه‌که‌وه داگیرکردنی ناوچه‌ له‌بواری ئابووری، سیاسی، هزری، کولتوری و ته‌نانه‌ت سه‌ربازی له‌لایه‌ن رۆژ‌ئاواوه‌ ده‌ست پی‌ده‌کات و له‌لایه‌کی تریش ناوچه‌که له‌گه‌وه‌ه‌ری میژووی راسته‌قینه‌ی خۆی که له‌سه‌روه‌ه به‌کورتی ئاماژه‌ی پی‌کرا به‌ره‌ به‌ره‌ دوور ده‌که‌وه‌پته‌وه و نامۆ ده‌بی‌ت. بی‌گومان له‌م میانه‌ دا سێ قۆناخی سه‌ره‌کیی داگیرکاری به‌سه‌ر ناوچه‌ دا ده‌سه‌پی‌نری‌ت که بریتین له: قۆناخی یه‌که‌م: داگیرکاری کلاسیک به‌شیوازی سه‌ربازی. قۆناخی دووهم: کۆلۆنیالیزم که هی‌نانه‌سه‌ر ده‌سه‌لآتی گو‌ی‌رپه‌لانی رۆژ‌ئاوا له‌ولآتانی ناوچه‌که دایه‌ و نمونه‌ی ه‌ه‌ره‌ به‌ر چاوی ئه‌وه‌ ئی‌رانی پی‌ش ه‌ه‌شتا‌کان و تورکیا. قۆناخی سی‌ه‌ه‌م: سه‌پاندنی سیسته‌می نویی جیهانی به‌ه‌موو ره‌ه‌نده‌کانیه‌وه وه‌کوو هی‌رشی ه‌مه‌ له‌ینه‌ی کولتوری، وابه‌سته‌یی ی تی‌کنۆلۆژیی و ئابووری و... ه‌ند که ئی‌ستا‌ک‌ه‌ش ه‌ه‌وله‌کانی رۆژ‌ئاوا بو‌مسوگه‌ر کردنی ئه‌م داگیرکارییه‌ که زیاتر له‌لایه‌نی هزری، کولتوری، سایکۆلۆژی و... ه‌ند ده‌گری‌ته‌وه به‌رده‌وامن. له

راستی دا پیلانگیزی نیوده ولتی له سهر سرۆک ئاپۆ له گه وههره ی خۆی دا لووتکه ی هیرشه کانی ئه و چه ند سه دساله ی دوایی له سهر رۆژه لاتی ناوه راست بوو، پیلانگیزی له دژی سرۆک ئاپۆ و PKK به رفه وانترین و قوولترین نمونه ی ئه و هه ولانه ه.

لیره دا ده توانریت بوتریت له ماوه ی چه ند سه ده ی رابردوو دا ناوچه که مان له هه موو پرویه که وه بوته پاشکۆی رۆژئاوا، ئه مه ش وای کردوو که ئه گه ر ئه م چه واشه کارییه ی له میژوو دا کراوه، کۆتایی پی نه بهت، ئه و لانکه ی مرۆفایه تی ده بیته گۆرستانی مرۆفایه تی.

گومانی تیدا نیه به ووشکبوونی سه رچاوه ی ژبانی مرۆفایه تیش، سیسته می سه رمایه داری به ئسانی ده توانیت هیرشه کانی له دژی مرۆف، که له راستی دا ره وتی به ئاژهل کردنی مرۆف پیناسه ی هه ره راستیتی، بگه یه نیته ئه نجام. بویه له کانیکی وه ها هه ستیار دا پیویست بوو سه ره تا کۆتایی به و هیرشه چه واشه کارییه له میژوو دا به ییریت که وه ک چاره نوسیک به سهر گه لانی ناوچه که دا سه پینراوه.

بۆ ئه مه ش پیویستی به وه هه بوو که به ره نگار بوونه وه یه کی وه هایان له گه ل بکریت که سه رچاوه ی خۆی له گه وههری راسته قینه ی میژوی گه لانی ناوچه که بگریت. پاشان بۆ ئه وه ی ناوچه که بتوانیت جاریکبتر بگه رپته وه راستینه و ئه رکی میژوویی ی خۆی له به رامبه ر مرۆفایه تی دا پیک به یئی، پیویستی بۆ رۆنیسانسیک هه بوو. سه رۆک ئاپۆ به نرخدانی بابه تی و زانستیانه ی میژووی هه زاران ساله ی ناوچه که و هیرشه پانخوارییه کانی رۆژئاوا به هه موو ره هه نده کانیه وه و به تابهت به هه لسه نگاندنی لووتکه ی ئه و هیرشانه واته پیلانگیزی نیوده ولتی، هه ولتی دا سهر له نوئ راستینه ی میژوویی ناوچه که، که له راستی دا گه وههری میژووی مرۆفایه تییه بنوسیته وه. بویه وه ک سه رۆکایه تییه کی هاوچه رخانه ی رۆژه لاتی ناوه راست له دوای سی سال خه باتی بی وچان، توانی له هه ل و مه رجی هه ره دژوار دا واته له هه ل و مه رجی ئیمپالی، ئه م ئه رکه گرینگه ی سه رکه وتوانه به ئه نجام بگه یه نیته. له راستی دا ئه و به رگرینه مییه ی سه رۆک ئاپۆ بۆ دادگای مافی مرۆفی ئه روپای ئاماده کردوو وه لام دانه وه یه که بۆ میژوو و مرۆفایه تی و ههروه ها داکوکی

کردنه له راستینهی ناوچهکه مان له بهرامبهر نکۆلیکاری و هیرشکاری و داگیرکارییهکانی رۆژئاوا. به کورتی بهرنامهی رۆننسانسی رۆژههلاتی ناوهراست، مانیفیستۆی شارستانی ی دیمۆکراسییه له سهدهی بیست و یهکه م دا. سهروک ئاپۆ له دوا نامهی خۆی دا ئاماژه بهم راستیه دهکات و دهلیت: "بهرگرینامهکه م نهک تهنیا بهرگرینامه ی من و PKK و گهلی کورده، بهلکو بهرگرینامه ی رۆژههلاتی ناوهراستیشه".

*ئهم وتاره له ههفتهنامهی ولات، ژماره 290 بهرواری 31 ی 8 ی 2001 لاپهه ی 6 دا بلاو بۆتهوه.

گهلی کورد و خاوهنداریتی له رۆژی ئاشتیی جیهانی

کۆمهڵگای چینیایهتی به هۆی ئهوهی توانای چارهسهر کردنی بنچینهیی ی کیشه سههرهکییهکانی مروڤایهتییه نهبووه، به درێژایی میژوو بۆته گۆرپانی شهپری دژوار له نیوان چین و نهتهوه سهردهست و بندهستهکان. سیستهمی سهرمایه داری وهکوو بهرهممی ههره مۆدیرن و پیگهیشتووی میژووی چهوسانهوه، شانبهشانی نهش و نامکردنی بهپهلهی له ئهجمای پیشکتهوتنی زانست، ئابووری، تهکنۆلۆژیا، به تاییهت تهکنۆلۆژیای سهربازییهوه ... شهپیشی وهکوو ئامرازی ههره سههرهکی بۆ پیاوانخوازی، داگیرکهری و

چەوساندنەوہ بئ سنوورەکانی، بە زۆری بە کار ھینا و بە تابیەت لە سەدە ی بیستەم دا گەیاندیە لوتکە و مەزنتزین قەوارە ی پپبەخشی. بەمجۆرەش سەرلەبەری مرۆفایەتی خستە ژێر لەترسی لەناوبردنەوہ. ھەر دوو شەری دابەشکردنی جیھان، کە لە لایەن سیستەمی سەرمايەدارییەوہ بە سەر مرۆفایەتی دا سەپپنران، کە گیانی زیاتر لە پەنجا میلیۆن مرۆفیان ستاند و مالمویرانییەکی مەزنیان بۆ مرۆفایەتی لە گەل خۆیاندا ھینا، نمونە ی ھەرە بەرچاوی ئەم راستییە یە.

لە کۆتاییەکانی شەری جیھانی دووھەم دا، دوابەدوای ئەو ی سۆسیالیزمی بونیادنراو، مانی چاوچنۆکی سەرمايەداری لە سەدە ی بیستەم دا واتە فاشیزمی بە چۆک داھینا لە رۆژی "1" ی ئەیلولی 1946 دا، بە دینتی مەترسییەکانی شەر بۆ سەر ژیان ی مرۆفایەتی، بە بەرپرسیاریتیەکی میژووییەوہ دەولەتانی وەکوو ئەمریکا، ئینگلتەرا، فەرەنسا و... کیشایە ناو ھاوپەیمانییەکەوہ و لە ئەنجام دا ریکەوتننامە یەک ساز درا لە سەر ئەو بنەمایە کە جاریکی تر پەنا نەبریتە بەر شەر. لەو کاتەوہ 1 ی ئەیلول بە رۆژی ناشتی ی جیھانی ناوژەد کرا و لە میژووی مرۆفایەتی دا جیگایەکی بیروزی بۆ خۆی تەرخان کرد.

لە رۆژگاری ئەمرۆمان دا، لە لایەکەوہ جیھانی سەرمايەداری نە تەنیا توانایی ی چارەسەر کردنی بنچینەیی ی کیشە ی جیانیەتی، نەتەوایەتی، ئابووری، ئەتنیکییەکان و... نیە، بەلکو رۆژ لە دوای رۆژ بە مەبەستی دەستەبەر کردنی بەرژەوہندییە نامرۆفاییەکانی خۆی کیشەکان زیاتر بەرەو بنبەست بوون دەبات، لە لایەکی تریشەوہ سۆسیالیزمی بونیادنراو سەرەپای بانگەشەکانی، بە ھۆی خۆنۆئ نەکردنەوہ و نەگرتنەبەری دیموکراسی، نە تەنیا نەیتوانی ئەرکی بەرپرسیاریتی خۆی لە بەرامبەر مرۆفایەتی دا بەرپۆہ ببات، بەلکو نەیتوانی خۆشی لە ھەلوەشانەوہ رزگار بکات. ئەمانە بوونە ھۆی ئەو ی کیشەکان زیاتر گوشار بخەنە سەر مرۆفایەتی. ئەمەش ھەرچەندە بە قەوارە ی ھەر دوو شەری جیھانی نەبیت، جاریکی تر بە شیوہ یەکی بەربلاو شەر دەخاتە رۆژەشی مرۆفایەتیەوہ. بە پپی ئەو راستیە کە لە ئەنجامی پپشکەوتنەکانی مرۆفایەتی بە تابیەتی لە دوای ھەلوەشانەوہ ی سیستەمی دوو جەمسەری ھانتۆتە ئاراوہ، ئیدی زەبر و زەنگ ناتوانیت چارەسەرییەکی بنچینەیی لە گەل خۆی دا بینیت، بە واتایەکی تر شەر وەکوو ریبازیک لە

ناگریکی زهردهشتی

قوئاخی چارهسه‌ریی دیموکراتیانه دا ته‌نیا قوول بوونه‌وهی کیشه‌کان و بنه‌ست بوون و مالوویرانی له گه‌ل خوی دینی. بویه ئاشتی وه‌کوو پی‌داووستییی‌کی سه‌ره‌کی و ته‌نانه‌ت وه‌کوو ناچارییی‌ک خوی ده‌سه‌پینی‌ت بو ئه‌وه‌یکه هه‌موو کیشه مرؤفایه‌تییه‌کان (چینایه‌تی، ره‌گه‌زایه‌تی، نه‌ته‌وایه‌تی...) بنوانریت به ری‌بازی دیموکراتیانه چاره‌سه‌ر بکری‌ن.

له کاتی‌ک دا مرؤفایه‌تی ره‌وتی به‌دیموکراتی بوون وه‌کوو تاکه ری‌بازی داهاتوویه‌کی رووناک ببینی‌ت و بانگه‌شه‌ی بو ده‌کات، رۆژه‌لاتی ناوه‌راست تاوه‌کوو ئه‌مرؤش ناوه‌ندی قوولبوونه‌وه و که‌له‌که‌بوونی کیشه‌کانه و شه‌ر و ناکوکی له‌م ناوچه‌یه‌ دا له جیاتی چاره‌سه‌ری، بنه‌ست بوون و بی‌چاره‌یی له گه‌ل خوی دینی‌ت. بی‌گومان شه‌ر و پیک‌دادانی هه‌نووکه‌یی له نیوان هی‌ز و لایه‌نه ناکوکه‌کان له سیاسه‌تی پاونخوازی و ده‌ستی‌هردانی نابه‌جیی زله‌پزه‌کان و پاشکو ناوچه‌ییه‌کانیان سه‌رچاوه ده‌گری‌ت، که له ئه‌نجام دا خوازیاری سه‌رپوش کردنی کیشه‌کان و دامه‌زاندنی سیسته‌میکی وه‌هان که به‌رژه‌وه‌ندییه ته‌سه‌که‌کانیان دابین بکات.

له‌م میانه‌ دا شو‌رشی نه‌ته‌وه‌یی - دیموکراتی ی گه‌لی کورد به ری‌به‌رایه‌تییه سه‌رۆک ئاپو له ناوچه‌که دا، ئه‌م هه‌وله‌ ده‌ره‌کی و ناوه‌کیانه‌ی به‌ کاریگه‌ر ده‌گرت، هه‌ر بویه خواسترا شه‌رپکی جیهانیی سیه‌هم به‌ شیوازی پیلانگێرییه‌کی نیوده‌وله‌تی به‌ سه‌ر هه‌ریمه‌که‌ دا بسه‌پینی‌ت. ئه‌م شه‌ره‌ به‌ تاییه‌ت به‌ مه‌به‌ستی پاکتاو کردنی PKK و سه‌رۆکایه‌تییه‌که‌ی که نوینه‌رایه‌تییه هی‌زی سه‌ره‌که‌ی چاره‌سه‌ری دیموکراتیانه ده‌کات، له ناوچه‌که‌ دا گه‌لاله‌ی بو دارپێژرا. ئامانجی پیلانگێریی نیوده‌وله‌تی دووباره‌کردنه‌وه‌ی میژووی ناکوکی و شه‌ر و پیک‌دادان بوو له ناوچه‌که‌دا. له کاتیکی وه‌ها هه‌ستیار دا سه‌رۆک ئاپو به‌ وشیا‌ری و به‌رپرسیاریتییه‌کی میژوویییه‌وه‌ ره‌هه‌نده‌کانی ئه‌م پیلانگێرییه‌ی ده‌رخسته‌ روو و بو به‌ره‌سته‌ کردنی له 1 ئه‌یلولی 1998 دا ئاگر به‌ستنیکی یه‌کلایه‌نه‌ی راگه‌یاند. ئه‌مه‌ له کاتیکی دا به‌ واتای خاوه‌نداریتی گه‌لی کورد له‌و رۆژه‌ پیرۆزه‌ ده‌هات، له هه‌مان کات دا پوچه‌ل کردنه‌وه‌ی شیوازی یه‌که‌م به‌رنامه‌ی پیلانگێریی له‌ خووه‌ ده‌گرت که له‌ دوا‌ی رووخانی سو‌سیالیزمی بونیادنراو به‌ هاوپه‌یمانی‌تییه‌ی ستراتژیی ئه‌مریکا، ئیسرائیل، تورکیا و به‌ کریگیاویتییه‌ی هی‌زه‌ پاشقه‌رۆکانی ناوچه‌، هه‌ولی پراکتیزه‌ کردنی بو درا.

زلهیزهکان به مهبهستی سهقامگیر نهبوونی ناشتی و دیموکراسی و ههروهها چارهسەر نهبوونی کیشهکان له ههریمهکه دا، له 9 ئۆکتۆبهری 1998 دا خواستیان تهناهت ئهگهر به لهبهرچاوگرنتی شهپێکی وههاش بێت که ههموو ناوچهکه بگریتهوه، سهروک ئاپۆ له ناو بهن و بهم شیوهیهش به لهناویردنی بزوتنهوهی نهتهوهیی - دیموکراتی ی گهلی کورد، که له راستی دا تیوری و پراکتیکی چارهسهریی کیشهکانی ئهو ههریمه ی له خوێ دا بهرجهسته کردوو؛ ناوچه به گشتی له پیناو بهرژهوهندییهکانی خوێان دا ئاراسته بکن و تا گهیشتن به ئامانجه نامرؤفاییهکانیان له ریگای سهپاندنی شهر، دهرهتی دهستیوهردانی بهردهوام بوو خوێان برهخسین.

سهروک ئاپۆ سههرهپای ههل و مهرجی دژواری زیندان، بوو پیشگرتن له شهر و پیکدادان و نههیشتنی دهرهتی دهستیوهردانه نابهجی دهرهکییهکان، جاریکتر بانگهوازیی ناشتی راگهیاند و به گوپینی ستراتیژیی شهر ی دهمدریژ بوو ستراتیژیی ناشتی و دیموکراسی و یهکیتی ئازادانهی گهلان، تیوری و پراکتیکی پووچهل کردنهوهی ئهو پیلانگیرپیه شهپخوازانهی سیستهمی جیهانی، گهلی کوردی کرده خاوهن بانگهشهی پیشهنگایهتی بوو سهقامگیر کردنی ناشتی و دیموکراسی و یهکیتی له ناوچهکه دا. بهم شیوهیهش به پێچهوانهی داخوازیه شهپخوازییهکانی پاشقهپویهتی جیهان ناوچه و کوردستان گهلی کورد و ههموو گهلانی رۆژهلاتی ناوهراستی له سهدهی 21 دا کرده خاوهن ستراتیژییهکی هاوچهرخانه.

لهم میانه دا ههنگاوهکانی یهکهم و دووهمی ناشتی و بهشداریی چالاکانه ی گهلی کورد لهم شالوانه دا به سههرههلدانی سیاسی - دیموکراتی، کاریگهرییهکی مهزنی له سههر خولقاندنی هوشیاری و کولتوری ناشتی و دیموکراسی له ناوچهکه و ههروهها جیهانیش دا کرد. به تایبته بهشداریی چالاکانه ی ژنانی کورد لهم ههنگاوانه دا وهکو هیژی زمانی ناشتی، دیاردهی ئهم راستیهیه که ئهمرو گهلی کورد به شیوازیکی ناشتی و دیموکراسیانه، خاوهن بانگهشهییهکی بههیزه بوو چارهسەر کردنی تهواوی کیشه میژووییهکانی مرؤفایهتی به تایبته کیشهی ژن که تا ئیستا ههلوستهیهکی جیددی له سههر نهکراوه. بوو ئهمهش تهواوی توێژهکانی کۆمهلگا دهخاته ناو چالاکیی ناشتی و دیموکراتیانهوه. به تایبته ئامادهکارییهکانی گهلی کورد به ههموو چین و توێژهکانیهوه بوو پێشوازی کردن له 1 ی ئهیلولی ئهمسال خاوهنداریتی

راسته‌قینه‌ی گه‌له‌که‌مان له‌و رۆژه پیرۆزه پێشان دهدات و داخواری و بانگه‌شه‌کانی ئه‌و له پیناو سه‌قامگیر کردنی ئاشتی له ته‌واوی کۆمه‌لگای مرۆفایه‌تی دا ده‌سه‌لمینیت.

*ئه‌م وتاره له هه‌فته‌نامه‌ی ولات، ژماره 290 به‌رواری 31 ی 8 ی 2001 لاپه‌ره‌ی 14 دا بلاو بوته‌وه.

به‌ره‌و پێکخستنی کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی

ده‌ولت به درێژایی میژوو ئامرازیک بووه له ده‌ست که‌مینه‌ی سه‌رده‌ست دا بو به‌رپۆه‌بردنی کۆمه‌لگا و پاراستن و پێشخستنی به‌رژه‌وه‌ندییه جینایه‌تییه‌کانی. بیگومان له گه‌ل پێشکه‌وتنی کۆمه‌لگا دا، په‌ه‌نده‌کانی ده‌ولتیش زیاتر بووه و وه‌کوو سببه‌ریکی گشتگیر خۆی به سه‌ر کۆمه‌لگا دا سه‌پاندووه. ده‌سه‌لاتداران هه‌ر له سه‌ره‌تاوه بو ئه‌وه‌ی په‌وایی بو بالاده‌ستی و سته‌م و چه‌وسانه‌وه‌یان به ده‌ست بێنن، خۆیان وه‌کوو سیسته‌می زه‌مینی نوینه‌ری ئاسمانی ناساندووه و ناسنامه‌ی ئاسمانیان داوه به خۆیان و

به مجورهش توانیویانه له ریځای داگیرکردنی میښکی تاک و کومه‌ل، به پیژیه‌کی بلند کومه‌لگا بخه‌نه ژیر دهسه‌لاتی خوځیانه‌وه. به‌م پییه‌ش هه‌ر له سه‌ره‌تای دامه‌زراندنی ده‌ولته‌تی راهیبی سومه‌روهه تا رپوژگاری نه‌مپروشمان، که‌مین، دهسه‌لاتی خو‌ی به سه‌ر زورینه دا سه‌پاندووه و هه‌ر چه‌شنه دژایه‌تییه‌کیشی له ریځای فشار و زه‌بر و زه‌نگه‌وه سه‌رکووت کردووه.

به پیشکه‌وتنی سه‌رمایه‌داری و له نه‌نجامی پیشکه‌وتنی زانستی- ته‌کنولۆژیایی، ده‌ولته‌ت فه‌واره‌یه‌کی مه‌زنی به خو‌یه‌وه گرت و له ریځای دامه‌زراندن و ریځخستنی دام و ده‌زگا و ریځخستنی جو‌ر به جو‌ر، تا پاره‌یه‌کی زو‌ر بو‌ته ئاسته‌نگیکی جیدی له به‌رامبه‌ر ئازادیی تاک و کومه‌ل و به شیوه‌یه‌کی هه‌مه‌لایه‌نه سییه‌ری گشتگیری خو‌ی به سه‌ریان دا سه‌پاندووه و له راستی دا بو‌ته به‌لایه‌کی مه‌زن به سه‌ر مرو‌ف دا، ته‌نانه‌ت ده‌ولته‌تی سو‌سیالیستیش که وه‌ک نه‌لته‌رناتیفیک بو‌ چه‌مکی ده‌ولته‌ت له میژوو دا و له نه‌نجامی نرخاندنی ده‌ولته‌ت له روانگه‌ی چینایه‌تییه‌وه هاته‌ ئاراهه، شیوازیکی تو‌تالیته‌ری به خو‌وه گرت و له ئاکام دا بوه‌ ئاسته‌نگ له به‌ر ده‌م پیشکه‌وتنی دیموکراسی و به پیژیه‌یه‌کی مه‌زن ئازادییه‌کانی تاکی سنووردار کرد. که‌واته ده‌توانریت بگوتریت بو‌ نه‌وه‌ی که ریځا به مه‌زن بوونی ده‌ولته‌ت وه‌کوو مه‌ترسیه‌ک بو‌ ژینای کومه‌لایه‌تی و ئازادیی تاک و کومه‌ل و هه‌روه‌ها پیشکه‌وتنی دیموکراسی بگیریته‌ت پیویسته، نه‌ ته‌نیا بواری پی‌ نه‌دریت به‌لکو نه‌لته‌رناتیفیکی وه‌ها بیته‌ ئاراهه که رپوژ له دوی رپوژ ده‌ولته‌ت سنووردار بکاته‌وه و له ره‌وشی مه‌ترسی ده‌ری بخت.

سه‌روک ئاپو به نرخاندنی زانستیانه‌ی چه‌مکی ده‌ولته‌ت و کومه‌لگا له میژوو و رپوژگاری نه‌مپرومان دا له به‌رگرینامه‌ی خو‌ی دا، که له راستی دا مانیفیستوی شارستانیه‌تی دیموکراسیانه‌یه، چه‌مکی کومه‌لگای مه‌ده‌نی یاخود تیوری گوره‌پانی سییه‌می وه‌کوو نه‌لته‌رناتیف ده‌ستنیشان ده‌کات و ره‌ه‌ند و لایه‌نه جو‌ر به جو‌ره‌کانیشی شی ده‌کاته‌وه. له راستی دا ریځخستنی کومه‌لگای مه‌ده‌نی تا‌که ریځای دیموکراتیزه بوونی کومه‌لگا و ده‌سته‌به‌ر کردنی ئازادییه‌کانی تاک و کومه‌ل و هه‌روه‌ها سنووردار کردنی ده‌ولته‌ت و ده‌رخستنی نه‌وه له ره‌وشی مه‌ترسیه‌یه. بو‌یه دامه‌زراندنی دام و ده‌زگا و ریځخراوه‌کانی

کۆمه‌لگای مه‌دهنی وه‌کوو چه‌مکی هه‌ره‌ راستی مسۆگهر کردنی پېشکه‌وتن و ئازادیی کۆمه‌لگایه‌.

بېگومان ئهم پاستییه‌ له‌ مه‌ر ناوچه‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌پاست و به‌ تاییه‌ت و لاتانی سه‌رده‌ست له‌ سه‌ر کوردستان به‌رچاوتر خۆی نیشان ده‌دات. چوونکه‌ ده‌وله‌تانی ناوچه‌که‌ تا ئیستاش ده‌سه‌لاندارییان به‌ شۆوازی ئۆلیگارشیی و مۆنارشیی و تیۆکراسیی به‌رپۆه‌ ده‌بن و ئیدی نه‌ ته‌نیا توانای چاره‌سه‌ر کردنی کێشه‌کانیان نیه‌ به‌لکو تا راده‌یه‌کی زۆر توانای به‌رپۆه‌ بردنیشیان که‌م بۆته‌وه‌ و روه‌به‌رپوه‌یی گه‌لێک قه‌یران و ته‌نانه‌ت گه‌نده‌ل بوونی به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی بوونه‌ته‌وه‌. بۆ ئه‌وه‌ی که‌ بتوانی ئازادی و دیموکراسیی له‌ ناوچه‌ دا بئێته‌ ئاراهه‌ پێویسته‌ هه‌ر کام له‌ گه‌ل، چین و توێژه‌ جیاجیاکان، به‌ تاییه‌ت ئهم گه‌ل و چین و توێژانه‌ی به‌ درێژایی ی میژوو له‌ ده‌روه‌ی سیسته‌م و به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی و سیاسه‌ت هێلراونه‌ته‌وه‌ و به‌ شۆوازی جوهر به‌ جوهر ئیراده‌ و ئازادیان بن پێ کراره‌، له‌ پێناو ئاواکردنی دام و ده‌زگا و رێکخراوی تاییه‌ت به‌ خۆیان تییکۆشن؛ بۆ ئه‌وه‌ی له‌ لایه‌ک بتوانن مافه‌ په‌واکانیان ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن و کێشه‌کانیان بگه‌یه‌ننه‌ چاره‌سه‌ری و له‌ لایه‌کی دیکه‌ش بتوانن رۆلی خۆیان له‌ ئاینده‌ی کۆمه‌لگا دا بگێرن. له‌م میانه‌ دا زه‌حمه‌تکێشان، ژنان و لاوان که‌ تاکه‌ رێگای چاره‌سه‌ر بوونی کێشه‌کانیان و پاراستن و پێشخستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانیان له‌ به‌ر قه‌رار بوونی سیسته‌میکی دیموکراسیانه‌ دایه‌، ئه‌رکیکی تاییه‌تیان ده‌که‌وه‌یته‌ سه‌رشان. بۆیه‌ پێویسته‌ له‌ دامه‌زراندن و رێکخستنی کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی دا ئهم چین و توێژانه‌ رۆلی پێشه‌نگایه‌تی بگێرن و بکه‌ونه‌ ناو هه‌ول و تییکۆشانێکی جددی.

گومانی تیدا نیه‌ ئاواکردنی رێکخراوه‌ مه‌ده‌نییه‌کان و به‌شداری هه‌ر تاکێکی کۆمه‌لگا به‌ پێی ناسنامه‌ی تاییه‌ت به‌ خۆی له‌م رێکخراوانه‌ دا و هه‌ولدان له‌ پێناو کاریگه‌ر بوونیان له‌ سیسته‌می سیاسی، به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی، ئابووری، کۆمه‌لایه‌تی، په‌روه‌رده‌، چاندی و ته‌نانه‌ت حقووقی دا، ده‌وله‌ت تا راده‌یه‌کی گونجاو بچووک و سنووردار ده‌کاته‌وه‌ و ده‌یگه‌ر پێنێته‌وه‌ بۆ رۆلی زانستیانه‌ی خۆی که‌ له‌ راستی دا پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی تاک و کۆمه‌ل و هه‌مانه‌نگ کردنی رێکخراوه‌ جیاجیاکانی کۆمه‌لگایه‌. له‌ سه‌ر ئهم بنه‌مایه‌،

ئهرکی سهرشانی ههر تاک و چین و تویشیکی کۆمه‌لگایه که هه‌لسیبت به پۆلی دیموکراسیانهی خۆی و ته‌واوی هیژ و توانای خۆی له پیناو گه‌یشتن به کۆمه‌لگای مه‌دهنی بخاته گه‌ر و بهم شیوهیه بۆ به‌رقه‌رایی ئازادی و دیموکراسی له کۆمه‌لگا دا ببیته‌ خاوه‌ن پۆل و کاریگه‌ری.

***ته‌م وتاره له هه‌فته‌نامه‌ی ولات، ژماره 391 به‌رواری 2001-9-15 لاپه‌رده‌ی 11 دا بلاو بۆته‌وه.**

خویندکاران و لاوان دینامیکه‌تی پیشکوه‌تن و گۆپانکاری کۆمه‌لگان

لاوان و خویندکاران، دوو تویشی سهره‌کیی کۆمه‌لگان که کاریگه‌رییه‌کی حاشا هه‌لنه‌گریان له سهر پاشه‌پۆژ هه‌یه. له‌م واتیه دا ئەم دوو تویشه ده‌توانیبت به‌ هیژی سهره‌کی و داینه‌مۆی گۆپانکاری و وه‌چه‌رخانی کۆمه‌لگا پیناسه‌ بکریڻ. که‌واته ئاستی زانیاری و چالاکیوون و پیکه‌ستنی ئەمانه‌ باشترین پینانه‌یه بۆ دیاریکردنی ئاستی زانیاری، چالاکیوون و پیکه‌ستنی کۆمه‌لگا. به‌ چاوخشاندنیک به‌ سهر سهرله‌به‌ری کۆمه‌لگای مرو‌قایه‌تی و وردبوونه‌وه له‌ سهر شو‌رش و وه‌چه‌رخانه‌ مه‌زنه‌کان و ئەو ده‌وره‌ی که ئەم دوو تویشه‌ بینویانه‌ به‌لگه‌ی سه‌لمینه‌ری ئەم راستیانه‌یه. ههر بۆیه‌شه‌ ته‌واوی

سیسته مه‌کان له سه‌رووی به‌رنامه‌کانیان دا کۆنترۆل کردن، ئاراسته کردن و هه‌روه‌ها که‌لک وه‌رگرتن لهم وزه کۆمه‌لایه‌تییه ده‌گرنه ده‌ست و به شیوه‌یه‌کی رشت مامه‌له‌ی له گه‌ل دا ده‌کهن.

لهم میانه دا له شو‌پشی کوردستانیش دا PKK هه‌ر له یه‌که‌م رۆژوه وه‌کوو شو‌پش و پارتي خویندکاران و لاوان سه‌ری هه‌لدا و نه‌واوی سه‌رکه‌وتنه‌کانی به‌ رێژه‌یه‌کی مه‌زن به‌ پشتبه‌ستن به‌م وزه‌یه‌وه مسو‌گه‌ر کرد و جیگه و رۆلی راسته‌قینه‌ی ئه‌م به‌شه‌ی کۆمه‌لگای بو‌گه‌راندنه‌وه و دینامیکیه‌تی ره‌وتی پێشکه‌وتنی شو‌پش و کۆمه‌لگای کوردستان و نه‌نانه‌ت رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راستیش لهم دوو تو‌یژه خولقاند. به‌ واتایه‌کی دی ده‌توانین ب‌لێین: شاده‌ماره‌کانی می‌زووی هاوچه‌رخ‌ی کوردستان لاوان و خوینکاران.

سه‌ره‌پای ئه‌م راستیانه ئه‌گه‌ر به‌روانینه ره‌وشی ئه‌م به‌شه‌ی کۆمه‌لگا له باشووری کوردستان دا، ئه‌وا ده‌بینین له ماوه‌ی ئه‌م ده‌ ساله‌ی دوایی دا، به‌ تاییه‌ت له ژێر ده‌سه‌لانداری هێزه کوردییه‌کان، لاوان و خویندکاران تا راده‌یه‌کی زۆر ب‌ی کاریگه‌ر کراون و به‌ هه‌موو شیوازی ئابووری، کۆمه‌لایه‌تی، سیاسی، سایکۆلۆژی، ئاکاری و هه‌ند خراونه‌ته‌ ناو ره‌وشیکی خراپه‌وه و له هه‌موو ڤوویه‌که‌وه ب‌ی رۆل و ب‌ی هیوا هینراونه‌ته‌وه. له سیسته‌می ئابوورییه‌وه ب‌گه‌ر، هه‌لبه‌ت ئه‌گه‌ر بتوانرێت باسێک له هه‌بوونی سیسته‌میکی وه‌ها له باشووری کوردستان دا ب‌کریت، تا ده‌گاته سیسته‌می په‌روه‌رده، چاپه‌مه‌نی و راگه‌یاندن و رادیۆ و ته‌له‌فیزیۆن و شه‌ری تاییه‌ت له سه‌ر ئه‌م ب‌نه‌مایه دارپ‌ژراوه. له هه‌مانکات دا ده‌بینین هینرسی کولتووری ب‌یگانه له لایه‌ن هێزه داگیرکه‌ره‌کان به‌ تورکیا، ئێران، ئێراقیشه‌وه و هه‌روه‌ها هێزه جیهانبییه‌کان به‌ تاییه‌ت ئه‌مریکا، ئینگلته‌را و ئه‌لمانیا رۆژ له دوای رۆژ له زیاده‌بوون دایه و ئامانجی سه‌ره‌کی هه‌موو ئه‌مانه‌ش له خسته‌ بردنی دینامیکیه‌تی پێشکه‌وتن و گۆرانکاری کۆمه‌لگا واته لاوان و خویندکاران بو‌ ئه‌وه‌ی کۆمه‌لگای کوردستان هه‌روا پاشکه‌وتوو ب‌یت و وه‌ک هه‌میشه له ره‌وشی ب‌نبه‌ستبوون و ب‌یچاره‌یی دا ب‌مێنێته‌وه.

هێزه‌کانی باشوور به‌ دامه‌زراندنی هه‌ندی‌ک پ‌یکه‌راوی ڤوکه‌شیانه له ژێر ناوی ئه‌م دوو تو‌یژه له لایه‌ک ده‌خوازن بو‌شایی سه‌رچاوه‌گرتوو له ب‌ی سیاسه‌تییان سه‌باره‌ت به‌م به‌شه سه‌رپۆش ب‌کهن و له ر‌یگای دیماکۆرتییه‌ته‌وه گه‌ل هه‌لخه‌له‌تین؛ له لایه‌کی دیکه‌ش به‌ ته‌واوی ئه‌م وزه‌یه ب‌خه‌نه خزمه‌ت

به‌رزه‌وه‌ندی ته‌سکی حیزبایه‌تییانه‌وه و ته‌نیا به شیوه‌یه‌کی ته‌کنیکی مامه‌له‌یان له گه‌ل دا بکه‌ن و بواری هه‌ر چه‌شنه هه‌ناسه‌دانئیکیان له که‌ش و هه‌وای پێشکه‌وتنه‌خوازی و گۆرانه‌کاری دا لئ بستین. دا‌رووخانی لایه‌نی پۆزه‌تیفی وزه‌ی لاوان و خویندکاران له باشوور دا له هه‌ر لایه‌که‌وه به تاییه‌ت له لایه‌نی سایکۆلۆژی، کۆمه‌لایه‌تی و ئاکارییه‌وه، وه‌های کردووه که ئه‌پۆ ئاسۆی ژینانی دا‌هاتوویان، له ولات زیاتر، له هه‌نده‌ران ببینه‌وه و هه‌لاتن له ولاتیک که ئه‌وان زیاتر له هه‌موو که‌سێک خاوه‌نین و چاوه‌پروانی ئایینه‌سازییان لیده‌کری پۆژ له دوای پۆژ له لاوان دا به شیوه‌ی فیزیکی و له خویندکاران دا به شیوه‌ی هزری له زیادبوون دا‌به. ئیدی ره‌وشی بنه‌ستبوون، بیچاره‌یی و پاشکویه‌تی و وابه‌سته‌یی له هه‌ر لایه‌که‌وه ته‌نانه‌ت له رووی ئاکاریشه‌وه وه‌های کردووه خاوه‌نانی راسته‌قینه‌ی ئایینه‌ی کۆمه‌لگا، له‌و په‌ری بئ هیوایی دا به‌جیی بهیئن و له کێشه‌کانی هه‌لین. بیگومان ئه‌مه‌ش ره‌وشیکی شیاو و چاره‌نووسیکی نه‌گۆر نییه، به‌لکو ره‌وشیکی به ته‌واوی گریزراوی چه‌قبه‌ستبوون و له جووله‌که‌وتن و بئ پۆل مانه‌وه‌ی ئه‌م دوو تویره‌ و له ئه‌نجام دا پاشکه‌وتوو مانه‌وه‌ی کۆمه‌لگایه.

بۆیه له کۆتایی دا ده‌توانریت بگوتریت قۆناخی نوئ، واته قۆناخی چاره‌سه‌ریی دیموکراتیانه به پێشه‌نگایه‌تی PKK هه‌ل و ده‌رفه‌تیکی گونجاو ده‌رخصینیت بۆ لاوان بۆ ئه‌وه‌ی بتوانن پۆل و کاریگه‌ریی شیاوی خۆیان به ده‌ست بکه‌ن و به پێی تاییه‌تمه‌ندی سه‌ره‌کییان که دینامیکیه‌تی گۆرانه‌کاری و پێشکه‌وتنه، هه‌لسوکه‌وت بکه‌ن و به خۆرپێکخستن و زانا‌بوون و چالاکبوونیان، ته‌واوی گه‌ل بکێشنه ناو هه‌ول و تیکۆشانی دیموکراتییانه و پێشه‌نگایه‌تی بۆ چاره‌سه‌ریی بنچینه‌یی کێشه‌کان بکه‌ن و به‌م شیوه‌یه‌ش ببنه پێشه‌نگی تیکۆشانی دیموکراتییانه و به دیموکراتیکردنی کۆمه‌لگا و هه‌روه‌ها شه‌رپکی هزری، زانستی، کولتووری و کردارییانه له دژی وابه‌سته‌یی و پاشکۆبوون و نه‌زۆکی بالاده‌ست به سه‌ر کۆمه‌لگا دا به‌رپۆه ببه‌ن. به تاییه‌ت له‌م پۆژانه دا که سالهاتی کرانه‌وه‌ی قوتابخانه‌کان و سه‌ره‌تای سالی نوێی خویندنه‌ پێسته‌ خویندکاران له پیناو دا‌بینکردنی پێداویستی خویندکاران و به‌رز کردنه‌وه‌ی ئاستی په‌روه‌رده و خویندن و ده‌سته‌به‌رکردنی شوین و پێگه‌ی راسته‌قینه‌یان له کۆمه‌لگا دا و پۆل و جیگایان له قۆناخی چاره‌سه‌ری دا هه‌ول بده‌ن له سالی

نوویی خویندن دا تیکۆشانى دیموکراتى له هه‌موو بواره‌کان دا بگه‌یه‌ننه لوتکه و شانبه‌شانى لاوان کۆمه‌لگا به‌ره‌و گۆرانکارییه‌کی بنچینه‌یی هه‌مه‌لایه‌نه به‌ن.

*ئهم وتاره له هه‌فته‌نامه‌ی ولات، ژماره ه 392 به‌رواری 2001/9/30 لاپه‌په‌ی 14 دا بلاو بۆته‌وه.

شەپ له به‌رامبەر PKK شەپ کردنه له به‌رامبەر ئازادیی ژنان

یه‌کیک له‌وه‌گه‌لانه‌ی که به‌دریژایی میژوو له‌نیو‌هه‌ول و تیکۆشان دا بووه بۆ به‌دهست‌خستنی مافه‌کانی و، پووبه‌پرووی سیاسه‌تی داگیرکهری بۆته‌وه، گه‌لی کورده. له‌م پیناوه‌ش دا گه‌لیک سه‌ره‌ه‌لدانی کردووه، وه‌لی بی ئه‌نجام بووه. سه‌ره‌پای ده‌رکه‌وتنی گه‌لیک ده‌رفه‌تی مه‌زن، وه‌لی له‌لایه‌ک به‌هۆی ره‌وشی سه‌رۆک و پیکه‌ستنی کوردان و له‌لایه‌کیتر هیرش و بیلانگێری له‌ده‌ره‌وه، نه‌یان‌ه‌پشتوووه ئه‌م گه‌له به‌ئازادی و مافه‌نه‌ته‌وه‌بیه‌کانی بگات.

له کۆتایی سهدی بیسته م دا، دواى راپه‌رپینه میژوووبیه‌که‌ی جه‌ماوه‌ری گه‌له‌که‌مان له باشووری کوردستان هه‌ل و ده‌رفه‌تیکی مه‌زن ها‌ته ئاراوه که گه‌له‌که‌مان له‌م پارچه‌یه دا بگات به ئامانجه‌کانی خۆی، وه‌لی مخابن به هۆی سیاسه‌تی وابه‌سته‌یی و به‌رژه‌وه‌ندیخوازیی هیژه‌کانی نیو ئه‌م گۆره‌پانه، هیچ کات هیژ و ئیراده‌ی کۆمه‌لگا له به‌ر چاو نه‌گیرا و، کۆنه‌پاریزی و میلی گه‌رابی ی سهره‌تایی و داب و نه‌ریته فیو‌دالییه‌کان بواری رۆلگێرانی به‌ سه‌رجه‌م چین و توێژه‌کان به‌ تایبه‌تی هیژی ژنان نه‌دا.

ئه‌گه‌ر له پێشکه‌وتنه‌کانی کوردستان به‌ گشتی و باشوور به‌ تایبه‌تی برونین، ده‌بینین که له دواى ده‌رکه‌وتنی PKK و به‌هیژ بوونی رۆحی نه‌ته‌وه‌یی له هه‌ر چوار پارچه دا، گۆرانکاری مه‌زن ها‌تۆته ئاراوه. ئاشکرایه ئه‌و کێشه‌یه‌ی که سه‌رۆک ئاپۆ گرینگیه‌کی مه‌زن و تایبه‌تی پێداوه کێشه‌ی ژنه و له‌م پێناوه‌ش دا ئایدیۆلۆژیای رزگاریی ژنی ئافران‌دوووه. سه‌رۆک ئاپۆ شیلگه‌یرانه هه‌ولێ داوه که ژن بگه‌یه‌نێته ئاستی‌کی وه‌ها که پێشه‌نگایه‌تی له تیکۆشانی ئازادیخوازیی نه‌ته‌وه‌یی دا بکات و بپێته هیژ له گۆرانکاری و وه‌رچه‌رخانی کۆمه‌لگا دا. ئه‌م هه‌ول‌دانه‌ی سه‌رۆک ئاپۆ له کوردستان و ده‌ره‌وه‌ی ولات په‌نگدانه‌وه‌ی خۆی له سه‌ر ئاستی پێشکه‌وتنی ژنان کردوووه و ژنی کردۆته هیژیکی خاوه‌ن ئیراده‌ی وه‌ها که بتوانی په‌نگی خۆی تیکه‌ل به‌ شۆرشى دیمۆکراسیی نه‌ته‌وه‌یی بکات و له تیکۆشانی ئاستی و ئازادی و دیمۆکراسی دا، ئایدیۆلۆژیای ئازادیی ژن له پێناو به‌دییه‌نانی به‌کێتیه‌کی ئازاد له نیوان ژنی کورد و ژنانی رۆژه‌لاتی ناوین، بکاته سه‌نگی مه‌حه‌کی گه‌یشتن به‌ ژيانیکی ئازاد. هه‌روه‌ها تیکۆشانه‌کانی PKK له باشووری کوردستان گۆرانکاریی به‌رچاوی هیناوته ئاراوه، به‌لام هه‌ر وه‌کوو ده‌زانرێت بزافه‌کانی باشوور به‌ هه‌موو شیوازییک که‌وتوونه‌ته خزمه‌ت هیژه هه‌ریمی و ده‌ره‌کییه‌کان و له چوارچۆیه‌ی نه‌خشه و گه‌مه‌کانیان دا پیلانگێرپان ئه‌نجام داوه و دژایه‌تی ریبازی PKKیان کردوووه. ئه‌مه‌ش له به‌ر ئه‌وه‌یه که PKK له هه‌ر شوینییک بێ، له گه‌ل ئه‌وه‌ی له سه‌ر ئازادی و مافه نه‌ته‌وه‌یه‌کانی گه‌لی

کورد پیدای ده‌گریت، شان به شانی ئەمەش شیلگی‌راڤه له هه‌ولێ ئازاد کردنی ژنان دایه. به واتایه‌کی دیکه کاریکی سه‌ره‌کی که PKK کردوویه‌تی ئەوه بووه که پێگای له پێش رۆلگیرانی ژن له کۆمه‌لگا دا کردۆته‌وه و ده‌سه‌لاتی بالاده‌ستیی هه‌زاران ساله‌ی پیاوی له سه‌ر ژنان ره‌ت کردۆته‌وه. بۆیه ئەو هی‌زانه‌ی باشوور که هیچ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کیان له ئازادیی کۆمه‌لگا و به‌تایبه‌ت ژنان دا نیه، به هه‌موو شیوازییک هه‌ولیان داوه PKK بێ هی‌ز بکه‌ن و له نیوی به‌رن. چونکه PKK ژنی گه‌یانه‌ ئاستییک که هه‌ولێ خولقاندنی ژیانیکی تازه بدات و به ئیراده‌ی ئازادی خۆی، خۆی به‌رپوه‌ بیات.

ئه‌گه‌ر بره‌وانینه پێشکه‌وتنه‌کانی ئەم دواییه ده‌بینین که جاریکیتر هی‌زه‌کانی باشوور به تایبه‌ت YNK ئاماده‌کاری بۆ هی‌رشیکی نوێ ده‌کات له به‌رامبه‌ر هی‌زه‌کانی پاراستنی گه‌ل. لێره دا له گه‌ل ئەوه‌ی که ئه‌رکی هه‌موو چین و توپژه‌کانه پێگا له به‌رامبه‌ر هه‌لئویستی گێچه‌لنانه‌وه‌ی سه‌رانی YNK بگرن، له هه‌مان کات دا پێشگرتن له هه‌لگیرساندنی شه‌ر به‌ر له هه‌ر که‌سیک، ئه‌رکی سه‌ر شانی ژنانه. چونکه ئەمه هی‌رشیکه بۆ سه‌ر ئازادیی ئەوان. بۆیه نابی ژنان وه‌کوو رابردوو بێ ده‌نگ بمیننه‌وه و چاودێری رپوداوه‌کان بن.

له به‌ر ئەوه‌ی ژنانه‌ی باشوور پێگا له پێش ده‌رکه‌وتنیان گیراوه و له چوارچۆیه‌ی خێزان دا ته‌نگ و سنووردار ماونه‌ته‌وه، ئەمەش وایکردووه که ته‌قلی کاری سیاسی و سه‌ربازی و ته‌نانه‌ت کۆمه‌لایه‌تیش نه‌بن و له لایه‌ک ئۆبالی خیانته‌ت و هه‌لئویسته‌ ده‌ته‌وه‌یه‌یه‌کان نه‌که‌وینه ئەسنوویان و له لایه‌کیتر ئەم ته‌قلی نه‌بوونه وایکردووه زیده‌ تیکدان و چه‌مکی خیانته‌ت و وابه‌سته‌یی کاریگه‌ریی لێ نه‌کات و له ولاتپاریزی دوور نه‌که‌وێته‌وه. هه‌روه‌ها له به‌ر ئەوه‌ی له سروشتی ژن دا ئاشتی و ته‌بابی هه‌یه، بۆیه ژنی باشوور ده‌توانی ببه‌تته هی‌زیکی وه‌ها که پێش له هه‌لگیرساندنی شه‌رپیکی نه‌خواراو بگه‌ریت.

ئهم‌رۆ له باشووری کوردستان دا په‌وشی نا‌ئارامی و شه‌ر له هه‌ر که‌سی زیاتر دلێ دایکان و ژنانه‌ی ئێشاندووه، له سه‌ر ئەم بنه‌مايه پێویسته ژنان

هموو ههولئیکی خۆیان بخه نه گه پ تاوه کو ریگا له بهرپا کردنی شهر بگرن، ئیدی ئه و شهره له بن هه ر بر و بیانووویهک دا بیئت. چونکه به تاییهت ئه و شهره ی که له دژی PKK بهرپا بگریت شه ریکه له بهرامبه ر ئازادیی ژنان.

★ ئه م وتاره له ههفته نامه ی ولات ژماره 392 بهرواری 2001/9/30 لاپه رهی 14 دا بلاو بوته وه.

ئیراقیکی فیدرال و دیموکرات وهلامه بو سه رجه م کیشه کان

له م روژانه ی دوایی دا قسه که ریکی په سمی ی دهولته تی ئیراق رایگه یانده که ئه وان فیدرالیهت په سه ند ناکه ن و هوکاری نیشاندانی هه لویستیکی به مجوره شی گه رانده وه بو ئه وه ی که پارته سه ره کییه کانی باشووری کوردستان وابه سته ن به سیاسه تی هیزه دهره کییه کان و ئاسته نگن له بهر ده م یه کیتی خاکی ئیراق.

ئەوێ لێره دا دەمانه‌وێت تیشکی بخه‌ینه‌ سه‌ر و هه‌ڵیسه‌نگینین ئەوه‌یه‌ که‌ ئایا هه‌لوێست و سیاسه‌تیکی به‌م جووره‌ له‌ رۆژگاری ئەمرۆمان دا چ واتایه‌ک ده‌به‌خشیت؟ ئەم هه‌لوێسته‌ چ ئاراسته‌یه‌ک ده‌داته‌ گۆرانکاری و پێشکه‌وته‌کان، یاخود ئایا ده‌بێته‌ مایه‌ی چاره‌سه‌ری کێشه‌کان و پرژگار بوون له‌ قه‌یرانه‌کان؟

هه‌ر وه‌کوو ده‌زانرێ له‌ ماوه‌ی هه‌شتا ساڵی رابردوو دا گه‌لانی ئیراق له‌ ئەنجامی سیاسه‌تی دوور له‌ لۆژیکییکی زانسته‌ییانه‌ و هاوچه‌رخانه‌ له‌ لایه‌ن رژیمه‌ یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌که‌کانی ئیراق و جوولانه‌وه‌ی کوردی له‌ باشوور، له‌ هه‌موو بواره‌کانی ژیا‌ن دا دووچاری قه‌یران و دارووخان و بېچاره‌یی بوونه‌ته‌وه‌ و له‌ ئەنجامی ئەمه‌ش دا، له‌ کاروانی پێشکه‌وته‌نی کۆمه‌لگای مرۆفایه‌تی دا‌بران. له‌مه‌ش زیاتر له‌ ئەنجامی به‌رده‌وام بوونی شه‌پ و نا‌کۆکیه‌کان دا، زه‌مینه‌ بۆ ده‌ستپوه‌ردانی هه‌یزه‌ ئیمپریالیسته‌کان ره‌خساوه‌ و به‌هه‌یز بوونی سیاسه‌ت و جینگه‌ و پینگه‌ی ئەوانیش کاریگه‌ریه‌کی زیاتری کردووه‌ ته‌ سه‌ر ئاراسته‌ی کێشه‌کان و له‌ چاره‌سه‌ری دوور خراونه‌ته‌وه‌، ئەم ره‌وشه‌ تا‌کو ئیستا بۆته‌ بازنه‌یه‌کی داخراو، هه‌م رژیمه‌ یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌که‌کانی ئیراق و هه‌م جوولانه‌وه‌ی کوردی و هه‌م گه‌لانی ئیراق له‌ نیو ئەم بازنه‌ دا خولاونه‌ته‌وه‌، لای هه‌موانی‌ش ئاشکرایه‌ که‌ به‌رده‌وام بوونی ره‌وشیکی به‌م جووره‌ کێشه‌کان قوولتر ده‌کاته‌وه‌ و جگه‌ له‌ هه‌یزه‌ ئیمپریالیسته‌کانیش که‌سیکی تر سوودمه‌ند ناکات. له‌ رابردوو دا گه‌لێک جار شه‌پ له‌ نیوان رژیمی ئیراق و لایه‌نه‌ کوردیه‌یه‌کان دا هاتۆته‌ ئاراوه‌. به‌ دوا‌ی ئەمه‌ش دا دانوستاندن و گفتوگۆ له‌ نیوان ئەو دوو لایه‌نه‌ دا هاتۆته‌ ئاراوه‌، به‌لام له‌ به‌ر ئەوه‌ی نه‌ لایه‌نه‌ کوردیه‌یه‌کان، نه‌ لایه‌نی ده‌سه‌لاتدار به‌ ئامانجی چاره‌سه‌ری و به‌ شیوه‌یه‌کی بنه‌رته‌تیانه‌ کێشه‌کانیان نه‌گرتۆته‌ ده‌ست، رۆژانه‌ و تاکتیکیانه‌ مامه‌له‌یان له‌ گه‌ل یه‌کتر دا کردووه‌، بۆیه‌ نه‌یان‌توانیوه‌ ببنه‌ هه‌یزی چاره‌سه‌ری کێشه‌کان.

له‌ رۆژگاری ئەمرۆشمان دا ده‌بینین که‌ له‌ ئەنجامی ئەو پێشکه‌وته‌نانه‌ی هاتوونه‌ته‌ ئاراوه‌، جیهان له‌ نیو راپه‌ڵه‌کین و ژانی گۆرانکاری و چاره‌سه‌ر کردنی کێشه‌کان دا‌یه‌. به‌لام هه‌ر وه‌کوو دیاره‌ هه‌م رژیمی ئیراق و هه‌م جوولانه‌وه‌ی کوردی له‌ باشووری کوردستان دا به‌ تاییه‌تی YNK و PDK پێ له‌ سه‌ر سیاسه‌ت و لۆژیکی کۆنی خۆیان دا‌ده‌گرن و سوورن له‌ سه‌ر ئەوه‌یکه‌ ئەو کێشانه‌ به‌ هه‌لواسراوی به‌هێلنه‌وه‌. ئەمه‌ش وه‌ک ئەوه‌ وایه‌ که‌ هه‌ر دوو لایه‌ن که‌وتبنه‌ نیو گۆمیکی مه‌نگ، که‌ رۆژ له‌ دوا‌ی رۆژ پسته‌ر ده‌بێت و ئەوانیش له‌ خنکان نزیکتر ده‌بنه‌وه‌. واته‌ ئەو سیاسه‌ت و لۆژیکه‌ی که‌ هه‌ر دوو لایه‌ن

په پرهوی لی دهکهن، جگه له وهی چاره سهری به بنهما ناگریت ده بیته مایه ی قوولتر کردنه وهی کی شه کان و به رده وامی رهوشی بنه ست بوون و مالویرانی زیاتر. له نهجامی نه مهش دا جاریکی تر گه لانی ئیراق له م قوناخه ههستیار و میژووویه دا ناتوانن لهو کی شهانه ی که وهک زنجیر له دهست و پینان ئالاهه زرگاریان بیت و به مافه نه ته وهی و ئایینی و نه تنیکی و... هتد خویمان بگهن. له هه مان کانتیش دا ههر دوو لایهن له م رهوشه دا زهره رهنه دهن و به رهو لاوازی و پووکانه وه دهچن. بویه ده توانریت بوتری که ههر یهک له م هیز و لایه نانه ده یانه وی ت وه کوو خویمان و له سهر بنه مای به رزه وه ندیه ته سه که کان یان نزیکه کی شه کان بنه وه و نه مهش خو ی له خو ی دا شتیکی دوور له لوژیکی راست و زانستیانه یه و چاره سهریش وهک نه وه یکه نه م هیزانه ده خوازن شتیکی مه حاله. له هه مان کانتیش دا نه مه نه وه ده گه یه نه ی ت که هه یچ یه کیک له م هیزانه توانست و بویری نه وه یان تیدا نیه هه نگاو به رهو چاره سهری به او یژن و، گو رانکاری و چاره سهری وه کوو پیویستی به کی نه م قوناخه نابین و دوور له لوژیکی چاره سهری نه سپی خویمان تاو ددهن. پیویسته ههر دوو لا نه و راستیانه ببین و میژوو ی هه شتا ساله ی ئیراقیش نه م راستی به ده سه لمی ت.

بویه مرؤف ده توانی ت له ژیر رهوشنای سیاسهت و ستراتیژی نو بی PKK که له ناشتی و دیموکراسی و یه کی تی ئازادانه دا به رجه سته ده بی ت و باشترین و گونجاوترین ریگا و بزاره بو چاره سهری کی شه کان، به چاویکی ره خنه گرانه سهیری ههر دوو لایهن بکات و پینان بلیت، ئیوه هه لهن. چونکه سیاسهتی وابه سته یی په پره و کراو له لایهن هیزه کانی باشوور و له به رامبه ری نه مهش پی دا گرتن له سهر سیاسهتی کلاسیکی، ئیتر نه مه له ژیر ههر بر و بیانویهک دا بیت، چاره سهری له گه ل خو ی دا ناهینی و به واتای را کردن له گیانی سه رده م و شیوازی خه بات و تیکو شان و سیاسهت و لوژیکی هاوچه رخانه دی ت و به م شیوه هه ش زرگار بوون له چاره نوسی خولانه وه له بازنه ی قه ده ر ده بیته شتیکی مه حال.

له لایه کی تریش سه ره رای هه بوونی نه وه هه موو کی شه کی شه ناوخو ییانه ی که رهیمی ئیراق و بزووتنه وه کوردیهی کان پیوهی ده نالین، نه مرؤ ئیراق بوته ئامانجی سه ره کی نه وه هیز شانه ی که نه مریکا و هاوپه یمانانی له ژیر ناوی لی دانی تیرو ر دهستی پیکردوه و نه واوی ناوچه کهش که وتو ته ژیر هه په شه ی نه م هیز شه و پی شینی نه وهش ده کری ت له ئاکام دا شه پکی مالویرانکاری جیهانی هه لبگیر سی ت. نه گه ر بیت و ئیراق سه رباری نه وه هه موو کی شه

پووبه پرووی شهر و هیژشیکى بهم جوړه بېته وه، ئەوا مهحاله بتوانیت بهرگه بگرېت، چونکه هه بوون و بهردهوام بوونی کیشه ناوخوییهکان خالی به هیژى هیژه ئیمپریالیستیهکانه و بهمهش شیمانیه سهرکهوتنى سیاستى ئەو هیژانه زیاتر ده بېت. له بهر ئەمه پېداگرى له سهر سیاست و لوژیکى کۆن لهم قوئاخه دا ده بېته هه له یه کی میژوویى و قهره بوو کردنه وهى زهحهت ده بېت. بویه دهتوانین بلین ئەگه رژیى ئیراق یاخود لایهنهکانى نیو جولانه وهى کوردی دهیانه ویت نه پووکینه وه و له نیو نه چن و گهلانى ئیراقیش رووبه پرووی کاره سات و مالویرانى نهکهنه وه ئەوا پیویسته به زووترین کات دهستبهردارى ئەو سیاست و لوژیکه بن و له سهر بنه ماى پاراستنى بهرژه وهندی گشتى بهره و گۆرانکارى و چاره سهرى ههنگاو بنین، چونکه ئەوهى لهم قوئاخه دا بتوانیت له سهر پى بمینیتته وه و پولى خو بگرېت، ئەو لایهنه یه که توانستى هیژى چاره سهرى له خو دا بهرجهسته کردبیت. هیژى چاره سهریش له ئاشتى و دیموکراسى و یه کیتى ئازادانه ی گهلان دا بهرجهسته ده بېت. ههروهها له کۆتایى دا دهتوانرئ بوتئرئ رهتکردنه وهى فیدرالئ هه لویت و سیاسه تیکى هه له یه و له شوینى چاره سهرى و پاراستنى یه کپارچه یى خاکی ئیراق، زهمینه ی پارچه بوون و ئازاوه گپرى زیاتر خوش دهکات، چونکه به پى تابه تمه ندیى سرووستى، نه ته وه، ئابین، مه زه هب و... هتد جیاجیاکانى ئیراق، دهره وهى سیسته میکی فیدرال و دیموکرات هیچ شیواز و پریگایه کی تر نابیته مایه ی چاره سهرى کیشهکان.

★ ئەم وتاره له ههفته نامه ی ولات ژماره 393 بهروارى 2001/10/15 لاپهړى 11 دا بلاو بوته وه.

PKK هیژى پېشهنگى شارستانیه تی دیموکراتیانه یه

وهک دهزانریت روژهه لاتی ناوه راست وهکو بېشکه ی شارستانیه ت بو ماوه ی زیاتر له 10 ههزار سال، پولى پېشهنگایه تی له ئاراسته کردنى مروفايه تی دا بینى. بهلام به دهرکهوتنى شارستانیه تی روژئاوا که له شارستانیه تی روژهه لاته وه سهرچاوه ی گرتوه کاتیک روژهه لاتی ناوین به هوى

خۇنەگونجاندىن لە گەل سەردەم، دواى ماوئەيەكى دريژ ملمانى لە گەل شارستانىيەتى تازەسەرھەلداو، نەيتوانى خۇراگرى بکات و بە تايبەت لە دواى سەدەى شازدەھەم، واتە قۇناخى پيگەيشتنى رينسانسى ئەوروپا، زۆربەى کارىگەرى خۇى لە دەست دا و سەرەنجام بوو پاشکۆي رۇژئاوا. بيگومان شارستانىيەتى رۇژئاواش ويپراي تىپەربوون بە چەند قۇناخى جۆربەجۆر دا و دەستەبەر کردنى گەلئىک پيشکەوتن بۆ مرۇقايەتى، زۆربەى ھەرە زۆرى دەسکەوتەکانى لە خۇى دا قەتئىس ھيشتەوہ و بەتەواوى نەيکردە مولكى سەرلەبەرى مرۇقايەتى. ئەمەش وايکرد کە نەک تەنيا نەتوانيت کيشەکانى مرۇقايەتى چارەسەر بکات بەلکو بە تىپەربوونى کات، رەوتى پيشکەوتنەکانى ھيڊى بووہوہ و گەيشتە خالى بنبەستبوون. سەرەراي ئەمانە شارستانىيەتى ئامازە پيکراو بۆ ئەوہى بتوانيت بالادەستى رەھاي خۇى سەقامگير بکات و بەھيژترين سيستەمى پيپبەخشييت، سياستى جۆربەجۆرى لە سەر ئەو گەل و ناوچانە پەپرەو کرد کە خۇراگرىيان دەکرد. سياستى پەرتکە و زالبە لە سەر گەلانى رۇژھەلاتى ناوين بە گشتى و سياستى نکۆلى و قپرکردن بە سەر گەلى کورد بە تايبەتى، ئەم راستىيە دەسەلميني.

لە کاتيک دا رۇژئاوا ھەولەکانى بۆ سەپاندنى يەکلایەنە و يەکجارەكى سيستەى خۇى لە کۇتاييەکانى سەدەى بيستەم دا چر دەکرەوہ و ئيڊى سەرکەوتنى خۇى مسۆگەر دەبيني، گەلى کورد بە ريبەرايەتى پ.ک.ک لە ناو دلى رۇژھەلاتى ناوين سياستى نکۆلى و قپرکردنى پووچەل کردەوہ و شۆرشى ژيانەوہى بەسەر خست. بيگومان ئەمە چەخماخەى ژيانەوہى رۇژھەلاتى ناوين و گەلانى سەر ئەم خاکە بوو، کە لە دوو توپى خۇى دا سەنتيژيکى ميژووى شارستانىيەتى ھەلگرتبوو. شۆرشى ھاوچەرخانەى گەلى ھەرە کۆنى ميژوپۇتاميا لە کاتيک دا گەرانەوہيەک بوو بۆ راستينە و گەوھەرى ميژوويى ئەم خاکە و شارستانىيەتى سەرھەلداو تيايدا، لە ھەمانکات دا سەرھەلدانىكى رەخنەگەرانەى رشتبوو لە بەرامبەر شارستانىيەتى چەقبەستووى خۇبەناوہندگرتووى رۇژئاوا و ھەرەوہا چەواشە کردنى ميژوو. ھەر بۆيە ئەم شۆرشە کە لە گەوھەرى خۇى دا شۆرشى ديمۆکراتىيانە و ھەرەوہا رينسانسى رۇژھەلاتى ناوينى ھەلگرتووه، لە ھەل و مەرجيکى وا ھەستيار دا کە ئيڊى

شارستانىيەتى رۆژئاوا ھەروەك شارستانىيەتى كۆنى رۆژھەلات بنبەست بوو و وەلامىكى بۆ كيشە و ھەروەھا داھاتووى مرۇقايەتى پى نىيە، پ.ك.ك. رۆلنىكى مېژوويى كەوتە سەر شان و ئەو رۆلەش ئافراندى شارستانىيەتتىكى نوئى بوو بۆ مرۇقايەتى.

ھەر وەكو پېشترىش گوتمان ژيانەوھى گەلى كورد ژيانەوھى رۆژھەلاتى ناوين بوو. لەم واتايە دا ھىزى پېشەنگى شارستانىيەتى نوئىش، شورشى نەتەوھىيى دېمۆكراتىكى گەلى كوردە. بېگومان ستراتىژى نوئى گەلى كورد واتە رېيازى ئاشتى، ئازادى، دېمۆكراسى و يەككىتى ئازادانە گەلان، زەمىنەخۆشكەرى پېشكەوتنى ئەم چەمكەنەيە لە گشت ناوچەكە دا و چارەسەر كردنى كيشەكان، كە لە راستى دا كەلەكە بووى كيشەكانى مرۇقايەتەن، لە چوارچۆھى سىستەمى دېمۆكراتىكى رۆژھەلاتى ناوين داىە. لە سىستەمىكى وەھا دا پېكەوھە ژيانى ئازاد و دېمۆكراتىيانەى گەلان، پېكەوھە ژيانى كولتورەكان، ئايىنەكان، ئايىنزاكان، چىن و تويزە جوربەجورەكانى كۆمەلگا و ھەروەھا بەدییەتەنى كولتوو، سىياسەت و ژيانىكى دېمۆكراتىيانە بە بنەما وەردەگرىت. ئەمەش بەپىي راستىنەى گەوھەرى خۆى وەھا دەكات كە كيشە و ناكۆكىيەكان، چ كيشەى نەتەوايەتى، چىنايەتى و رەگەزى كە سەرەكېترىيانىن و چ كيشەكانى دىكە، لە زەمىنەى ئاشتى و دىيالوگ دا بە چارەسەرى بگەن.

گومانى تىدا نىيە ئەمە دىتە ئەو واتايەى كە رۆژھەلاتى ناوين جارنىكى دىكە دەبىتە لانكەى شارستانىيەت و ئەمجارەيان شارستانىيەتى دېمۆكراتىيانە وەكو سەنتىزى زانستىيانەى شارستانىيەتەكان لەم لانكەيە دا پەروەردە دەكرىت. لىزە دا پ.ك.ك. بە رېبەرايەتى سەرۆك ئاپو ماوھى چارەكە سەدەپەكە ئالاھەلگى تىكۆشانى ئافراندى بناخەكانى ئەم شارستانىيەتە و بە تايبەت بەردەكانى بناخەى ئەوھى لە ئەنجامى سەرەكەوتنى شورشى ژيانەوھە و پېشخستى شورشى دېمۆكراسى دامەزراندووھ. لە سەدەى بىست و يەكەمىش دا وەكو ھىزى پېشەنگى ئەم شارستانىيەتە لە ژىر رۆشنايى مانىفېستۆى شارستانىيەتى دېمۆكراسىيانە، كە ئەنجامى قوولبونەوھە و ھەلەسەنگاندنەكانى

"سهروك ئاپو" يە لە سەر ديالىكتىكى ميژووى شارستانىيەتەكان و پيشكەش كردنى جيهاننىنى نوئ، تيروانىنى نوئ بۇ ميژوو و مروف دەرەخاتە مهيدان. بە كورتى ئايدىولوزىيەكى نوپپە. ئالاھەنگرى بەديهپنان و سەقامگير كردنى ئەم شارستانىيەتەيە.

★ ئەم وتارە لە هەفتەنامەى ولات ژمارە 396 بەروارى 2001/11/30 لاپەرەى 18 دا بلاو بوۆتەوہ.

كوردان ھەر دەبنە خاوەن ستاتۆ

سەدەى بيستەم، سەدەى پيلانگيرى نيۆدەولەتى بوو بۇ بئى ستاتۆ هيشتنەوہى كوردان. لە كاتىك دا دوا بە دواى شەرى يەكەمى جيهانى؛ بەرەى سەرکەوتوو، بە پيى بەرزەوہنديەكانى، سيستەميكى نوپى بە جيهان و بە تايبەت پۆژەهلاتى ناوين بەخشى و لەم نيۆەندە دا گەليک لە نەتەوہ ژيردەستەكان و بە تايبەت نەتەوہكانى ژيردەسەلاتى ئيمپراتۆريەتى عوسمانى

ستاتۆیهکیان بۆ دیاری کرا؛ له لۆزان دا گهلی کورد و نیشتمانکهی واته کوردستان چاره نووسی بئ ستاتۆمانه وه و په رته وازه بیان به سه ر دا سه پا و به پیی ئەم گه لاله ئیمپریالیه، به مه بهستی دریزکردنی ئەم چاره نووسه داسه پینراوه، کوردستان بۆ چوار پارچه دابهش کرا و هه ر پارچه یه کی خرایه ژیر ده سه لاتی ده وله تیکه وه.

گومانی تیدا نیه ئەم بئ ستاتۆمانه وه یه گه لیک هۆکاری ده ره کی و ناوه کی هه یه. له مانه مروّف ده توانیّت باسی لاوازی و په رته وازه بیی ی کوردان له سه ره تای سه ده ی بیسته م دا بکات. ئەمه به م واتایه دیّت که ئەگه ر ستاتۆیه کیش بۆ کوردان ته رخا ن کرابایه ئەوا ئەم لاوازی و په رته وازه بییه وای ده کرد که ستاتۆی نامازه پیکرا و پته و نه بیّت و بۆ هه ر چه شنه هیرش و ده ستیوه ردانیک کراوه بیّت؛ له ئەنجام دا توانای کوردان تیّری ئەمه ی نه ده کرد بیپاریزیّت. هه ر بۆیهش به ناچاری ستاتۆیه کی کاتی یاخود وابهسته ده بن. ههروه ها ده توانی باس له پیکهاته ی کلاسیکی کۆمه لگای کوردی، نه بوونی بزوتنه وه، ریکخستن و سه رۆکایه تییه کی زانستی و به م پییهش نه بوونی سیاسه تیکی سه ره به خو بکریّت. له هۆکاره ده ره کیه کانیش ده توانیّت له ئاستی هه ره بلیند دا؛ سیاسه تی په رتکه و زالبه ی په یهروکرا و له سه ر هه موو رۆژه لاتی ناوین و به تابهت کوردستان و سیاسه تی نکۆلی و قه رکردنی فۆرمیله کرا و له لۆزان دا ببینیّت. گومانی تیدا نییه هه ر دوو هۆکاری ناوه کی و ده ره کیش به تووندی گریډراوی ده وله مهندي و جیگه ی ستراتیژیکی کوردستان له ناوچه و جبهان دان. چونکه تابهت مهندي وای گرتوه که به رده وام بییته ئامانجیک بۆ تالان کردن و ناوه ندیک بۆ خستنه ژیر کۆنترۆل و گوشار خستنه سه ر ناوچه که. له ئەنجام دا له هه لومه رجی بابه تیانه ی ئەو کاته ی کوردستان و ناوچه که دا هۆکاره ناوه کی و ده ره کیه کان یه کانگیر ده بن و له لایه ن سیسته می جیهانی و پاشکۆکانی له ناوچه که دا ستراتیژی بئ ستاتۆ هیشتنه وه ی کوردان ده ده ریزریّت.

به له به رچاوگرتنی ئەم خالانه ده توانیّت بگوتیّت له کاتیك دا سیسته می جیهانی، ستراتیژی بئ ستاتۆ هیشتنه وه ی کوردانی په یهرو ده کرد تا دوا چاره کی ئەم سه ده یهش کوردان نه یاننوانی ببه ناوه ن ستراتیژییه ک که بتوانی پیلانه نیوده وله تی و ناوچه بییه کان پووچه ل بکاته وه و کوردان

بگهیهننیتته سناتۆیهک. لهم واتایه دا ههموو سه رهه لدانه کلاسیکیه کانی کورد نه یاننتوانی خویمان له بازنه ی سناتۆیی- سه رهه لدان- تیکشکان پزگار بکه ن. ده رکه وتنی بزوتنه وه ی نه ته وه یی- دیمۆکراتیکی کورد به رپیه رایه تیی پ.ک.ک له دوا چاره کی سه ده ی رابردوو دا، له گه وه هری خوئی دا به مه به سستی پزگارکردنی کوردان له چاره نووسی داسه پایو و ده ست به سه رکردنی سناتۆیه ک بو کوردان بووه، بو ئهم مه به سته شوپشی ژیانه وه له ماوه یه کی کورت دا توانی گه لیک ده سکه وت بو گه له که مان به دی بیئیت. له مانه ژیانه وه و یه کیتی نه ته وه یی، هیژ و ئیراده ی سیاسی سه ره به خو، بوونه هیژ له ههموو لایه نیکی سیاسی، دیپلۆماسی، پیکه ستنی، سه ربازی، کومه لایه تی، کولتووری و... ناساندنی کیشه ی کورد له جیهان و پووچه ل کردنه وه و بی کاریگه رکردنی لۆزان و ههموو ده رئه نجامه پاشکۆکانی. به م پپیه، بزوتنه وه ی دیموکراسی- نه ته وه یی به تایبه ت له سه ره تای نه وه ده که انه وه قوئاخی به رخۆدان له دژی ره ههنده قوول و به رفره وانه کانی سیاسه تی نکۆلی و قیرکردن سه رکه وتوانه ئه نجامگیر ده کات و به تایبه ت به گه یشتنی ئاستی سه ره ه لدان ی جه ماوه ری له ههموو پارچه کانی کوردستان، شوپشی ژیانه وه و ده سته به رکردنی هیژی ئیراده و یه کیتی نه ته وه یی به رپیه رایه تی سه روک ئاپو ده گاته لووتکه، له سه ره ه لدانه کانی 15 شووبات له ههموو پارچه کانی کوردستان و ده ره وه ی ولات دا ئه نجامگیر ده بیئ. به م شیوه یه گه له که مان ده که ویته قوئاخی شوپشی دیموکراسییه وه که قوئاخی گه یشتنه به ناسنامه ی سیاسی، نه ته وه یی و ده سته به رکردنی سناتۆ به رپبازی چاره سه ریی ئاستی و دیموکراسی و یه کیتی ئازادانه دا. لیژه دا ده توانریت بگوتریت گه لی کورد وه کوو یه کی له به هیژترین گه لانی ناوچه که پپی نایه سه ده ی بیست و یه که مه وه. ئه مه له کاتیک دایه سیسته می هه نووکه که پاشماوه ی سیسته می نکۆلیی داریژراوی سه ده ی بیسته مه، دووچاری بنه سته بوون هاتوو و به تایبه ت له دوا ی هه لوه شان ه وه ی سیسته می دوو جه مسه ری ره وتی رووه و داروخان، خیراییه کی حاشاهه لنه گری له خووه گرتوو و له دوا ی سه رنه که وتنی پرۆژه ی سیسته می نوپی جیهانی به سه روکایه تی ئه مریکا ره ههنده جیهانی و ناوچه بیه کان ئاراسته یه کی نوپی به خووه گرتوو.

له سه ر ئهم بنه مایه له روژگاری ئه مرۆمان دا و به تایبه ت له دوا ی رووداوی 11 ئه یلوول و هیژشی سه ر ئه فخانستان و ده رکه وتنی راشکاوانه ی

پروژه‌کافی پوژئاوا بو ده‌ستپوه‌ردانی سیاسی و سه‌ربازی له پروژه‌ه‌لاتی ناوین به گشتی و ئیراق و باشووری کوردستان به تاییه‌تی، پروخانی سیستمی بنه‌ستبووی هه‌نووکه‌یی ناوچه‌که له سه‌ر بنه‌مای ئوکۆلی کردن و بی ستاتۆ هیشتنه‌وه‌ی کوردان دامه‌زرابوو، مسوگهر بووه. بیگومان هه‌ر ده‌ستپوه‌ردانیکی ده‌ره‌کیش به مه‌به‌ستی سه‌قامگیر کردنی سیستمیکی نوئ، بی له‌به‌رچاو گرتنی هیژی کوردان و ئیراده‌ی سیاسی و دیموکراسیی ئه‌وان، نه‌ک ته‌نیا ناتوانیت ئه‌نجامگیر بییت، به‌لکو کیشه‌کان ئالۆزتر و قولتر ده‌کاته‌وه و ره‌وشی نا‌ارامی و له‌رزۆکی زیاتر له پیشوو، په‌ره پی ده‌دات. که‌واته بی ستاتۆ هیشتنه‌وه‌ی کوردان به واتای به‌رده‌وامیی ئالۆزی و بیچاره‌یی، بنه‌ستبوون، نا‌ارامی و شه‌ر و پیک‌دادان دیت. ئه‌مه‌ش له به‌رژه‌وه‌ندی هیژه ده‌ره‌کییه‌کان و به تاییه‌ت ئه‌مریکا دا نیه. بویه له شیوه گرتنی نوئی جیهان دا و دارپشتنه‌وه‌ی سیستمی ناوچه‌که به‌م پییه مسوگهر که ده‌بییت جیگه‌یه‌ک بو کوردان له به‌ر چاو بگیریت.

له کاتیگ دا ته‌رخان کردنی جیگه و رۆلک بو کوردان له سیاسه‌تی نوئی جیهان دا خۆی وه‌ک ناچاریه‌ک ده‌سه‌پینی، له هه‌مانکات دا کوردانیش وه‌ک باسمان لیوه کرد به تیکۆسانی زانستیانه و مۆدیرنی خویان گه‌یشتونه ئاستیک که بتوانن وه‌لامی ئه‌م هه‌لومه‌رجه بده‌نه‌وه. ئه‌مه‌ش به واتای ئه‌مه دیت که هه‌لومه‌رجی باه‌تیانه‌ی ناوخۆ و ده‌روه پی گه‌یشتوو و مسوگهر کوردان ده‌بنه‌ خاوه‌ن ستاتۆیه‌ک.

***ئه‌م وتاره له هه‌فته‌نامه‌ی ولات، ژماره 399 به‌رواری 15ی کانوونی دووه‌می 2001، لاپه‌ره‌ی 7 دا بلاو بوته‌وه.**

امنیت میهنی و اقتصاد سایه

پراکنش ملیتهای گوناگون در چهار سوی جغرافیای ایران و برخورداری ناخودآگاه هرکدام آنان از هویتی میهنی، بعنوان جزئی از ملت تجزیه شده خود به شیوه‌ای همزمان، ثبات و امنیت داخلی این کشور را از تمامی جوانب اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... بشدت آسیب پذیر ساخته و می‌سازد. ساختار

سیستم نیز، حداقل دریک قرن و نیم اخیر، تأثیری بشدت مخرب بر این امر داشته و خواهد داشت. چنانچه مکانیسمهای کشتش تحمیلی به سوی مرکز و گرایش وافر ملی به گریز از مرکز- به اضافه‌ی تلاشهای تحریک‌گر خارجی- از هر چهار سوی کشور، کشمکشی ویرانگر و بیهوده را در میان دو هویت به ظاهر آشتی ناپذیر در پی داشته و ایران را به کشوری پیوسته در معرض زلزله امنیتی، تبدیل کرده است. دراین میان یکی دیگر از مواردی که ثبات و امنیت کشور را در معرض خطر قرار می‌دهد، جریان فعالیت‌های اقتصاد سایه در مناطق مرزی است. بحث حاضر به بررسی اجمالی جنبه‌ی اقتصادی مسئله و به ویژه رابطه‌ی علت و معلولی بین دو پدیده‌ی مزبور می‌پردازد، پرداختن به جنبه‌های دیگر مسئله را به آینده موکول می‌کنیم.

در اینجا وارد شدن به بحث از دیدگاه تئوریک اقتصادی، شاید دخالت در عرصه‌ی فعالیت اقتصاددانان و کارشناسان اقتصادی باشد. بنابراین به استفاده‌ی کاربردی از جنبه‌های خاص مربوط به بحث حاضر بسنده می‌کنیم.

اقتصاد سایه: به آن بخشی از اقتصاد گفته می‌شود که درآمد ناشی از آن در درآمد ناخالص ملی منظور نمی‌شود. با این وصف، بدون شك یکی از موارد حائز اهمیت اقتصاد سایه را، بویژه در کشورهای جهان سوم، "قاچاق" تشکیل می‌دهد. تا جاییکه این پدیده در کشورهای واقع شده بر خط ترانزیت قاچاق، به یکی از اساسیترین بیماریهای اقتصاد و جامعه تبدیل شده است.

با علم به آنکه عرصه‌ی قاچاق از کالاهای بسیار معمولی گرفته تا گرانبهاترین و حتی خطرناکترین کالاهای، همچون عتیقه‌جات، اسلحه و مواد مخدر، حتی قاچاق انسان، گسترده است، اهمیت موضوع بهتر درک می‌شود. زیرا، همچنانچه از اشاره‌ی فوق نیز بر می‌آید، دامنه‌ی گسترش ماهیت کاربردی کالاهای قاچاق، کل عرصه‌های سیستم و جامعه را در بر می‌گیرد. در اینجا پرداختن به هر دو جنبه‌ی داخلی و خارجی امنیت در این رابطه، به شیوه‌ای جداگانه، سودمندتر خواهد بود.

الف- تأثیر قاچاق بر امنیت داخلی

آشکار است که یکی از عمده‌ترین عرصه‌های فعالیت‌ی قاچاق، تجارت کالاهایی است که مستقیم و یا غیر مستقیم در حکم آلت جرم هستند و مستقیماً ضربات خود را متوجه‌ی عرصه‌ی اخلاق می‌سازند. بنابراین رابطه‌ی مستقیم بین این دو مقوله وجود دارد. چنانچه هر اندازه قاچاق رشد یابد، به همان

اندازه و حتی به مراتب بیشتر، میزان جرم و در نتیجه ناامنی داخلی افزایش می‌یابد. با توجه به رشد فزاینده‌ی احساس ناامنی و در نتیجه شتابزدگی دلهره‌آمیز و به تبع آن اقداماتی غیرعلمی و ناسنجیده، توازن و هماهنگی میان رشد دیالکتیکی جامعه - در هرکدام از عرصه‌های حیات - و تحرك ناشی از اضطراب و بنابراین فرساینده‌ی جامعه، کاملاً بهم خورده و در نتیجه تیر کلیه سیاستهای تعدیل‌کننده‌ی دولت نیز، از اقتصاد گرفته تا اخلاق، به سنگ خورده و حتی بروز پیامدهای منفی آن اجتناب ناپذیر می‌نماید. این نیز، از سویی شدت زلزله‌ی امنیتی داخلی را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر ناکارایی سیاستهای اعمالی، عرصه‌ی اداری کشور و یا حداقل در کوتاه مدت مشروعیت آنرا نیز به کام این زلزله فرو می‌برد.

ب - تاثیر قاچاق بر امنیت خارجی (مرزهای ملی)

چنانچه در آغاز نیز اشاره شد، برخورداری ایران از بافت موزاییکی ملی - اتنیک، در عین حال وجود پدیده‌ی دو هویتی و لاینحل ماندن مسایل ملی و درماندگی نظام، از لحاظ ذهنی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و... در این رابطه نیز، بسان بسیاری از موارد دیگر، بخودی خود يك عامل تعیین‌کننده در مسئله‌ی امنیت میهنی می‌باشد. واقع شدن ایران بر خط ترانزیت قاچاق بین‌المللی و برخورداری از این ساختار، ممکن است این پرسش را داغتر از موضوعات مشابه مطرح سازد که؛ رابطه‌ی این دو پدیده در چه سطح و ماهیتی قرار دارد. از اینرو، از پرداختن مجرد به تاثیر قاچاق بر امنیت میهنی پرهیخته و درصدد پاسخگویی به این پرسش و در ضمن آن تاثیر توامان بر امنیت میهنی برخوایم آمد.

اگر خواستار دانستن علل اساسی پیدایش و رشد روزافزون قاچاق باشیم، می‌توان آنها را چنین ذکر کرد:

- 1- غیر شفاف بودن اقتصاد
- 2 نبود سرمایه‌گذاری در مناطق مرزی
- 3- وجود بیکاری
- 4- نبود امکانات و امنیت شعلی
- 5- واقع شدن بر خط ترانزیت قاچاق بین‌المللی
- 6- بالابودن ریسک و در نتیجه نرخ آربیتراژ کالاهای قاچاق، درآمد سرشار ناشی از پرداختن به این فعالیت

7- وجود مسئله‌ی ملی و پدیده‌ی دو هویتی و ...

حال اگر بخواهیم به بررسی موارد فوق بپردازیم، از آنجاییکه شش مورد نخست بیشتر تخصصی بوده و بحث تفصیلی درباره‌ی آنها ما را از محور اصلی خارج می‌سازد، لذا به ارائه‌ی توضیحی کلی پیرامون آن بسنده می‌کنیم. سپس مورد آخر را، که بیشتر به بحث ما مربوط می‌شود، بطور جداگانه بررسی خواهیم کرد.

بی‌ثباتی، ناکارایی و سیاستهای غلط و ناموفق اقتصادی در ایران، پدیده‌ی بیکاری را به مشکلی روزافزون و اساسی تبدیل کرده است که تا می‌رود ابعادی گسترده‌تر بخود گرفته و دیگر عرصه‌های حیات را نیز تحت تاثیر فزاینده‌ی خود قرار می‌دهد. این پدیده، هر چند از ماهیتی فراگیر هم برخوردار باشد، اما با رسیدن به مناطق مرزی ایران بعد وحشتناکی پیدا می‌کند، چراکه منطق و ذهنیت حکومتی - که بر پایه‌ی یک ملت و یک مذهب شکل گرفته است - و پاره‌ای از عوامل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ...، توسعه‌ی ناهمگون و تمرکز و انباشت سرمایه‌گذاری صنعتی و اماکن اداری و شغلی در مرکز را سبب شده است. این نیز مفهومی بجز اجتناب‌ناپذیر ساختن تشدید انفجاری مهاجرت، رشد اشتغال کاذب و بیکاری را در بر نخواهد داشت. با یادآوری این نکته‌ی مهم که ایرانیان مرزنشین را ملتها و اقلیتهای جداگانه تشکیل می‌دهند که از ملیت، فرهنگ و بعضا دین و یا مذهب متفاوت از مرکز برخوردارند و سربار کلیه‌ی مشکلات مشترک با مرکز، مورد تبعیض ملی و بعضا اعتقادی نیز واقع می‌شوند، عمق فاجعه بهتر قابل درک است. درچنین شرایطی که سیاستهای دولت به دلیل سطحی و غیرواقعبینانه بودن، تیرهای به سنگ خورده‌ای بیش نیستند - اگر اندکی دقت شود بسهولت می‌توان دریافت که؛ از عوامل اساسی این شدت تمرکز، کشش تحمیلی بسوی مرکز است - قرار گرفتن ایران بر روی خط ترانزیت قاجاق بین‌المللی - البته این موقعیت صرفا در مورد بعد بین‌المللی پدیده، تعیین‌کننده بوده و در مورد بعد منطقه‌ای مسئله تعیین‌کنندگی خود را از دست می‌دهد - و مساعد بودن منطقه برای رشد اقتصاد سایه و بویژه قاجاق، بدلیل ماهیت ساختاری خود از هر لحاظ، پردرآمد بودن قاجاق، سرازیر شدن سیل ارتش بیکاران، بویژه جوانان، به این عرصه، در اثر چاره‌پنداری پدیده‌ی مزبور اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.

اما در مورد آخر، مسئله، ماهیت و یا حداقل ابعادی جداگانه می‌یابد. از آنجاییکه بررسی علت شناختی پدیده، ما را از بحث اصلی دور می‌سازد از تکیه بدان می‌پرهیزیم. با این وجود شاید قراردادان مسئله‌ی ملی و پدیده‌ی دوهویی در دسته‌بندی مذکور عجیب بنظر بیاید لذا جهت بیرون آوردن خوانندگان از بهت به ذکر نکته‌های تکنیکی اکتفا می‌کنیم. فراهم بودن شرایط تسهیل‌کننده در داد و ستد در رشد و گسترش آن تاثیر بسزایی دارد و همبستگی ملی مرزنشینان داخل و خارج بسهولت چنین زمینه‌ای را فراهم می‌سازد.

چنانچه اشاره شد قاچاق و امنیت میهنی موضوع پرسشی داغ هستند که می‌توان گفت هنوز هم به پاسخی درخور و متقاعدکننده نرسیده است. چراکه همواره پرداختن به رابطه میان آن دو به شیوه‌ای مجرد و از دیدگاه رسمی صورت پذیرفته است، گویی پدیده‌ای اساسا با ماهیت خارجی بوده و عوامل داخلی صرفا بر رشد نسبی آن موثرند. پیامدهای آن نیز منافی با سیاستهای نظام بوده و اساسا مبارزه با این پدیده در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی از سیاستهای اصلی سیستم در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی - اخلاقی است. در مورد خارجی بودن ماهیت آن، گاه تفاسیر تا حد ارزیابی آن در حکم يك توطئه پیش می‌رود که هدف از آن ایجاد و گسترش بی‌ثباتی به‌ویژه در عرصه‌ی اقتصاد (کاهش درآمد دولت)، خلل وارد کردن بر استحکام مرزهای ملی، آسیب رساندن به مبانی و ارزشهای اخلاقی و فرهنگی جامعه‌ی اسلامی و در نهایت تلاش برای فروپاشی ویا دست‌کم به انحراف کشاندن سیستم، از سوی دشمنان است. هر چند این موضوع از حقیقتی نسبی هم برخوردار باشد، اما تنها بعدی از مسئله را - که آنرا بعد رسمی نامیدیم - شامل می‌شود. روشن است که بعد غیر رسمی و یا به عبارتی نقابدار مسئله، به‌کارگیری و بهره‌گیری نظام از پدیده‌ی مزبور می‌باشد. چنانچه به‌ویژه در مناطق مرزی، خود نظام، بصورت پنهانی به رشد و توسعه‌ی آن کمک می‌کند. سرّ اصلی این کار در دشواری پذیرش واقعیت پدیده‌ی دو هویتی مرزنشینان و هویت ملی آنان و تحمیل یگانگی هویت بدانان نهفته است.

در اینجا تلاش خواهیم کرد، در حد توان به برداشتن پرده از چهره‌ی پنهان مسئله و سپس به دست دادن سرنخ پاسخ به پرسشی که قبلا بدان اشاره کردیم، بپردازیم. درواقع، وجود پدیده‌ی قاچاق به بهانه و در بسیاری موارد تاکتیکی برای سرپوش نهادن بر بسیاری از مشکلات و از همه مهمتر مسائل ملی

و حتی کاستن از شدت آنها و به انحراف کشیدنشان، شده است. از سویی منظور نشدن آن در درآمد ملی، بنابر تعلق آن به اقتصاد سایه، سرپوشی برای کاهشها در درآمد ملی، خدمات بخش عمومی و حتی وخامت ثبات اقتصادی، تورم رکودی و... است. از سوی دیگر، عذری موجه برای رشد روزافزون جرائم و ناامنی داخلی و یا به تلفظ ارگانهای رسمی، احساس ناامنی، می‌باشد. نتیجه‌ی مسلم این امر نیز، نفی وجود خلاّ فرهنگی - اخلاقی است. از لحاظ امنیتی نیز بهانه‌ای ظاهراً عامه‌پسند، درکنار پاسداری از مرزها، برای تبدیل مناطق مرزی به پادگان نظامی بجای مراکز صنعتی و شغلی - البته این کار دو منظوره می‌باشد - است. این بهانه از چنان استدلالاتی نیرو می‌گیرد که قاچاق را در ردیف دوم، بلافاصله پس از حفظ امنیت مرزها جای می‌دهد.

اما بهره‌گیری از آن بعنوان تاکتیک؛ رشد بیکاری و ارتش ذخیره‌ی بیکاران، به‌ویژه در میان جوانان مرزنشین دوهویته، عبارت است از پتانسیل خطرناک عظیمی که در صورت آزاد و هدایت شدن آن - به‌خصوص از ناحیه‌ی گرایش ملی - با وجود ساختار ذهنیتی و منطق حکومتی ملی - مذهبی، هر لحظه ممکن است منفجر شود و مرزهای میهنی را از بین ببرد و یا دستکم دشواریهای زیادی در موضوع امنیت میهنی ببار آورد. در نتیجه‌ی رشد و گسترش توهم شاغل بودن با پرداختن به مشاغل کاذب، ازسویی بخشی از ارتش بیکاران را به صفوف شاغل‌نمایان منتقل نموده و از پتانسیل خطر می‌کاهد، و از سوی دیگر نیز نیروی کشش "یک‌شبه پولدارشدن" ناشی از قاچاق و بالا بودن ریسک و در نتیجه هیجان آن - بویژه برای جوانان که ماجراجویی یکی از خصیصه‌های بارز آنان است - نقش عمده‌ای در منحرف شدن از گرایشات ملی دارد. بدون شک اگر تاثیرات مخرب اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و... ناشی از ماهیت غیرتولیدی، مبادلاتی، غیر قانونی و... قاچاق فرهنگ آن را نیز به این امر بیفزاییم، به جرات می‌توان آنرا از جمله ابزارهای جنگ ویژه‌ای نامید که، نه در راستای حل ریشه‌ای بی‌ثباتی و ناپایداری امنیت میهنی، که در راستای رفع و رجوع کردن مقطعی و یا حداقل به انصاف زمان گذاشتن مسئله، به امید ذوب کامل هویت ملی ملت و اقلیتهای مرزنشین در هویت میهنی آنان در کنار سایر ابزارهای دیگر از آن استفاده می‌شود.

چنانچه در بالا نیز بدان اشاره رفت؛ با منحرف شدن اذهان به سوی امرار معاش از راه پرداختن به کار و داد و ستد قاچاق، کاهش و رکود رشد طبیعی

بینش ملی و تلاش در راستای برخورداری از امنیت، هویت، آزادی و حقوق ملی در کنار امنیت، هویت، آزادی و حقوق میهنی (برقراری آشتی و هماهنگی در بین دو هویت و برخورداری همزمان از غنا و مزایای هر دو به شیوه‌ای دموکراتیک، صلح‌آمیز و دموکراتیک) یکی از پیامدهای اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

بجای نتیجه‌گیری:

آیا بهتر نیست بجای اینهمه ترس و وحشت از وجود و رشد آزادانه‌ی هویت‌های ملی - اتنیکی موجود در هر چهار سوی کشور - تا جاییکه به پدیده‌ی منفور و خانمان‌براندازی همچون قاچاق پناه برده می‌شود - برای فرونشاندن همیشگی زلزله‌ی امنیتی، تحولی بنیادین در ذهنیت و منطق جبر و تحمیل هویت یگانه‌ی مرکزیت‌گرا، ایجاد نموده و واقعیت وجود پدیده‌ی دوهویتی (هویت مشترک میهنی و هویت جداگانه ملی - اتنیکی) را باکمال خوشنودی پذیرفت و اقتصاد، جامعه، سیاست، فرهنگ، اخلاق و خلاصه حیات کشور را از این غائله‌ی 150 ساله و از چاله به چاه افتادن و انداختن‌ها رهانید؟!!

درآمدی بر رفرماسیون دینی

هر فکر، ایدئولوژی، اعتقاد و بطور کلی جریان و جنبشی که خود را با شرایط زمانی و مکانی وفق ندهد؛ یا در اندک زمانی کوتاه از صحنه‌ی روزگار حذف شده به تاریخ می‌پیوندد، یا اینکه پیروانش درمنجلاب جزمگرایی و خشک‌اندیشی غوطه‌ور شده و در کوتاه مدت برای رهایی آن- که هویت خود

می‌پندارندش- و به قصد دفاع از آن در برابر تهاجمات مرحله به جوانب غیر قابل قبول آن، به مبارزه با زمین و زمان برخاسته و در این راستا حاضرند به هر دیوانگی دست بزنند، که البته نتیجه‌ای بجز مرگ تدریجی در اثر جنگ فرسایشی در بلند مدت در بر نخواهد داشت. بنابراین شرط لازم و کافی برای بقای يك محصول بشری، خواه فکری، سازمانی و ...، ایجاد دگرگونیهای لازم در خود، بنابر شرایط است. اگر خواهان حفظ تاثیر و افزودن بر آن است، باز ناگزیر از پیروی از این قانون کلی است.

دین نیز که یکی از محصولات فکری جامعه‌ی بشری است به هیچ وجه از این قاعده مستثنی نیست. کما اینکه دین، بقای خود را تا به امروز مرهون تبعیت از قاعده‌ی مذکور است. اگر نگاهی گذرا به تاریخ ادیان بیفکنیم صدق این مدعا به روشنی آشکار می‌شود. در اینجا بر آن نیستیم تاریخ کلی ادیان را مشمول بررسی خود کنیم، زیرا خود بحثی جداگانه و ناگنجدیده در این مقوله است. لذا در حد توان و البته نیاز، نمونه‌هایی اثباتگر را یادآور می‌شویم:

دین یکی از مهمترین پدیده‌هایی است که در سراسر تاریخ بشر - حداقل تاریخ دانسته‌ی بشر - نقشی بسزا در تعیین و جهت‌دهی ادوار تاریخی بشریت ایفا نموده است. مسلماً هر کدام از اشکال آن، از ابتدایی‌ترینشان گرفته تا پیچیده‌ترین آنها، بنابر شرایطی که اجتماعات بشری در آن بسر برده‌اند، پیدایش و رشد یافته و در نتیجه زاده‌ی مرحله‌ی دینی قبل از خود به استثنای اولی نشان وزاینده‌ی مرحله‌ی دینی پس از خود بوده است. چنانچه یا از سوی پیروان خود، در اثر درایت آنها و بنا بر مقتضیات زمان و یا از سوی مخالفان، در نتیجه‌ی مبارزاتی که به انجام رسانیده‌اند دچار تحول شده و به شیوه‌ای تازه سر بر آورده‌اند.

اساطیر سومر بعنوان نخستین دینی که شکل ایدئولوژی منسجمی بخود گرفته است، در عین حال زاده‌ی ادیان ما قبل خود و سرچشمه‌ی تمامی ادیان مابعد خود است. نزدیکترین آنها به اساطیر مذکور، اساطیر مصر است که با ایجاد اندک تغییری در آنها از سوی کاهنان مصر با شرایط آنجا تطبیق داده می‌شود. از آنجاییکه ادیان مذکور، بنیان ایدئولوژیکی نظام برده‌داری را تشکیل می‌دهند، با از بین رفتن کارایی این نظام و افزایش روزافزون ستم و برده‌کشی، به اضافه‌ی تفاوت‌های مکانی در دیگر مناطق، انجام دگرگونی در آنها و پیدایش جایگزینی مناسب برایشان، امری اجتناب‌ناپذیر است. بدون شك، این امر

مستلزم گذشت مدت زمان مدیدی بوده است که مراحل پیشرفت متعددی را از آزمان تا پیدایش و رشد ادیان بزرگ تک‌خدایی سه‌گانه را شامل می‌شود. بارزترین نمونه‌ی فرمها را می‌توان در گذار دین از مرحله‌ی ادیان چندخدایی به ادیان تک‌خدایی ناشی از انقلاب ابراهیمی مشاهده نمود. اهمیت سنت ابراهیمی از آنجا قابل درک است که تداوم آن پایه‌ی اساسی فروپاشی نظام برده‌داری را تشکیل می‌دهد. همانطور که نهایتاً اسلام که خود فراورده‌ای ترکیبی از ادیان ماقبل خود و بویژه زرتشتی، مسیحی و یهودی، به اضافه‌ی فلسفه‌ی یونان است، ضربه‌ی آخر را بر پیکره‌ی این نظام لعنتی وارد می‌آورد و نظام فئودالی را پایه‌ریزی و به جای آن می‌نشانند. با رسیدن به دین اسلام که آن را می‌توان آخرین فرماسیون بزرگ دینی در خاورمیانه نامید، از آنجایی که در مقایسه با دیگر کوششهای اصلاحی دارای ابعادی وسیع و عمیقتر بود، هویت ایدئولوژیکی نظام برده‌داری توان مقاومت خود را به کلی در برابر آن از دست می‌دهد. هر چند تلاشهایی از سوی کسانی همچون مانی و مزدک در جهت انجام رفرمی در ادیان ماقبل خود و دستیابی به سنتزی پاسخگو به نیازهای مرحله از آنها، به ویژه ادیان زرتشتی و مسیحی صورت گرفت، اما به دلایل متعددی، تلاشهای مذکور نتوانستند در برابر دین اسلام شانس تشکیل هویت ایدئولوژیکی مرحله را به دست بیاورند. در این جا می‌توان آشکارا به این نکته پی برد که اگر دین زرتشتی که روبنای جامعه‌ی ساسانی را تشکیل می‌داد، می‌توانست با بهره‌گیری از جوانب مثبت بسیار خود، فرماسیون آغاز شده به همت مانی را به پایان برساند از امکان تبدیل به چنین هویتی برخوردار بوده و شاید برتری خاورمیانه را برای مدت زمان بیشتری حفظ می‌نمود. اما انحرافات به وجود آمده در مبانی آن از سوی مغان فاسد دربار ساسانی، عدم کفایت و استمرار گامهای نیرومند آغازین مانی، و نهایتاً شهید نمودن وی بدست رانت‌خواران دینی درباری، چنین فرصتی را از این دین گرفته، در نتیجه نتوانست موفق به مقابله با برتری دین نوپا و مستحکم اسلام شود. هر چند اقدامات صورت گرفته در این برهه از تاریخ (از سده‌ی سوم تا پنجم پس از میلاد) نتوانسته جهت دهنده باشد، اما به تعیین کننده‌ی اصلی مرحله‌ی اجتماعی پس از خود یعنی فئودالی یا به عبارتی هویت ایدئولوژیکی آن تبدیل می‌شود. زرتشتی در عین حال نقش تعیین کننده‌ای در منعطف ساختن و کاستن از شدت نظام برده‌داری ساسانی داشته است.

همچنانکه از کلیه‌ی مختصرات فوق نیز برمی‌آید در حالت کلی، رفرم در ادیان، عامل اساسی پا بر جایی و تعیین‌کنندگی آنان در مرحله و عدم توفیق در رفرمیزه کردن آنها، تضعیف و کاهش تدریجی و بعضاً زوال آنان را در پی داشته است. حال اگر در شکل خاص خود به مسئله بنگریم، بازتابش رفرم‌اسیون بسان واقعیتی در یکایک ادیان در برابرمان ظاهر می‌شود. چنانچه اشاره‌ای گذرا به ماهیت اسلام نیز داشتیم، خود اوج رفرم دینی را در ادیان تک‌خدایی تشکیل می‌دهد. اسلام که قبل از هر چیز، خود را زاده سنت ابراهیمی معرفی می‌نماید، خود محصول رفرمهای جزئی انجام گرفته در مدت زمانی مدید است. با نگاهی به ایدئولوژی مدون اسلام (قرآن) تأثیرات این تلاشهای پیاپی ما قبل، به راحتی قابل مشاهده است. تأثیرات دین زرتشتی، مسیحی و بیش از همه یهودی و همچنین فلسفه‌ی یونانی هم در بافت ایدئولوژیکی و هم در ساختار حکومتی-سیاسی آن، آشکارا به چشم می‌خورد.

انقلاب اسلام که می‌توان آن را آخرین جهش اعراب نام نهاد، در عین حال به عنوان آخرین دین در مرحله گذار از دین به فلسفه نیز مطرح است. از همین رو نیز از سوی بانی آن حضرت محمد به عنوان آخرین دین اعلام می‌شود. در اینجا نکته‌ای آشکار می‌گردد، از آنجایی که عصر ادیان به پایان رسیده است رفرمهایی که لازم است از این پس در ادیان صورت بگیرد نه به صورت شکل دینی نو ظهور و تازه (در شکل کلی به عنوان ثمره‌ی رفرم در ادیان) بلکه به صورت انجام رفرم در هر کدام از ادیان بروز خواهد یافت و باید بیابد.

تمدن اسلامی از آغاز ظهور تا دوران اوج و بلوغ خود در فاصله‌ی میان قرن‌های هشتم تا دوازدهم میلادی از ماهیتی پیشرفته و تکامل برخوردار بوده و تمدن فئودالی را از اوج استحکام و ثبات بهره‌مند می‌گرداند. در این دوره، هر چند انحرافی فاحش پس از مرگ پیامبر بروز هم یافته باشد و اسلام از گوهر راستین خود دور شده باشد اما باز هم در عرصه‌های مختلف حیات از جمله دانش پیشرفتهای چشمگیری به بار آمده است. ذکر این نکته که با نبود چنین انحرافی ماهیت این پیشرفتهای منافع بیشتری برای بشریت در بر می‌داشت و شاید در این صورت رفرمی که تا به حال زاده نشده است، با توجه به عدم قاطعیت دگماها و انعطاف پذیری بیشتر اسلام آغازین، در زمان خود صورت گرفته و تا بدین حد جزم‌گرایی، خشک‌اندیشی و ارتجاع فلاکت بار برای

خلق‌های مسلمان، به ویژه خاورمیانه در بطن خود نمی‌پروراند، به یک سرچشمه‌ی نوین پیشرفت تبدیل می‌شد.

دوران مذکور، به حق از چنان قابلیت‌ی برخوردار بود که بتواند مانع از ظلمت و ارتجاع ذهنی و روحی خاورمیانه تا این درجه بشود. با گسترش امپراتوری اسلامی، رشد چشمگیر علمی، فساد سیاسی و اداری و افزایش روز افزون ظلم و بیداد حاکمان مستبد، اندیشمندان اسلامی، برای جلوگیری از فروپاشی نظامی که اسلام هویت ایدئولوژیکی آن را تشکیل می‌داد و بعضاً یافتن راه چاره‌ای با مرحله، به فلسفه، خصوصاً فلسفه‌ی یونانی متوسل شده و در صدد اثبات وجود خدا بر آمدند. از آنجایی که در میان فیلسوفان یونانی، ارسطو فیلسوف حفظ و تداوم نظام موجود است، لذا توسل به منطق قیاسی ارسطویی آنهم به شیوه‌ای تقلیدی - تطبیقی را بیش از همه پسندیدند. با وجودی که اسلام از یک منشا فلسفی نوافلاطونی برخوردار است - که فلسفه‌ی مزبور خود از ماهیتی شرق - غربی برخوردار است - توسل به ارسطو و منطق ارسطویی که اساساً اثبات، استدلال و تداوم حیات سیستم موجود را مبنا قرار می‌دهد، نهایتاً منجر به طرد تفکر فلسفی در اسلام، آنهم با توسل به منطق ارسطویی صرف، از سوی غزالی شد.

گامی که به پیشاهنگی کسانی همچون «فارابی» و «ابن‌سینا» شروع شده و در صورت جهت‌گیری صحیح می‌توانست ثمرات پر باری در پی داشته و به رنسانس خاورمیانه منجر شود با محاکمه و قتل اندیشمندان هماهنگ کننده‌ی دین و فلسفه، و نهایتاً ضربه‌ای که از سوی غزالی در کتاب تهافت الفلاسفه، بر بیکره‌ی فلسفه و فلسفه‌اندیشی وارد آمد حتی با تهافت التهافت ابن‌رشد نتوانست رهایی یابد. غزالی در کتاب مذکور با توسل به الهیات مبتنی بر منطق ارسطویی - که ثمره‌ی کار چند سده‌ی اندیشمندان اسلامی در دوران بلوغ تمدن اسلامی است - به موازات بستن درهای اجتهاد، دروازه‌ی تفکر فلسفی را نیز بسته و بدین ترتیب از موثرترین فیلسوفان راهگشای ارتجاع، سنت‌گرایی و ظلمت دوران سیاه خاورمیانه است. از این پس تمامی فلسفه‌اندیشان، کافر خوانده شده و تمامی تفکرات ناگزیر از انجماد در قالب تنگ ایدئولوژیکی و کتاب و سنت هستند. محافظه‌کاری و ارتجاع که ابتدا در بعد ایدئولوژیکی و در نتیجه‌ی انحراف اولیه‌ی آن و سپس در تمامی ابعاد حکمفرما شد، فرصت‌طلبی تولدی دوباره در خاورمیانه از طریق انجام رفرماسیون دینی را گرفت. همزمان

دین مسیحیت نیز که در دوران اوج بسر می‌برد، بر سر همین دو راهی قرار می‌گیرد؛ یا طی رفرماسیونی در خود، راه را بر تحولات و پیشرفتهای آینده‌ساز می‌گشاید یا اینکه بر ارتجاع و محافظه‌کاری موجود اصرار ورزیده راه را بر هر گونه پیشرفتی بسته و در نتیجه موجب حذف خود از صحنه روزگار می‌شود. هر چند سران کلیسا مقاومت ورزیده و بر راه دوم اصرار هم بورزند باز در برابر پیشرفتهای حاصله در سده‌های دوازده، سیزده و چهارده، نهایتاً شکست تدریجی در مقابل اصلاح دینی را گردن نهاده و بدین ترتیب ارتجاع کلیسا و نهادهای وابسته به آن دچار مرگی تدریجی شده، سرانجام سیل خروشان شروع شده با اقدامات فلسفی، علمی و اصلاحی، با شروع نهضت رنسانس در سده‌ی پانزدهم به اوج خود رسیده و زمینه‌ی لازم برای ظهور تمدن نو پای سرمایه‌داری در غرب را مهیا می‌سازد. «مارتین‌لوتر» بنیان‌گذار نهضت اصلاح دینی و مذهب پرتستان و دیگر اصلاح‌گران دینی با ضربه زدن به دگماهای تابو شده و مشروعیت اقتدار فئودالی کلیسا، چهره‌ی غرب را در حالی دگرگون ساختند که خاورمیانه‌ی مهد تمدن و خاستگاه ادیان، به سبب عجز خود در انجام رفرماسیون در آستانه‌ی فرو رفتن در منجلاب جهل و تاریکی قرار داشت. بدون شك تمدن سرمایه‌داری غرب و پیشرفتهای علمی- فنی ناشی از آن، مدیون رنسانس و انقلاب روشنگری و قبل از همه رفرماسیون دینی هستند. اینکه فرد غربی بارهایی که از چنگال دگماتیسیم و بی‌ارادگی تحمیلی ناشی از ذهنیت قرون وسطایی و زنجیرهای محکم شده بر ذهن و اراده خود را گسسته می‌یافت، به سرعت در راه بنیان‌گذاری نظام و دنیایی که کسی را در آن یارای متوقف ساختنش نباشد تا رمز "خدا پنداری" خود، در فردگرایی پیش رفته و فردگرایی در حکم دینی جدید در آمده است بدون شك اسلام نیز که علیرغم تاثیر چند صد ساله، رفرمیزاسیون در آن رخ داده است در حال حاضر بر همان دو راهی فرا راه مسیحیت پایان قرون وسطا قرار دارد.

رفرماسیون و رنسانس موضوعی جداگانه و مرتبط با ماهیت نظام سرمایه‌داری است. در اینجا محض نیاز بدان پرداخته شد. اگر پیشرفتهای علمی، فنی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی امروزی جهان، دستاوردهای دمکراتیک بشریت و عجز و ناتوانی تمدن به‌بن‌بست رسیده‌ی غرب را نیز مد نظر قرار دهیم و آن را با وضعیت کنونی کشورهای اسلامی مقایسه کنیم حیاتی بودن موضوع، بهتر قابل درک خواهد بود. اسلام رسمی و حاکم از زمان انحراف

ایدئولوژیکی، با شهادت حضرت علی، فاجعه کربلا و بعدها شهادت «ابومسلم خراسانی» و دهها شخصیت بارز، جویای راه رهایی از وضعیت خفقان‌آور و سیاه‌چال دگماها و تقدس فروشیها، پافشاری خود بر راه دوم را به کرات اثبات نموده است. حکومت‌های اسلامی کنونی نیز ریشه در این تاریخ منفور داشته و پایه بر این میراث ارتجاعی استوار گردانده‌اند. برده‌ی ذهنی خاورمیانه‌ای بر اثر رشد روش‌های استعماری پیشرفته‌ی اداری، دیوان‌سالاری، تبعیضات ملی، طبقاتی، جنسی، مذهبی، دینی به بندگان مستقیم نظام مطلقه‌ی تئوکراتیک روی زمین و بنده‌ی درجه سوم و چهارم الله تبدیل شده است.

در اینجا سوالات متعددی به ذهن خطور می‌کند که هر کدام پاسخی می‌طلبد. از جمله: چرا سده‌های دوازده و سیزده میلادی که هر دو دین اسلام و مسیحیت در اوج خود بودند، مسیحیت، آنهم در اروپا، پا به آستان عصر اصلاحی خود گذاشته و زیربنای فکری تمدن نوپای سرمایه‌داری را با مذهب پروتستان‌نسیسم بنا نهاد، اما اسلام، آنهم در خاورمیانه، با وجود آنکه در قرون هشت تا دوازده، چنان اندیشمندانی به خود دید که شاید کمتر جایی به خود دیده باشد، نتوانست به رفرماسیون راه یابد؟ وجه تمایز دو دین چه نقشی داشته است؟ چرا جنبش‌های رفرم‌طلبی همچون شیعه، جنبش‌های باطنی، میستیک نتوانستند تلاش‌های جسته‌گریخته‌ی خود را در چارچوب هویتی ایدئولوژیکی و برنامه‌ی عملی منسجمی سازمان بخشیده، خاورمیانه را از این سیاهی و ذلت برهانند؟ ارتجاع در پایان سده‌ی دوازده چرا تیشه بر ریشه‌ی فلسفه و اجتهاد زد؟ مگر نه اینکه خود با توسل به این هر دو دروازه‌ی آنها را تخته کرد؟ آیا به راستی تا به حال نیز به جز تقدس‌آلات کور و کر و گیج‌کننده‌ی اسلام چیزی از آن درک شده است؟ به عبارتی دیگر، حقیقت جامعه‌شناختی، انسان‌شناختی اسلام و حضرت محمد چیست؟ تملق‌گویان و اشک‌تمساح‌ریزان آل و اهل بیت تا چه حد سعی در احیاء و روزآمد کردن آنان کرده‌اند؟ آیا برآستی هنوز اختلاف علی و معاویه آبستن خونریزیهای تازه‌ای نیست؟ و مهمتر اینکه: این سیاه شکاف حدود یک هزار ساله را چگونه باید از میان برداشت؟ و از حالت دهان بلعنده‌ای به شدت وحشی که در حال فرو دادن ذهن، روح، روان، جسم و جان فرزندان مادر مقدس خاورمیانه است، خارج ساخت؟ چگونه می‌توان خاورمیانه را امروزی کرد؟ اسلام چگونه روزآمد می‌شود؟ اینها و دهها سؤال دیگر، روزانه به ذهن انسان پشت میز، انباشته از وسائل تکنولوژیکی پیشرفته‌ی ارتباطاتی

خطور نموده و با مشاهده‌ی تفاوت فاحش میان خود نظاره‌گر، با خود مطلوب، در تلاش حل این معادله‌ی مجهولی ریشه‌دار در سیر فهقرایی خاورمیانه، دست و پا می‌زند.

شاید گشتن به دنبال سَر بر موفقیت در انجام رفرماسیون، و عدم موفقیت اسلام در این امر در خصوصیات دو دین، به ویژه کارکرد آنها، همچنین مفهوم هر کدام برای سرزمینی که، مهرشان عمدتاً بر آنها نقش‌بسته است، کاری مفید و نتیجه‌بخش باشد. تا زمانی که بررسی جامعه‌شناختی هر دو دین - شاید اندک کارهایی در مورد مسیحیت انجام شده باشد - صورت نپذیرد چندان توفیقی در علت شناسایی این پدیده حاصل نمی‌شود. با وجود این واقعیت تاریخی (شکست نسبی اسلام در رفرماسیون) باز نمی‌توان منکر یک سری اقدامات صورت گرفته از سوی جنبش و طریقت‌های پراکنده، ناهمگون و گسسته گردید. اگر بخواهیم در این بحث کلی، که شاید بتوان آن را درآمدی کلی بر رفرماسیون خواند، چکیده‌ای گذرا از آنها را بر چکامه جاری سازیم، می‌توان به ذکر چند خط ذیل بسنده کرد:

ظهور شیعه به خودی خود اولین رفرم مثبت در اسلام به شمار می‌رود. با وجود شتابی نواخت، باز هم تاریخ آن تاریخی سرشار از شهادتها، قهرمانیها و یک جریان انقلابی طالب دگرگونی، و مخالف قرائت رسمی دین اسلام بوده است. بقای اجتهاد در این جنبش و همچنین درهای باز آن به روی بازبینی مداوم خود، زمانه و رابطه و نسبت هماهنگی میان هر دو - اگر به شیوه‌ای علمی این امر صورت نگرفته و بسیاری از اوقات ارتجاع این درهای باز را مهر و موم کرده است، خود بحثی جداگانه است - شانس توفیق این مذهب را در بردن گوی سبقت از سایرین در مورد رفرماسیون بیشتر می‌کند.

چنانچه همواره به عنوان مذهب اپوزیسیون - کاش خاصیت پروتستانی می‌یافت - مطرح و در حال مبارزه، خواه مخفیانه خواه آشکار، بوده است. شیعه و به ویژه سیمای ایرانی آن، به عنوان کوشش در راستای ایجاد سننزی فرهنگ ایرانی - اسلامی چنان نیرویی بدان می‌بخشد که به یکباره خود را از بطن حاکمیت فئودالی ارتجاعی اسلام خارج ساخته و به دینی توده‌ای تبدیل شده، همچنین خود را در بطن اجتماعی کاملاً نهادینه‌ی زمینی و روزآمد سازد. بحث در این رابطه را به تفصیل برای مقالات بعدی می‌گذاریم.

توأم با شیعه، حرکت‌های طریقتی باطنی و عرفانی نیز، از خوارج گرفته تا به آخر، از طرق گوناگون در صدد مخالفت با اسلام رسمی برآمدند و مبارزات آنان نیز هر چند محدود، نظام را مجبور به انعطاف‌ها و یا حداقل عقب‌نشینی‌های مقطعی کرده است. در این میان مبارزه‌ی علوی‌گرایان درمیان خلق کرد و صوفی‌گرایان، شایان بحث و ستایش است. اشخاصی همچون تسهید منصور حلاج، جلال‌الدین رومی، بابزید بسطامی، سهروردی، شیخ بدرالدین و یارانش و دهها شخصیت دیگر، هرکدام تلی از انباشته‌ی کوشش و رنج در راه رفرماسیون را تشکیل می‌دهند که در صورت تحلیل، بررسی و پیوند زدن علمی آنها، می‌توان به پیشینه‌ای ارزشمند برای رفرماسیون اسلام دست یافت.

با رسیدن به نیم هزاره‌ی اخیر، ظلمت قیراندود خاورمیانه، در شب و رویاهای هزار و یک شب آرمیده و تا می‌رود، جان‌گدازتر و همزمان نفرت‌انگیزتر می‌شود. هرچه هست، عیش و نوش، خیانت، توطئه و ... در دربار سلاطین بوده و نقش‌های پشت پرده‌ی چشم‌نورندگان غرب به این دیار ماهیتاً به بهشت می‌باشد. تلاش‌هایی جسته‌گریخته، هر چند هم دیده شود، معمولاً به گور افکنده می‌شود یا در جهل عمیق عوام، حتی فاقد کورسویی است. از این رو نمی‌توان به جز کوشش‌های سازمان‌دهنده‌ی شیعه در حین خروج از استراتژی به سوی گام‌نهی موازی با سلطان شیعه، به محض بر سر کار آمدن صفویان شیعه در ایران، گام جدی دیگری را مشاهده نمود.

قرن نوزدهم برای خاورمیانه می‌تواند در بردارنده‌ی تعابیری گوناگون از جمله ورود افکار ملی-بورژوازی، غرب‌زدگی و در مقابل استعمار ستیزی و آغاز جنبش‌های رهایی بخش و غیره باشد. در اینجا مفهوم دیگری که سده‌ی مذکور در برداشت می‌تواند آغاز جسورانه‌ی رفرماسیون با شیوه و امیدی نوین از سوی «سید جمال‌الدین افغانی»، «محمد عبده»، «کواکبی» و ... باشد. این گام در خور که با شهامتی بی‌شائبه برداشته شد، در صورتیکه ارتجاع داخلی منطقه و نظام‌های رانت‌خوار، از بلندایش نمی‌بریدند شانس این که خاورمیانه‌ی سده‌ی بیست هم نامزد مشارکت در تجارب انقلابی علمی، فنی و کسب دستاوردهای شایان دمکراتیک باشد شاید نه چندان کمتر از سایر جاهای دیگر می‌بود. حداقل اینکه تا حدی غرقه در مشکلات نمی‌زیست. این گام اولیه ولی نه چندان کامیاب را محمد اقبال لاهوری از سر گرفت. انقلاب‌های مشروطه‌ی عثمانی و به ویژه ایران نیز قوت ایدئولوژیکی خود را از این اقدام اصلاحی می‌گرفتند. با

ناگریکی زهرده‌شئی

وجودی که در قرن بیست این کوششها شتاب و گسترش و فشردگی بیشتری به خود گرفته است و اشخاص عمده‌ای از جمله شریعتی، عقاد و... ظهور و مبارزه نموده‌اند، از آنجایی که سعی لازم در راستای ترسیم خط پیوستگی رفم در طول تاریخ اسلام و از آن مهمتر قرار دادن آن (هم اسلام و هم اقدامات اصلاحی) در زیر بررسی موشکافانه‌ی جامعه‌شناختی، احیای دوباره‌ی فلسفه پس از ظرفیه ناجوانمردانه‌ی غزالی فیلسوف، و سازش آن با دین و حتی رهبر قرار دادن آن برای آینده‌ی دین، رهانیدن تفاسیر و قرائتها از منطق ارسطو، جای‌گزینی منطق جدلی به جای آن و ارائه قرائتی نوین از خود اسلام - و نه تفاسیر مفسرین- صورت نیپذیرفته و تحقیقات علمی لازم انجام نشده است فرماسیون اسلامی هنوز فاقد یک استراتژی علمی است. در سری مقالات بعدی شاید سعی ما بر حول پرتو افکنی بر زاویه‌ی امروزی و فردایی فرماسیون و فرمولبندی روش امروزی، و نهادینه‌کردن تلاشهای تاریخی از صدر اسلام تا به حال، به صورت تفصیلی باشد.

کاروانی ده‌نگی گهریلا

ئو کاته‌ی که میژوو به کاره‌ساتی ژان ده‌گرو، پیینوس به خوړ خوین ده‌بارینی.

ناگریکی زهردهشتی

به ترسه وه هه‌لیده‌گرم، ئەم‌یستاگه‌ش ئەو بارێکه له سه‌ر شانم: ئەژنۆم له ژیریا ئەله‌رزئی؛ تیکه‌لاوی خوینی ئالی شه‌هیدان و فرمیسی سێ هه‌زار ساله‌ی دایکانی جه‌رگ سووتاو هه‌ره‌که‌بی. ووشه‌ بریندار و گریاوه‌کانی؛ زاگرو‌س ئاسا ریزیان به‌ستوو و سه‌ری نه‌وازشیان دانه‌واندوو.

وا ناگریکی زهردهشتی هه‌تاو‌اسا تیشکی "گاتا" ده‌دا له‌ بالای شه‌که‌تیان: ئاسۆیه‌کیان پێشان ئە‌دات. ده‌که‌ونه‌ رێ؛ خوداو‌ه‌ندی میدیا: کاوه، ئالا به‌رزه‌شه‌کاوه‌که‌ی بۆیان ده‌کات به‌ سی‌هه‌ری هه‌سانه‌وه. ماندوو... شه‌که‌ت: ئەوا ئاره‌قه‌ی شان و باهو‌ی گه‌ریلايه به‌ ناو چاوانیان دا دێته‌ خوار و وا به‌لێنه‌ له‌ سه‌ر رێگا له‌ سه‌ر هه‌ر دوو ئاوه‌کانی "مه‌زرا بۆتان" چۆک دابه‌ن؛ گه‌رووی تینوو به‌ فرمیسی چاوه‌کانی دیجله‌ و فورات پاراو بکه‌ن. وا "ناگری" به‌رزه‌بالاش ده‌بێته‌ هێزی پشتیان و له‌ ژیر فه‌رمانی "سێخ سه‌عید" جارێکی تر ئە‌که‌ونه‌ رێ...

زهرده‌په‌پی ئیواره‌یه: فرمیسک و خوین ئاوه‌ل دوانه‌ی گۆنای میژووی چه‌ساوه‌ن. "به‌هاریکه‌ له‌ زستان دا" و زستانێکه‌ له‌ به‌هار دا. ناسینی سنووری نیوان سه‌روه و زریان، سه‌ختی و په‌نجی سێ هه‌زار سال تیکۆشانی له‌ گه‌ل دایه. "با" وه‌ک گورگی ده‌لوورین. ئەه‌ورامه‌زدا و ئەه‌ریمه‌ن جارێکیتر به‌ره‌نگاری یه‌کتر بوون و له‌ نیوانیان گری ئاگر بریار ده‌گرن. ئیبراهیمی له‌ "ئورفا" وه‌ سه‌ره‌له‌ده‌دا و به‌ تاوانی "مرو‌ف بوونی" ده‌خړیته‌ ناو ئاگره‌وه: وا به‌لێنه‌ گولستانێ بخولقیین. مه‌سیحیکه‌ له‌ پای سێداره‌ وه‌ستاوه‌ و سێداره‌ دادگایی ده‌کات. وا... هه‌للاجی جارێکی تر سه‌ره‌له‌ده‌دا و به‌ ملوینان هاوده‌نگه‌وه بانگی "نال‌حق" لێ‌ده‌دات.

"پینووسی سوور" رێگه‌ ده‌برێ و "میژووی په‌نج" ده‌خوینێته‌وه. لێژنه‌ی سلاو؛ گه‌می نووچه‌ و هه‌وراز و نشیوه‌کانی ده‌ریای میژوو تیپه‌ر ده‌کات. سپارتاکۆس، زهرده‌شت، مه‌سیح، مانی، مه‌زده‌ک، هه‌للاج تا ده‌گاته‌ مارکس و لێنین یه‌که‌ یه‌که‌ له‌ به‌ر ده‌می ئەم کاروانه‌ پیرۆزه‌ دا کړنۆش ئە‌به‌ن. له‌ لیوانی پیرۆزی ئە‌وه‌ین پزینیا‌نه‌وه: بارانی ماچ؛ له‌ ده‌ستیانا چه‌پکه‌ گۆلی پیرۆزبایی، بۆ خزمه‌تی خوی "داستانی ژیا‌نه‌وه" به‌م کاروانه‌ پیرۆزه‌ دا به‌رێ ده‌که‌ن. له‌ دوا جار دا ئاوا ده‌لێن: "به‌ خواوه‌ندی نه‌مریمان ئاپۆ بلین: کاترمیری خۆله‌میشی به‌ ده‌م ره‌شه‌بای چاخه‌کان تۆز ئە‌کاته‌ چاومانه‌وه... خوله‌کی میژوو گه‌رۆکه‌...

ناگریکی زهردهشتی

ماوه نادات بئین ببینه پاریزه‌ری له دادگایی میژووویی دا... به‌لام بلین: ده‌نگمان له گه‌ل ده‌نگی دایه."

گو‌ل گریکی پوژئاوایی: سه‌ره‌رز و جوان، توژی شه‌رم‌ن... هیور، دوو دل دیته به‌رده‌م کاروانه پربواره‌که‌ی میژوووه و... سه‌ر شوپ ده‌کا... له گو‌شه‌ی نیگایه‌که‌یه‌وه لئی ئه‌روانی... شه‌رمه دیریکی میژووویی له‌م چاخه تووک لی‌کراوه دا، به‌ په‌ر‌ه‌ی نیو چاوانیه‌وه: سارد ئاره‌قه په‌له‌یه‌که؛ نایه‌لی که سه‌ر هه‌لبی و به‌ به‌رزی خو‌ی سه‌ر بو ئاسمان نه‌وی بکات... له ناکاوا تیری نیگای، گری بالای هاو‌پییانی ئاگراوی: زه‌کیه، په‌هشان، به‌رمال، له‌یلا و ئه‌وانی تریش ئه‌پیکئی و... له‌م کاته دا شه‌رم ده‌مرئ و له‌و ساته دا به‌ ته‌نیا هه‌ر گره ده‌دوئ...!

ئه‌و... دوو پ‌ریشکی مژده و سلاو له ئاگردانی دل‌ییه‌وه، وه‌کوو وه‌فدی هاو‌ریه‌تی به‌رئ ده‌کات. خو‌یان پی ده‌ناسینت و پ‌ییان ده‌لی: گری که‌سک و سوور و زه‌ردی سلاو و ریزی ئه‌وینم بو سه‌روکی مرو‌قه ئاگرجه‌سته‌کان؛ پ‌رو‌مته‌ی چاخ: ئاپوی مه‌زن په‌وانه‌ که‌ن. سا پ‌یی بلین: ژاندارک ئه‌لی:

"نیشکی خو‌ری سنووربه‌زین! گرگرتنی ئه‌مجاره‌ی من بو کوردستان و کورد ئه‌بی... داوام وایه "ناگر ئاپو" لیم په‌سه‌ند کات... بمخاته ریزی کاروانی ئاگرپ‌زین له ناو دل‌یا... سوور ده‌زانم له‌مه‌و به‌دوا... نه‌ فه‌ره‌نسا و نه‌ پ‌وژئاوا... هه‌شارگه‌ی رو‌حی سه‌رکیش نین؛ له‌مه‌و به‌دوا ناتوانن ریزیان بو‌م هه‌بی و... ناتوانم بو‌یان بسووتیم له‌مه زیاتر..."

"ئیمرو": پ‌وژی حساب‌دانه‌وه‌ی میژووویه... ئیمرو پ‌وژی ژبانیه‌وه‌ی کاسه سه‌ر و... ئیمرو پ‌وژی هه‌لقولینه‌وه‌ی سه‌رله‌نوویی خو‌ینه‌کانه به‌ فه‌رمانی ده‌ریای خوین و... ئیمرو... پ‌وژی... شه‌پو‌لدانی فرمیس‌کانه: هی‌رش ده‌به‌ن بو ئیم‌رالی. ئیمرو پ‌وژی راپه‌پینی ئیسفانه تو‌زگرتووه‌کانی پ‌یروژه ته‌رمی ویزدانه... ئیمرو پ‌وژی دادکردنی شوین و کاته... به‌م بو‌نه‌یه... من... ده‌مه‌وئ... له‌ به‌ر ده‌می مایکرو‌فونی بی ده‌نگی... سه‌دان ساله‌ی مافه‌کان و له‌ کونی شم‌شالی ده‌ماره خوین هاو‌یژه‌کانی... هه‌زار ساله‌ی شه‌هیدان و له‌ ده‌نووکی خوین سترینی... بولبوله دل به‌ خو‌ینه‌کانی ولات و... له‌ ئاخی جه‌رگ تاو‌ینی... دایکه ئه‌ژنو له

ناگریکی زهردهشتی

باوہش گرتووهکانی... ئەم نیشتمانه گریاوهم... له گهڵ خۆما: دەنگی خویین و... دەنگی ئاو... دەنگی دار و... زیخ و بەرد و شوپین و کات و... دەنگی وایش... ھەر ھەموویان لە قورگی ئاگری داخ و کیلەشین و ھەلگوردەو ھەفەر بەر کەم؛ ئەوسا لە گهڵ کاروانە خۆبناوییەکی ھەر ھەر ئاپۆ لە ژێر ناوی: دەنگی پیرۆزی گەرێلا بیانخەمە پڕ و گۆلی ماچیان بۆ بکەمە ملوانک و... بەری پێیان... یەک یەک ماچ کەم:

توولە ریگی ھەر ھەر ماچ کەم: پووهو ئاسۆ: روانگەیانە... کۆلەپشتی ئاوەڵ دووانە "ماف و برۆا": تویشووی رێیان... ئەو دەنگی گەرێلا ھەر دەپوات و لە ھەر سووچیکی میژوو دا: ھاوارێک دەبێتە ھاوڕێی... لە ھەر شاخیکی نیشتمان... زایەلە یەک ھیزی نەمری...

وا مۆسیقای سروودیکی میژوو ھەژینە ئەم دەنگە... وا سەمفۆنیای دڵەخورپەیی چل ملوینە ئەم ئاھەنگە... کوا بتهۆقین توانای ھەییە خۆراگر بێ لە بەرامبەر سۆزی ئەم تراژیدیایە دا و کرنۆش نەبات...؟! وا ھەنسکی پاش گریانی ولاتیکە. ئەم پۆمانە کوا... کوا شکسپیر چۆک دانادا لە بەر دەمیا و... یەکە یەکە سەری تراژیدیایەکی لە بەرامبەر ئەم خۆی تراژیدیایە دا ناکاتە بەرخی قوربانی...؟! بێشک... ئەویش... گەر "گورد" بوایە، شاعیریکی ریالیست بوو... کوا... کوا... کوا...!

ئەو گەشت! کاروان کاروان، فرمیسکە ئالە پەنگەکان ریز دەبەستن... دڵۆپ دڵۆپ، خۆینە ناھەق رزاوہکان لە بەر دەرگای "بێ دادگە" دا رێک ئەوہستن. مست مست، وردە ئیسکی دەستە ناھەق شکاوہکان دەرگەیی بێ دادگە دادەگرن... جۆگە جۆگە پووبارەکانی کوردستان یەک دەگرن و بە تیکرایی بریاری خنکاندن دەدەن بە سەر دوپگەیی ئیمیرالی دا...

"کاروانی دەنگی گەرێلا" لە ریزیکی سەربازی دا لە بەرامبەر ئاپۆی سەرۆکی فەرماندە، رێک ئەوہستی: ماچ و... ئەشق و... ریز و... پیرۆزبایی... ویزدان و میژوو و مروۆیی پاش کرنۆشی پێشکەش دەکا... فرمیسکەکان: بێ ئارامن... دەیانەوئ چاوہ وشک بووہکانی ئاپۆ ماچ کەن... خۆینە ناھەق رزاوہکان... دەیانەوئ دڵۆپ دڵۆپ... یەکە یەکە... ھوت جارن... دەوران دەوری کەعبەیی دلی ئاپۆیان دا بخولینەوہ... دەستە ناھەق شکاوہکان

ناگريكى زهردهشتى

دهيانه وئ تەوقە لە گەل دەستى "هيو و ئاوت" بکەن... ماچى کەن و... بە ريزه وه بکشينه وه؛ ببنه مست و ئەمجارهيان... روو بکەنه شووشەبەندى دەورى ئاپو...!

ئەوا شاخ و... دار و... بەرد و... ئاو و خاک و گيا و گوڤ و زهوى و ئاسمانى کوردستان باليان گرتوو و دل: پپر لە قين، پپر لە ههپهشه له سهر سهرى ئيمرالى تاوانباروه دهخولينهوه. ههمان کاتيش بهستهى ئەوين بو "گولئى ناو ئينجانکه" ئەلئينهوه... گەلئى تەنگه... ئەرئى تەنگه: ئەم دوورگهيه بو ژوانگه...! ئەوا... چرکه و ساته تاوان له باوهش گرتووکهانى ئەم ميژووهرى: تابلؤئاسا به دەستى "زۆر" خولقئيراوه: يهکه يهکه له بهر دەمى "خواوهندى داد" ئەلهرز و پەش دەبنهوه دواييش ئەمرن... ئەنتى تيزى ئەم ميژووهر تووک لئکراوه: دهريابهکى سوور به خوينه؛ شهپۆل ئەدا و... دئته پيش و... دانه دانه ههچى رۆخ کهناره دهستکردهکانه ئەيبهزيئى و... له بهر دەمى... دلئى... پيروزى ئاپو دا ئوقره دهگرئ: سهربازيکه؛ له بهر دەمى فهرماندهکەى رادهوهستئى... عارفیکه؛ له بهرامبهر خواوهندى دا کپنۆش ئەبا... چاوهپوانى فهرمانيکه: پئگه بپري، يان... بوهستئى...!

ئەمە... ئەو شووشەبەنده بوو... لەم بهرى شووشەبەندهوه: له قوولايى کاتيکى پەش، قسهبئزئى ههموو شهمشهमे کوپرهکان، له پشت ميژيکى وهک خوى پەش، به دەنگيکى لهزۆکى پەش، له بهردهمەى مايکروڤۆنيک لهوان پەشتەر... بپيارى... پەشى... نووسراوى... پەشه کاخهزى بهر دەمى دهرکئئى: "بو ئەوهى که ئاسايشى... سهروهرائى ئەم جيهانه واته شهمشهमे کوپرهکان بپاريزين... ئا ليهر دا... بپيار ئەدهين: خۆرتا... له سيډاره دهين."

له گەل دەرچوونى بپيار دا... نيرۆن، نه مروود، چهنگيز، هۆلاکو، تهيموور، تزار، هينلەر، مۆسۆليني،... ههر ههموويان ژيانهوه، هاتنه بهر دەم ميژهکه و کپنۆشيان برد بو وئنه ههلواسراوهکانى ئەتاتورك و... داهاتنهوه پپلاوى ماف پيشليکه رهکانى سهروک دادگای... بيست و نوئى پەشى... مانگى شهشى سالى 1999 يان يهک يهک ماچ کرد...! روهيهک خوین ههلفرين و رستهيهکى ميژووييان له سهر ئاسمانى پاشهپوژ نووسى: "ئەم بپياره: قهله پەشيكى مردوووه له هيلانهى بۆگهنيوى دەمى فاشيزمهوه فرى... مردنى بوو: به مردوويى له دايک بوو...!"

ناگریکی زهرده شتی

دنیا بیننی ئەم ھروژمەھی سەر ئاسمانی مەلانی ئەشق، نە ئەم جیھانی
مردنە و نە ئەم میژووی نەگبەتییه ھەرگیز بۆیان ھەلناگیری... پشنتیان
ئەشکی... بەلام... دلێ... تەنیا دلێ... ھەر ھەموویان بێ ئەوھی کە
بپەشۆکی... بە سالانە... نەفەس... نەفەس... لە گەل خویا ئەگێرپیت و... گەر
ئەم دلێ... تەنیا ئەم دلێ نەمینی... لە ماوھی چاوقووچانیکا: دەرزی ئازۆ بەرد
ئەبارئ... شاخ ئەبارئ... خوین ئەبارئ... لە ماوھی نەفەس دانیکا ژیان ئەمرئ
و... مەرگ ئەبارئ، بۆ ھەر ھەمووان: مەرگ ئەبارئ... مەرگ ئەبارئ... مەرگ...
ئەبارئ!...

"ئاپۆ ئاوینەھی میژوو، میژوو لە سیدارە نادرئ
ئاپۆ پۆھی شەھیدانە، شەھید دوو جار شەھید ناکرئ"

*ئەم پەخشانە لە ھەفتەنامەھی ولات، ژمارە 386 بەرواری 1-7-2001 لاپەرپی
14 دا بلاو بۆتەوہ.

کسوف

دم دمای غروب بود. خورشید چند لحظه‌ای مانده بود که در میعادگاه غرب دست بر شانه‌های افق بگذارد و بیاد فردا زیباترین خوابها را منقش سازد.

يك یتیم گرسنه و ژنده‌پوش کثیف به اندازه‌ی يك روز دور از افق، با سگی بر سر پاره نانی گلاویز شده بود. بعد از کشمکش طولانی، آن یتیم نفس‌زنان پاره نان را از دهان سگ قاپید. از شادی در پوست خود نمی‌گنجید، يك پا در هوا، يك در زمین، به پشت درختی بلوط دوید. آنقدر خسته شده بود که به درخت بلوط تکیه کرد، فوراً چشمهایش به درون دنیای خوش رویاها، خواب رفت. خورشید این صحنه را دید و همچو يك هیات، جهت تبریک تبسمی زرین را تقدیم مهد زمین داشت. زن سیاه‌پوش شب، صدای پارس سگ را شنید. زمین را نگریست. دید که مزدور، چشم انتظار آمدنش است و هوشیاری او راه تنها چاره‌اش. چادر سیاهش را گرفت و به سرعت خورشید را در آن پیچاند به زور آن را به کوهها چسپاند. اینگونه گیسوان سیاه پر از سوزنش را آشفته و پریشان به میان زمین و آسمان پراکند.

شب گذشت و صبح هنگام، دختر قشنگ خورشید، پتوی پلاسیده‌ی سیاه رخسار خداگونه‌اش را کنار زد و با پرتوان قشنگش یکایک موهای زلف سیاه اشغالگر شوم زمین را قرق قرق سوزاند.

ناگهان سرگذشت دیروز عصر بیادش آمد. به زیر درخت بلوط نگریست، دید که تکه نان سرخ بدون اینکه نزاعی بر سر آن صورت گیرد یا اینکه سهم کسی شود بر زمین خدا افتاده است!

دو سه قدم آنسوی‌تر از درخت بلوط، سگ پوزه‌اش را با زبان سرخش می‌لیسید. بدن نیم لخت پسر به چشم می‌زد. خورشید از ترس اینکه مبادا زیباترین اندام زمین آفتاب زده شود، با حرارتی ملایم، پرتوانش را به زمین می‌فرستاد.

«نیشتمان» به این طرف و آن طرف می‌دوید و فریاد می‌کرد. هر چند که حتی در خواب هم به چشمان خود نان ندیده بود، مویه‌کنان از نان می‌گفت:

- آمانج! آمانج! خودت برگرد. نان نمی‌خوام. نان نمی‌خوام.
خورشید که این تصویر جانسوز را دید. چنگ بر گونه‌هایش انداخت.
برای اینکه بار دیگر این واقعه را نبیند یا شاید به این خاطر که کسی صورت خونینش را نبیند، با هر دو دست، صورتش را مخفی نمود. آنوقت برای لحظه‌ای هر چند اندک، روی زیبای خورشید را هیچ‌کس ندید.
از آن زمان... آنجا... برای اولین بار در تاریخ کسوف روی داد....
اکنون هم بعد از هزاران سال... که شرم... روی زمین فراگیر می‌شود...
برای صدمین دفعه
کسوف روی می‌دهد...

دانشگاه تبریز

1376

دیارییهک بو منالان

ئەمشەو ئاسمان
سەد بارتەقayı شەوانی پێشوو
قوولترە
تاریکانە
شەو زەنگە
ئەستێرەکان کز دەسووتین!
جیهان خامۆش و بێدەنگە!
دەترسم "مانگ"
لە قوولایی نیوہشەو دا
پێی "کوردستان"ی وون کردبێ!
یان لە بەر قوولایی ئاسمان
لە نیوہی رێ دا خنکابێ!
دەبێ برۆم ببینمەوہ
گەر زیندوو بێ
ئەیدەمە کۆل
پاکیش پاکیش
دەبھێنمەوہ
بو ئاسمانی کوردستان
بو ئەوہی کہ شەوہی تاوان
جاریکی تر
بیشکەہی کۆرپەلەہی ساوای کورد
لە تاریکی شەو زەنگا
بو خۆی نەکاتە نوین و بان
گەر خنکابووش!

بوئی ناگریم!
له دووره وه
به ئامازهی په نجه کانم
ورد، ورد
دهی ئه نجنم
ئهمجاره بیان که هاتمه وه
هر له تیکی له باتی نان
پیشکەش ده که م
به مندالیکی کوردستان.

پاییزی 1993

ویئنه‌ی جوانت
یادگاری شهوانی تاری بیده‌نگیم
چاوه‌کانت
چرای پوونی ئیوارانی دلته‌نگیم
په‌نجه جوانه چکوله‌کەت
له ناو دهستی کۆرپه ساوا بزۆکه‌که‌ی بیر و هه‌ستم دا ده‌بینم
قژه زهرده ره‌نگینه‌کەت
زهرده‌ی خۆری تاوینه‌ری سه‌هۆلی زستانی ژینمه
به‌لام نیگات
به‌لام نیگات
به‌گویی چاوما ئه‌چرپینی
بستی خاکی ولات
هه‌زار کیزی وه‌ک من دینی.

زانکۆی ته‌ورپز - 1994 ز.

شاخ به شاخ و دار به دار و
بهرد به بهردی ئەم ولاتە
ئاشنای تۆن، تۆ ئەناسن
هەر که پوژۆی بە لایانا تێدەپه‌رم
سوڤراخی تۆ له من ئەگرن
ناونیشانتم لئ ئەپرسن!
تۆ چ ئەشقیکی سحراویت
به سهر دار و بهرد و زیخی
ئەم خاکه دا باراندووہ؟!
تۆ کام خەمی لانه‌کردوی
ئەم ئەشکه‌وته برینداره‌ت تاران‌دووہ?!
چەند جارەن جەلکی سپی
ئەم هه‌ورازە رووہ و لووتکەت داد‌پیوہ?!
تۆ چۆن هۆنراوہی خەیاڵی
تیشکی دوا‌پوژۆی ولاتت
به گه‌لا و به لق و پوپی
ئەم دار‌به‌روانه چنیوہ?!
* * *

شاخ به شاخ و دار به دار و
بهرد به بهردی ئەم ولاتە
ئاشنای تۆن، تۆ ئەناسن
هەر که پوژۆی بە لایانا تێدەپه‌رم
سوڤراخی تۆ له من ئەگرن
ناونیشانتم لئ ئەپرسن!
تەنانەت گزنگی هه‌تاو
که به‌ره‌به‌یان به پئی دزه
به به‌ر دەمیا تئ ئەپه‌رم

دەپەشوکی...
دەستی تیشکی ئەداتە شانی پاستم و
دەبزوینی
کە ئاورم لێدایەو
بە پەرۆشی دەمەژینی
دینی و دەمبا
هەموو پۆژی
تا بەلینم لێ نەستینی
دەست لە شانی من بەرنادات
دەست لە چەکی تۆ بەرنادات.

دل؛
ئارامگەي
شەهیدیکي بی سەروشوین.
چاو؛
کامیڤرای هەنگرتنەوہی
دلۆپ، دلۆپ،
خوینی پزّاو
لە سەر بەردەلانی کورتەک.
سنگ؛
مەنزڵگای
ئەو ئاخانەي
دەستی رەشی خوای خیانەت
دەرەتانی
گەمارۆدان،
هەتا هەتا
بەندی کردن.
یاد؛
گۆرکی،
مۆنۆدرامای
بیلماز گۆنای
بیست و یەکەمین سەدەي مەرگ.
شان و مەچەک؛
قەلای تۆلە
ژوانگەي ئەوینی رِق و چەک.

پیلاوه کانم
کرده پیم
ویستم برۆم:
رینگایه کی ناهه مواره
یه کهم ههنگاو
چاوه چاوه پروانه کانی
پیره بابیکی
پهک که وتوو
دووهم ههنگاو
دلّی دایکم
ده که ونه ژیر
پیلاوه
تازه کانمه وه
سیههم ههنگاو ...
"من"
ده که ومه ژیر
پیمه وه
من خواشم تیپه راندوو
شل و کوت بووم
ژیر
سیبه ری
داربه پروویهک
وچان ئەدهم ...
ئهو زنجیره ی:
دلّی وهک ئاسکه کیویمی
به شوینی کا و
به گولّ میخی
رۆچوووی

دوینئی
بهستوتهوه
راپده کییشم...
به توورهیی
دهس خه مه بینیی دلّم
هه ناسه دان ده که ویتته ئاویلکه وه
باش نازانم
ئهمه
دهستی
خنکاندنه
یان
هه لوئیستی رزگار کردن
ئوتوپپای "مردن" لایهک و
هیوای ژیان
ئهو لای تر
زنجیره که راده کییشن
ته رمی "من" و
لاشه ی زنجیر
سیبه ره که ی پی تهنگ کردووم
ئوتوپپای "مردن"
ده گرییت و
وا باشته
سیبه ره که
فراوان کهم!!...

آخرین سروده شهید ربیین

بحران را برآشفتن

برای رستن

نمو

شکفتن

و بردادنی دیگر

دیگر تویی باید

مرا

گر از شکاف زمان به قیلوله برخاسته‌ای بیش نیارزد این تن

زمان را دیگر باره تعریفی

و

قیلوله را دیگر جولانزمانی

یابنده است.

پاینده باد اینت

خودپسندی

روبه مردا!

برنعض رویاهات

به نماز ایستاده

دروغگو مداحا!

سجده بر خود بردن است این مردك!

نه آینه‌ای بیش نبودن

بر ویران آستان

به خود نظاره‌گر ایستاده

خود خداپندارانی:

جاودانگیشان به قامت

سیگاردودکردنی به گاه لافی

نسزا شنفتن را.

کرنش بردن است

انسانی اراده و عظمت را

شاید به خود پسندی
در شخص خود
و رستم از این شاید را...
برای رستن
نمو
شکفتن
و بردادنی دیگر...
دیگر تویی باید
مرا
و اینک
کولاک اندیشه در سر
خروش دجله در دیده
رگبار نفرین بر ریشه‌ی خاموش لبان لرزان از سوز
سرمای ستم
قروچه‌ی خشم در مثنی سخت به هم فشرده
گردنی برافراشته به عصیان
جمله خدایان را
تبر ابراهیم بر دوش
بتواری ابراهیم را
به شکستن
زرتشت قلب به محراب سینه
به سجده
نماز عشق را
نوزادکی...!
شکافته؛
سینه‌ی سنگی قلعه‌ی حمورابی را
استاده؛
استوار به تامل
به تماشا
جان‌کندن سروای زمان را

ناگریکی زهرده‌شتی

بر دار تمدن به احتضار

به انتظار!؛!

x x x

- : پدرم؛

- قطره‌ای فروچکیده در سیه راه گلوی خشکیده‌ی شب

از خونچشمه‌ی سینه‌ی خومبابا

جاری در رگهای زمان

x x x

و اینک ...

کولاک

اندیشه

در

سر

x x x

مادرم؛

قطره اشکی فروچکیده بر

دامن صبح

از دیدگان شبزده‌ی پیر بلوطی تبار

که همو بود چوبه‌ی اعدام زمان

و ...

چوبه‌ی گهواره‌ی مرا

مادر

x x x

خروشش ...

دجله ...

در

دیده

بهشی دووهم

چهند وشه له گهل "ههقال پېبین"

پوژانی سهردهمی لاوېتیم، چاوانی چاوهړی میژووی گهلهکه م و بیدهنگی پر له هه رای نیشتمانی که وناری دایکم. چیاکانی ولاته که م هه ر پوژ ده دوین. چپه ی پر له دهردی سرووده ئاسمانیهکانی سانیک مه نزلئ گویم جئ ناهیئ. تاکه داری تهریکی چر و پر له سه ر چاوغه ی شاری دوستانم له بیدهنگترین چرپهکانی شهو دا، دهیان مانگه چاوی لیمه. له بادانهوهی سه رجه م کوْلانهکانی نیوه شهوانی گه ران و خه یالم، بینه قاقام دهگریت و هاوار دهکات: هو بئ نان و خوئ، ته مه نیکه بینت به سه رچاوهی ئم دایکه کویره وه ناوه و له ژیر سیبه ری وه کوو منیک ئارام دهگری که به خوینی دلئ پیره پیاوی بئ ناو نیشانی شار چه که ره ی کردووه و گه وره بووه. به میشکیکی ئالوز و پر له گری و بهو بیروکه یه ی که گوايه فه رزداري سروشت و نیشتمان و دایکیکی که نه فت و هه تیویکی بئ باوک و کریکاریکی ده ست قه لشیوم، پریاسکه ی سه فه ریکی چهن د سالهم نایه کوْل و به ره و ویستگه ی دابرائیکی پر له داهاتووی سلو که وتمه ری، رویم تاکوو کوړپه ی ساوای بیرم وه گاگولگه که وی و شیاوی ئه و هه مو چاوه پروانی و نیگیانه بم که له دوام به جئ مان. تا ئه و ساته ش هاوړپیه کی نزیکم به دی نه ده کرد ئاسوی تیروانینم فراوانتر بکا و نیشاندهری ریگام بئ، ته نیا خو م بووم و پرای هه موو لاوازییه کان شانم دابووه بهر گرانی ئه و باره و له پیشه وهی هاوړپیکانم بووم. ئه ندیشه کان پیشرکیکیان ده کرد بو دانیشنن له سه ر کورسیهکانی زانکوئی ته ورپیز و ناسینی دوست و هه قالی نوئ.

هه ر له یه که م چرکه کان دا به دیتنی شار و مروقهکانی، شار و مه کینهکانی بیری نوئ له ناخم دا چه که ره یان ده کرد و پیناسی نوئ بو کیشه و قهیرانهکان خوئی ده کونایه میشکم. سات به سات ههستم ده کرد پریاسکه که م قورستر ده بیئت و باریکی گرانتر ده که ویتته سه ر شانم و منی لای ئوقره نه گرتوو و بیحه جمین بهرگه ی گشت ئه و خه مانه ناگرم. تا ده هات مروقی زیاترم به ده وروبه ری خو مه وه ده بینی، مروقی فارس و نازه ری و کورد. له سه ر کورسیهکانی قوول بوونه وه و پامان ته نیا سه رسوپمان و پرسیاریکی زیاتر هوروزمیان بو ده کردم و

همه‌میشان ته‌نیایی وهک سیبه‌ریک به دوام دا ده‌خوشی. ته‌نیاییه‌کی ئازاربه‌خش. له گه‌ل سه‌دان هاو‌پۆل و هاوما‌ل به‌لام ته‌نیا. سی میتر نیوان پۆلی ئیمه و پۆلی کۆمه‌لناسی ئه‌و مه‌ودایه بوو له کاتی پشوو کورت و درێژه‌کان دا به پیاسه ده‌مپۆا. له پۆلی کۆمه‌لناسی دا ده‌یان هاو‌پیم هه‌بوو، به‌لام لاویکی کورته‌بالا، سمیل پر، به ئه‌زموون و پوخته له هه‌موویان پتر سه‌رنجی راده‌کیشام که زیاتر له سه‌ر سه‌کۆی بن سیبه‌ری دار سه‌نه‌به‌ره‌کان به ته‌نیایی داده‌نیشت و تیده‌فکری. نازانم بۆ، تا ماوه‌یه‌کیش نه‌مه‌توانی بچمه لای و بیدوینم. ته‌نیا له دووره‌وه و له ژیر نیگامه‌وه لیم ده‌روانی. سه‌بارهت به‌م لاوه له هاو‌پۆله‌کانی، له‌م و له‌و پرسیارم ده‌کرد. دوا جار زانیم لاویکی کورده و نیوی "ناسر قادرزاده"یه، خه‌لکی شاری مه‌هاباده و له کۆلیژی ئابووری ده‌خوینی. هۆنراوه ده‌نووسی، هه‌ستیکی قوولی هه‌یه و زووش هه‌له‌هچ. به پیچه‌وانه‌ی هه‌ندیک له بیرکردنه‌وه‌کانم، تیگه‌یشتم وه‌ها ته‌نیاش نیه. به‌لکو جیهانیکی قه‌ره‌بالخ و پر له دۆست و هاو‌پیی هه‌یه. پیم سه‌یر بوو و پیرای جیاوازی له گه‌ل ده‌ور و به‌ره‌که‌ی، چۆن ئه‌و هه‌موو هاو‌پیی هه‌بوو؟ له گه‌ل تیپه‌ر بوونی رۆژه‌کان و مانگه‌کان کیشه‌چینایه‌تی و نه‌ته‌وه‌یه‌کان له من دا قوولتر ده‌بوونه‌وه و بۆم ده‌رکه‌وت ته‌نانه‌ت له سه‌ر کورسیه‌کانی زانست و مه‌عریفه‌ش وه‌لامیکی ئه‌و کیشانه‌م بۆ نادۆزرێته‌وه و ناگه‌مه قه‌نائه‌تیکی فکری. بریارم گرت له‌م شاره‌ خه‌ریب و گه‌وره‌یه‌ش دا و پیل بم به‌ دوای دۆزینه‌وه‌ی وه‌لامی پرسیار و لیگه‌پینه‌کانم.

به‌یانی ی رۆژیکی دووه‌مین مانگی زستان بوو. قه‌ت هه‌ستم به سه‌رمایه‌کی وه‌ها کز له‌و شاره‌ دا نه‌کردبوو. له کوچه و کۆلانه زوقم گرتووه‌کانی شار دا تاکو ته‌را نه‌بی، ریبواری به‌دی نه‌ده‌کرا. له سه‌ر هه‌مان سه‌کۆ و له ژیر هه‌مان ئه‌و دارانه ده‌فته‌ریکی بچووک له ده‌ست دا، سه‌رقالی نو سین بوو. قه‌له‌مه‌که‌ی وه‌ک راوچه‌ک به پیده‌شته به‌فراوییه‌کانی ده‌فته‌ره‌که‌ی به شوین نیچیر دا و پیل بوو. ده‌زمانی له‌و ساته‌ دا هه‌ست به سه‌رما ناکات. له گه‌ل خۆم به‌لینم دا له‌وه زیاتر به ته‌نیای نه‌هیلّم و به ئه‌سپایی چوومه لای تاکو ئه‌و پرسیارانه‌ی له‌و ماوه‌یه‌ دا سه‌بارهت به‌و له مێشکم دا که‌له‌که بووه راسته‌وخۆ ئاراسته‌ی خۆی بکه‌م. هیشتا به‌ ته‌واوی

دانه‌نیشتبوم، که به هیئانه زمانی نیوی من، بوخچه‌ی پرسیاره‌کانی کرده‌وه و ده‌یان پرسیری له‌وانه‌ی من قوولتر لیکردم. ده‌تگوت ماوه‌یه‌که چاوه‌رپیی هاوراپزیکه. په‌شو‌کاوی و سه‌راسمی به‌سه‌رم دا زال بوو، شله‌ژاوی له‌وه‌یکه به‌و پرسیارانه‌وه‌نده‌ی تر‌کی‌شه‌کانم ئالۆزتر بن. به‌لام ئه‌و نه‌یه‌یشت له‌وه زیاتر پارا بم و خووی به‌وه‌لامی ته‌ک ته‌کی پرسیاره‌کانی داهاته‌وه. ووتی: "ئایا تو هیچ ده‌زانی له‌وته‌ی له‌و شاره‌م، به‌ره‌و لاواز بوون ده‌چم؟ زامیک وه‌کوو کرم خانه‌کانی می‌شک و گیانم ده‌خوات، چه‌نده زیاتر بیر ده‌که‌مه‌وه، دوو ئه‌وه‌نده تی‌ک ده‌چم. له‌ زیدی خووم، کی‌شه‌ چینی‌ه‌تییه‌کان تا سه‌ر ئیسقان ئازاریان ده‌دام. ده‌مگوت ئه‌گه‌ر دونیا به‌ده‌ست من بی جیهانی‌ک ده‌ئافرینم پر له‌ بزه و کامه‌رانی، به‌لام که‌ه‌و ته‌ ئه‌م شاره، تازه تی‌گه‌یشتم بیر کردنه‌وه‌کانم کرچ و کال بوون و کوردایه‌تیش خووی تراژیدیایه‌کی تاله‌ و که‌ وه‌دو‌اشی ناکه‌وی هه‌ست ده‌که‌ی له‌ بواری ویژدانییه‌وه ئاسوده‌ نی. نه‌ ته‌نیا هه‌ست به‌ قه‌یرانیکی ناسنامه‌ ده‌که‌م به‌لکو پی‌م وایه‌ خو‌شم به‌ جو‌ریک بی‌که‌ینه‌ری ئه‌و قه‌یرانه‌م." به‌ ده‌نگی‌کی به‌سو‌ز و هه‌ژینه‌ر در‌یژه‌ی پیدایا: "هیچ ده‌زانی نه‌ به‌ زانکو و نه‌ به‌ هیچ کام له‌ لق و پۆیه‌کانی، ئی‌مه‌ی لاوی کورد ناتوانین گوزاره له‌ مه‌وجودییه‌تی خو‌مان بکه‌ین؟" دوا جار باسه‌که‌ی هی‌نایه‌ سه‌ر پرس‌ی ژن و گوتی: "به‌ هاتنمان بو ئیره‌ ئه‌و کی‌شه‌یه‌ش ره‌ه‌ندی قوولتری به‌ خو‌ه‌ گرت. کچی‌کی کورد دوو ئه‌وه‌نده‌ی من و تو ئازار ده‌کی‌شی و باره‌که‌ی گرانتره‌."

باشم وه‌بیر دیت ئه‌و رۆژه هیچ کامان نه‌چووینه‌وه پۆل. له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ی خو‌شم هه‌ستم به‌و شتانه‌ ده‌کرد، ماوه‌یه‌کی زور بیرم له‌و ووتانه‌ کرده‌وه. بو‌م ده‌رکه‌وت له‌ چاو ئه‌و، می‌شکی من کرچ و کاله‌ و پی‌ویسته‌ که‌لک له‌ ئه‌زموون و بیرکردنه‌وه‌کانی وه‌ر‌بگرم. چه‌ند مانگ به‌ سه‌ر ئه‌و باسانه‌ و ئه‌و رۆژانه‌ دا تی‌په‌ری و منیش سوورتر بووم له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی له‌ بواری هه‌قالی‌تی و سیاسییه‌وه به‌ره‌ به‌ پی‌وه‌ندییه‌کانم له‌ گه‌لی دا بده‌م.

رۆژیکی به‌هار له‌ گه‌راژ چاوم پی‌ی که‌وت. هه‌ردوو‌کمان ریبواری کوردستان بووین. سواری ئوتۆبۆسه‌که‌ بووین. کورسیه‌کانمان هه‌ندی‌ک لیک دوور بوو. له‌ ته‌نیشتم من کو‌ریکی گه‌نج دانیشتبوو. ئی‌زنی لی وه‌رگرت و جی‌گۆرکی‌ی له‌ گه‌ل کرد و له‌ لام دانیشتم. وتی پی‌م خو‌شه‌ شی‌عریکت بو بخوینمه‌وه. ئوتوبۆسه‌که‌

پرده‌کانی یهک له دواى یهک به جی دهه‌یشت. شیعره‌که‌یم باش له بیر نیه به‌لام ده‌زانم که باسی وون بوونی خووی و لیگه‌پین ده‌کرد بو دوزینه‌وه و خو‌ناسین. پی‌م گوت: "ده‌لیی له‌م شیعره دا منیش هم، منیش قسه ده‌که‌م. پی‌م سه‌یره چو‌ن ئه‌وه‌نده له یهک ده‌چین؟ یان ئه‌وه‌تا هم‌مو لایکی کورد کو‌مه‌لیک هه‌ستی هاوبه‌شی هه‌یه؟" له وه‌لام دا گوتی: "وی‌رای په‌رته‌وازه بوون و له یهک جیا کردنه‌وه‌مان، رۆله‌ی میژوویه‌کین و پرووبه‌پرووی یهک ئازارین." حاله‌تیکی توورهبی به‌ خووه‌ گرت: "هه‌ندیک هه‌ن پینان وایه جیان و هه‌ول ده‌ده‌ن خو‌یان به‌ جوداتر له قه‌له‌م بده‌ن. به‌لام ئه‌وانه‌ی تا سه‌ر ئیسقان هه‌ست به‌م شتانه ده‌که‌ن، ده‌رده‌کانیان زیاتره. له پیکهاته‌ی ئیستای رژی‌م دا حاشا له مافه هه‌ره زه‌قه‌کانمان ده‌کریت، ته‌نانه‌ت ماموستا هه‌ره تیگه‌بیشتووه‌کانیش نکولیمان لی ده‌که‌ن." منیش له وه‌لام دا ووتم: "چه‌نده خو‌مان له مه‌سه‌له‌کان لا بده‌ین، ئه‌وه‌نده له سه‌ره‌خۆ و شادین. چه‌نده‌ش سه‌ریان لی هه‌لقورتیین، ئه‌وه‌نده لاواز ده‌نوینین." من به‌ زمانیکی سۆزه‌کی ده‌مگوت: "ده‌بی به‌ کرده‌وه ئه‌و می‌شکانه‌ی نکولیمان لی ده‌که‌ن تونا بکرین."

له‌وه‌ردوو دیداره دا هه‌ندیک له تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی ئه‌وم بو‌ پروون بووه. تیگه‌یشتم هه‌ر له منالییه‌وه له لیگه‌پین دا بووه و وی‌رای فراز و نشیویک، هه‌تا ئیستا ده‌ستبه‌رداریان نه‌بووه. هه‌ولێ ده‌دا ئه‌و لیگه‌پینانه بو‌ هم‌مو هاوولاتییه‌ک بگوازیته‌وه. له‌م پیناوه دا سه‌ره‌پای تووره‌ بوون و هه‌لچوونی له ناکاوی، سه‌بریکی گه‌وره‌شی هه‌بوو. بو‌گه‌یشتن به‌ ئه‌نجام تا دوا راده‌ بیرى ده‌کرده‌وه و تیده‌فکری. هه‌ستم ده‌کرد له گه‌ل ئه‌و کو‌مه‌له‌ لاوه‌ی هاتوچۆی هه‌یه، رینوینی فکری له شوینیک وهرده‌گرن و خه‌باتیکی ریکخستنی ی نه‌ینی به‌رپوه‌ ده‌به‌ن. گه‌رچی له دیداره‌کانی دواتریش دا نه‌مزانی چن و سه‌ر به‌ کام ریکخراون، به‌لام شته‌کانیان بو‌ من نوئ و سه‌رنج راکیش بوون. رۆژیک سه‌بارت به‌ پپوه‌ندی له گه‌ل هاو‌ریکانی ره‌خنه‌م لیگرت. پی‌م گوت: "هاو‌ریکانت جیگه‌ی متمانه‌ نین و به‌رده‌وام له چالاکییه‌کانی درزی رژی‌م خو‌یان ده‌دزنده‌وه و هه‌ر به‌ قسه هه‌ن." له وه‌لام دا ووتی: "ئیمه له قو‌ناخی خو‌بونیادانه‌وه دابین و هیشتا ریگه‌یه‌کی دوور و سه‌ختمان له پپشه." له‌م نیوانه دا چه‌ند جار له زانکو‌ تووشی کیشه‌ هاتم و له سه‌ر کیشه‌ی کورد شه‌ری

ناگریکی زهردهشتی

دهستهویهخهه کرد. ههموو جارهکانیش له لایهن دهزگای دیسیلیینی زانکو بانگهئیشته دهکرام و ئاگادار دهکرامهوه. که جاری سیههم ئهوهی بیستبوو، هاته لام و ووتی: "دهبئ وشیارانه بجولئینهوه، تا ئه و رۆژهی میشکمان گهرهتر و فراوانتر دهبیت."

سالی 1998 ئالوگۆری فکریمان گهیشتبۆ لووتکهی خوی و ههروهها گهیشتبووینه ئاستیک که خاوهن ههلوئیت و ریکخستن بووین. له ههموو بواریکهوه خۆمان ئاماده دهبینی و له بیری ئهوه دا بووین له چوارچیوهی کام ئایدیولۆژیا و بیر و باوهر و ریکخستن، بکهوبینه پراتیکهوه. به دهرکهوتنی له ههمان سال و بهشدار بوونی بۆ ناو پیزهکانی PKK، زانکو به گشتی ههژا. به تابیته خویندکاره کوردهکان بۆیان دهرکهوت که PKK له رۆژههلاتی کوردستانیش خاوهن ریکخستنه و باشترین لاوانی زانکۆی بهره و خوی پاکیش کردووه. له لایهک خۆشحال بووم و له لایهکیشهوه تووره. خۆشحال له چوونی بۆ ناو پیزهکانی شوڤشی ئازادی و تووره لهوهیکه هیچ کات ئه و باسهی لای من نههئینایه گۆرئ.

ئاکیف زاگروس

بۇ "شەھىد پېيىن" كە ئاۋپتەي پاستىنەي بەرگرىنامەي گەۋرەترىن ئىدەئالەكەي بوو

يەكەمىن جار "پېھەقال پېيىن" م لە سالى 1999ى زاينى دا لە بنارەكانى زاگروس؛ ھەرىمى حاجى ئومران دىت و ناسى. ئەوئ ھەرىمىك بوو كە تەناتەت لەشكەرى ئەسكەرندەرى مەقدونى تىيدا بەزى و نەيتوانى سەركەوئ و زۆرىيە لەشكەرەكەي لەوئ دا لە دەست چوو. بەلام گەرىلاكانى پىگاي ئازادىي كوردستان بە سالانە تىيدا بە برسايەتەي و تىنوئىتە دەژىن.

كۆتايىيەكانى سالى پىر لە تراژىدىي 1999 بوو و ھەر كەس لە بىرى ستاندنەوئەي تۆلەي سەرۆك ئاپو و پوچەل كىردنەوئەي پىلانگىپى نىودەولەتەي دابوو. "ھەقال پېيىن" وپىراي دەستەيەك لە ھەقالان ھەر بو ئەم مەبەستە ماۋەيەك بوو چووبوو بو چالاكى و ئەۋرۆژە گەپاۋوھ. ھەموو ھەقالانى ئەم دەستەيە زۆر ماندوو بىوون و ھەر كە گەپانەوھ نەمانەيشت ھىچ كارىك بەكن و يەكسەر ناردمانن بو ئەۋەيەكە ھەندىك پىشوۋ بەدن. بەلام ھەقال پېيىن نەچوو پىشوۋ بدات و سەرەپاي ئەۋەيەكە زۆر ماندوو و شەكەت بىوو رانەدەۋەستا و زۆر گەرم و بەجۆش بوو. ئەم خالە زۆر سەرنجى پاكىشام و بوو بە ھۆي ئەۋەيەكە ھەول بەدەم لە گەلى باشتەر ئاشنا بم.

گەرمى و جۆشى "ھەقال پېيىن" م لە دىالۆگەكانى لە گەل ھەقالان و كار و خزمەت دا دەدىت. بۆيەش سەرەپاي ئەۋەيەكە زۆرم نەدەناسى زۆر خۆشىم لىيھات. ئەو كاتە من تازە لە گۆرەپانى شەپى باكوورى كوردستان ھاتبومە باشوور. لە ھەقال پېيىن م پىرسى "تۆ نىوت چىيە و خەلكى كوئى؟" گوتى: "نىوم پېيىنە و خەلكى مەھابادم". بە سەرسوپمانەۋە تىپىرامام و بە خۆم گوت: "پۆژھەلاتىيەكى زۆر زۆر فىداكارە!" ئەو كات ھەستا ئاگرىكى گەرىلانىيە ھەلكىرد و بەو شىۋەيە جۆش و مۆرالى دەدا بە ھەقالان. داوام لىكىرد گۆرانيەكمان بۆ بلى. لە ۋەلام دا گوتى: "ھەقال، بىگومان گەرىلانى كۆن ئىۋە خوتانن. ئىۋە زۆر زىاتر لە ئىمە لە نىۋ ئەو شۆرشە دا زۆرى و زەحمەتتەن كىشاۋە و شايانى ئەۋەن كە لە دەۋرى ئاگر گۆرانى بلىن بەلام قەيدىناكا، لە بەر ئەۋەيەكە ئاگرەكە زۆر خۆشە منىش بە گەرمىيەي و تىنى ئەو ئاگرە

گورانيه کي گهرمتان بو ده ليم" و نيتر دهستي بيگرد و گورانيه کي سوراني بومان گوت.

ئوهدم ئيمه واته گروپه کهي که له باکوروه هاتبووين پوزيک له لاي ئهوان ماینه وه و پاشان به ره شويني "دولي نايشي" وهري که وتين. هه قال ريبي نيمای گروپه که مان بوو. ماوه يه ک رويشتين و زور ماندوو بووين. ئه ويش جاننا و کهل و په له کانمانی ليوه رده گرتين و هه ليده گرتن و ههر موري لي بيده دابن. من بو گالته گوتم: "ئيمه ئه وه نده به و زاگروسانه دا، به و کوسارانه دا رويشتووین که ئيدي ماندوو بووين و ناقه تمان نه ماوه!" هه قال ريبي تهماشايه کي ليکردم و به بيکه نينه وه گوتي: "هه قال، نيوت چيه؟" خوم بي ناساند. پاشان گوتي: "ناخر ئه و هه مو به سه ر زاگروس و چياکانی باکور دا رويشتوو و ئارتيشی تورکياش پيت نه ويراوه، له شوينيک که ئه سه کنده ري به زاندوو نه به زيوي، ئه ي بوچي وا ده لي؟" ديار بو له رووي من دا به هه موو هه فالانی تريشي ده گوت.

ههر جاري باري به کيکمانی هه لده گرت و گالته ي له گه ل به کيکمان ده کرد. دوای ئه وه يکه گه يشتینه شويني پيوست هه قال ريبي گه رايه وه شويني خوي و ليمان دابرا، به لام هه ميشه ئاواتم هه بوو جاريکيتر بيبنه وه و هه فاليتيه کي له نزيکه وه ي له گه ل بکه م.

دواتر له سالي 2002 دا به کترمان ديه وه و بيکه وه له به ک شوين ژيان و خه باتمان ده کرد. له ژيانی شوړشگيري رييه قال ريبي دا به ک له لايه نه هه ره سه رنج راکيشه کان، ره نج و فيداکاري و زه حمه تکيشان بوو. ئه و، سه ره راي ئه وه يکه مروفتيکي زور روشنبير و نيگه يشتوو بوو و له به شي روشنبيري و روژنامه وانی دا خه باتي کردبوو به لام هيچکات خوي له که س زياتر نه ده ديت و به کسان چاوي له خوي و ده ور به ري ده کرد. فيداکاري و خزمه تي هه فاليتي به گه وره ترين نرخی شوړشگيري ده زانی. جاريک ليم پرسى: "تو بوچي ئه وه نده کار ده که ي و هيچ راناوه ستي پشوو ناده ي؟" وه لامي دامه وه: "هه قال، من له و بر وايه دام که له کوردستان دا ههر شتيک به ره نج و فيداکاري وه ده ست ديت. هه زاران شه هيدى قاره مانمان هه يه که ژيانيان فيداي خزمه ت به هه فاليتي کردوو. ئه وه له کاتيک دايه که هه ل و مه رجي ژيانی سه رده مي ئه وان وه ها وه کوو ئيستا باشيش نه بوو. ئيمه پيوسته وه لامده ره وه ي خوي و ريپازي ئه وان بين. ئيمه ئه گه ر ئه ورؤ نه توانين خزمه تتيک به هه فالبه نديمان بکه ين چون

بتوانین خزمهت به گهل و ولاته که مان بکهین؟" هه قال ریبین نهک ته نیا له بواری فیزیکی دا، به لکو له بواری هزری و فکریش دا هه میشه له هه ول دابوو و خوئی ماندوو ده کرد. واته له فکریش دا هه ر فیدایی بوو. دیاره فیدایی بوونی فکری شه هید ریبین، ببوو به هوئی نه وه بیکه له هه ر بواری که وه فیدایی و له خو بووردوو بییت.

لایه نیکی سه رنج راکیشی فیکری ریهه قال ریبین، گرینگیدان به کیشه گه لی نه ته وه یی بوو. گریدان و پایه ندیوونی نه و به ره سه نایه تیی نه ته وه یی و میژوویییه وه له زیان، ناکار و هه ل سوکه وت، هزر و گفتگو کانی دا به وردی دیار و روشن بوو. هه میشه ده یگوت: "دورنمان هه موو کات هه ولیان داوه پارچه پارچه مان بکهن، لیکن دوور بخه نه وه و بی ریزی به نرخ و به های هه قال تیمان بکهن و بهم جوړه لیکنمان دابرن. بویش تیگه یشتن له ره سه نی نه ته وایه تی و میژوویی گهل بو کوردیک گرینگتر له هه ر شتیکه".

که سایه تی "شه هید ریبین"، که سایه تی رهنج، فیداکاری، هه قال یتی، نرخی زیان و نه ته وایه تی بوو. چونکه باش بیری له و خاله ده کرده وه و سه ره تا له خوئی دا پیکی ده هیان.

من سه ره تا ده مهه ویست هه ندیک ره خنه ی لیبرگم که بوچی نه و تاییه تمه ندیانه ی له خوئی دا وه کوو موته ق لیکردوو، به لام پاشان له نا کامی نزیکیه تی و هه ل سوکه وته کانی نه و دا خو شم زیاتر تییدا قوول بوومه وه و خو شم له و تاییه تمه ندیانه هات. بویش ریهه قال ریبین له و خالانه دا نمونه بیه کی به رجه سه تی زیان بوو به تاییه تیش بو من. به راستی باس کردن له راستی، که سایه ت و تاییه تمه ندیه کانی ریهه قال ریبین چه نده کاریکی پیروژه نه وه ندهش زهحه ته، به و واتایه که هیژیکی گه وره پیویسته بو نه وه بیکه مروف بتوانی گوزاره ی لیبات. چونکه شه هید ریبین خاوهن هیژیکی گه وره بوو و درکاندن نه و به بروای من کاریکی سووک و ئاسان نیه!

جاریک که سه ره تای وه رزی به هار بوو من و هه قال ریبین پیکه وه ده چووین بو پیشوازی له و میوانانه ی که له روژ هه لاتی کوردستانه وه هاتبوون. له ریگا دا چاوی به وردی له سروشتی سه رسه وزی به هاری کوردستان ده کرد. ده رویشتن که پی گوتم: "هه قال سوژدار، وه بیرت دئ یه کهم جار که یه کترمان دیت له بناری زاگرو س له نیو به فر و باهوژ و سه رما و سو ل دابووین... به لام نه و جار له نیو جوانیه کانی به هار دا یه کترمان دیته وه". ناوړم لیادیه وه، دیتم که

خه‌ریکی گول چینه. ده‌سته‌گولیکی جوانی پازانده‌وه و پیدام و گوتی: "چاو لیکه، لوونکه‌ی چپاکان پر له به‌فره و نه‌و بناران‌ه‌ش پر له گیا و گولی ره‌نگاوره‌نگ". هتا نه‌و واینه‌گوت به راستی من باش سهرنجم نه‌دابوه دیمه‌ن. به‌لام نه‌و زور به زوویی سهرنجی دابویه و لپی تیگه‌یشتبوو. نه‌وه، نیشاندهری نه‌وه بوو که هه‌قال ریبین واتابه‌کی تایه‌تی ده‌دا به ژیان و سروشت و ههر شتیک، بویه‌ش زور زوو سهرنجی ده‌دا جوانیه‌کانی سروشت و ژیان و له‌گه‌لیان ناویته ده‌بوو. کاتیک که ده‌سته‌گوله‌که‌ی دامی گوتی: "هیوادارم نه‌و گولانه هه‌موو بیره‌وه‌ریه تال و ناخوشه‌کاننت له بیر به‌رنه‌وه و هه‌موو بیره‌وه‌ریه خوشه‌کانت له بهر چاو خوشتر بکه‌ن". پاشان چاویکی تیژی له گوله‌کان کرد و به زهرده‌خه‌نه‌یه‌کی زور شیرینه‌وه گوتی: "من له‌و بروایه دام که جوانیی نه‌و سروشته شایانی نه‌وه‌یه که مروف نه‌ک ته‌نیا جاریک، به‌لکو سهدان جار خوی بو فیدا بکات. هه‌قال، سهرنج بده نه‌و دوو وهرزه تیکه‌لاه: له سهر لوونکه به‌فر هه‌یه، له بناریش گول و گولستانه و له پشت کیوه‌کانیشه‌وه خور سهره‌لده‌دا! نایا ده‌زانی نه‌ورپو چ روتیکه؟" گوتم: "نا، نازانم. تو ده‌زانی؟" پیکه‌نی و گوتی: "نه‌ورپو، روتی دایکه. نه‌و سروشته‌ش نه‌وه‌نده جوانه که ههر شتیک مہستی جوانیی بی راده‌ی خوی کردووه ههر وه‌کوو دایک!..." منیش پیکه‌نیم و گوتم: "تو چون ده‌توانی ناواها جوان باس له‌و روتزه بکه‌ی؟" وه‌لامی دامه‌وه: "واتای دیمه‌نی چپاکان وه‌ها جوان و واتاداره. 'ولات' و 'دایک' بو من دوو شتی هه‌م پیروز و هه‌م شایانی تیگه‌یشتنن. زور پیم خوشه له واتای راستینه‌ی نه‌و دوانه به باشی تیگه‌م".

نه‌و قسانه له راستیدا کومه‌لیک شت بوون که گوزاره‌یان له پاک‌ی و جوانیی ده‌روون و فکری ریه‌ه‌قال ریبین و ئاستی قولبوونه‌وه‌ی نه‌و له ئیدیولوتژیی رزگاریی ژن دا ده‌کرد.

پاش چند روتیکیتیر، نه‌مجاره‌ش ده‌سته‌یه‌کیتیر له روتش‌بیرانی روتزه‌لات هاتبوون هتا سهر سنور به‌لام نه‌یاند‌ه‌توانی بیه‌رنه‌وه لای ئیمه. نه‌وجاره‌ش چند هه‌فالیک به‌ره‌وپیریان چوین. هه‌وا ته‌مومژاوی بوو و رهنگی هه‌وا له سهر زوویی سه‌وز له گهل رهنگی به‌فری سهر لوتکه‌کان ببوه یه‌ک. هه‌قال ریبین هه‌م له بهر نه‌وه‌یکه زمانی نه‌و میوانانه‌ی ده‌زانی و هه‌میش ریگاکه‌ی ده‌ناسی پیویست بوو له گه‌لمان بی به‌ره‌و سنور. له بهر نه‌وه‌یکه پایه‌گای ئیران له سهر سنور هه‌بوو ده‌با له خواره‌وه به لاری دا چوبابین بو نه‌وه‌یکه

نه‌بیزین. هه‌تاكو ئی‌مه له سنوور و پایه‌گا نزیك بووینه‌وه، ته‌م و مژی هه‌واش هیدی هیدی ته‌واو بوو و هه‌وا روون بووه. بۆیه‌ش پێیست بوو چاوه‌رئ بمینین تاكو هه‌وا تاریك ببێ. هه‌قال ریبین له پێش ئی‌مه‌وه ده‌رپویشت و چوو له سه‌ر كانیه‌ك دانیشت و لێنوسی ده‌ره‌ینا و ده‌ستی به‌ نوسین كرد. منیش لێی چوومه پێش و لیم پرسى "چ ده‌نوسی؟" وه‌لامی دامه‌وه: "بیره‌وه‌رى ده‌نوسم". به‌ پێكه‌نینه‌وه گوتم: "مه‌گه‌ر ئیستا كاتى بیره‌وه‌رى نوسینه‌؟" كه‌چى وه‌لامی دامه‌وه: "ده‌زانى ئیستا بیره‌ له‌ چ ده‌كه‌مه‌وه؟ بیره‌ له‌وه‌ ده‌كه‌مه‌وه‌ كه‌ رۆژیک بێ كوردستان رزگار ببێ و ئی‌مه به‌ نازادى له‌و سنوورانه‌ بێین و بچین و هه‌یچ ئاسته‌نگیه‌كمان نه‌بێ. ئی‌مه‌ بۆ ده‌بێ له‌ ولاتی خۆمان دا سنوورمان بۆ دانرابێ و بۆ په‌رینه‌وه له‌و پارچه‌یه‌ بۆ پارچه‌ی تری ولاته‌كه‌مان ئیزن له‌ دوژمنان وه‌رگرین؟ خه‌ریكم ئه‌و خه‌یالانه‌م وه‌كوو هه‌لبه‌ستیک ده‌نوسم. رۆژیک دێ كه‌ ئه‌و خه‌یالانه‌ وه‌دى بێن. سه‌یره‌ كه‌ ئیستا مژ چوو و ئی‌مه‌ش له‌و زۆزانانه‌ ئاشكرا بووین وه‌كوو له‌ دارستانه‌وه‌ چووبینه‌ زۆزانیکى رووت... ئه‌و كاته‌ بیرم كرده‌وه‌ كه‌ به‌راستیش دارستان بۆ گه‌ریلا چه‌نده‌ پێیست و گرینگه‌. چونكه‌ گه‌ریلا هه‌ر كات ده‌توانی خۆی تێدا بشاریته‌وه‌، ته‌واو به‌ شیوه‌ی جل و به‌رگیكه‌ كه‌ مرۆف ده‌شاریته‌وه‌ و له‌ هه‌موو نه‌هه‌مه‌تیه‌كى ده‌باریژێ.

تایه‌تمه‌ندیه‌كیتری رپه‌هه‌قال ریبین كه‌ زۆر له‌ به‌ر چاوه‌ بوو، ئه‌وه‌ بوو كه‌ به‌رده‌وام بێ رپه‌هه‌ستان خه‌ریكى خویندنه‌وه‌ و لێكۆلینه‌وه‌ بوو. كاتیك ده‌مانپرسی بۆچی دیار نیی، ده‌یگوت خه‌ریكى خویندنه‌وه‌ی په‌رتوووك و رۆژنامه و شتم. سالی 2003 بوو. ماوه‌یه‌ك بوو هه‌قال ریبین مان نه‌ده‌دیت. ده‌مانگوت رهنگه‌ هه‌ر په‌رتوووك و شت بخوینینه‌وه‌ بۆیه‌ دیار نه‌بێ. رۆژیک له‌ به‌ر هۆده‌ی ئه‌وانه‌وه‌ ده‌رپویشتم كه‌ چاوم پێیکه‌وت. لیم پرسى "بۆچی دیار نیی؟ هه‌ر ناتبینین!" وه‌لامی دامه‌وه: "هه‌قال، خه‌ریكى وه‌رگیڕانه‌وه‌ی به‌رگرینامه‌ی سه‌رۆكایه‌تیم له‌ توركیه‌وه‌ بۆ فارسی". رهنگ و رووی زه‌رد ببوو و په‌وشی وه‌ك جارانی پێشو نه‌بوو. هه‌ستم پێكرد كه‌ یان زۆر ماندوویه‌، یان زۆر بیخه‌وه‌ و یانیش زۆر نه‌خۆشه‌. چووین له‌ به‌ر هۆده‌ی ئه‌وان هه‌ندیک دانیشتین. هه‌قال ریبین چایه‌كى بۆ هێنام. كاتیك كه‌ چایه‌كه‌ی ده‌دا ده‌ستم ده‌ستی ده‌له‌رزى. پیم سه‌یره‌ بوو، گوتم: "هه‌قال ریبین، چ بووه‌؟ بۆ ده‌ستت ده‌له‌رزى؟" گوتی: "هه‌یچ نیه‌، ئه‌وه‌ چه‌ند رۆژیکه‌ ده‌ستم هه‌ندیک دێشی. رهنگه‌ له‌ سه‌رى خه‌وتبیم له‌ بن قورسایى به‌ده‌نم دا ئیستابێ". لیم پرسى بۆچی نه‌چوو بۆ نه‌خۆشخانه‌؟

وهلامی دامهوه: "هیچ نیه، پپویست نیه بجم، نهخۆش نیم، بوخۆی چاک دهبیتهوه..." دیار بوو سهرهراى ئهوهیکه ئاوا نهخۆشیش بوو نهیدهویست بلی نهخۆشم. زۆری رق له وشهى "نهخۆشم" بوو، دهیگوت: "ئهگەر بلیم نهخۆشم ههفالان نارهحهت دهبن، دهمنیرن بو نهخۆشخانه. ئهگەر بجم بو نهخۆشخانه ئهوا کارهکهم رادهوهستى و وهدوا دهکهوئ. پیم خۆش نیه کارى بهرگرینامه وهدوا کهوئ یانیش سههرى ههفالان بيشینم. ئهگەر تهسلیمی نهخۆشى بيم ئهوا ناتوانم بهرگرینامهکهى سهروکایهتی به جوانی وهرگیپمهوه. بهرگرینامهکهش سهرنجی زور زوری دهوئ بو ئهوهیکه به باشترین شیوه دهرکهوئ". منیش گوتم: "ئهگەر وایه پپویسته ههندیك پشوو بدهی و بهسهییهوه" بهلام گوتی: "نا... ههله دهکهى، پشوودان نابى پيش له کار و خهبات بگرئ..." ئهوه له کاتیك دابوو که دهستی راستی خهریک بوو له کار دهکهوت و تهناهت ئیشی دهستی له دلی ددا. ههفال پیین نهیدهویست پشوو بدا، چونکه دهیویست به زووترین کات بهرگرینامهى سهروک ئاپو بگاته دهستی گهلهکهى و وهلامدهرهوهى سهروکایهتی بیت و بگات به ئیدهئاله پیرۆزهکهى خوی. ههفال پیین هیچکات فیر نهیبوو بلی "ئاخ". چونکه ئاخ کیشانى به تهسلیم بوون دهزانى. "شههید پیین" بهو چهشنه تهناهت ههتا کاتی شههیدبوونیشی له سههر بنهمای ئهو پهروهدهیهى که له ماموستا گهورهکهى خوی واته سهروک ئاپو وهریگرتبوو ههر خوی کرد به نمونهی ژيانی شورشگیپی و ئاپوئىستی. سههرهراى ئهوهیکه له نیو شورشی پرگاریی نهتهوهیى PKK دا زور لهو کونتر بووم بهلام له ماوهی ئهو سئ سآلهى که ناسیم دا زور شتی لئ فیر بووم.

یاد و بیرهوهریهکانی له لای من ههر زیندوو دهمینیت!

سۆزدار کورتالان

رېبەر ئاپو دهلېت "ئېمه له سهرهتای میژوو دا شاراوهین و میژووش له رۆژی ئەمرۆمان دایه"

"داخۆ ئېمه له کوئ شاراوهین، چەند لاپەردە یان چەند چینی خاک و بەرد و قورپ خەست و رەشمان بە سەر دا دراوئەتەوه، بۆچی خۆمان شارادۆتەوه یاخود چۆنیان شارودینەوه، داخۆ چەندھا قەشە و مەلا و شیخ و ئاخوند و ھۆجەئەفەندی فاتیحەیان بۆ خویندووین و نوێژیان لە سەر مەبیتی زەبەلاحمان کردوو و چالیان کردووین، دواتریش پرسیەیان بۆ گرتووین و بە چاوی خوین و ەکوو باران خورخور فرمیسکیان بۆ رشتووین.

داخۆ چۆن دەتوانین دەرکەوین، ئاخەر ئەو ھەموو قورپە خەست و رەشمان لە سەرە. داخۆ ئەو کوردە چۆن بوە کە ئەو ھەموو ھەولەیان بۆ داوہ بیخەنە چالی قوولەوه. ئەئە ئەو ھەموو نەھامەتیە چۆن لاپەرین، داخۆ بتوانین خودی خەریب و نامۆ کراومان ببینینەوه؟"

ئەوانە ھەمووی پرسیاری لە دواى یەك بوون کە دەیکرد. دواتریش گوتی: "دەبئ لئی بگەرپین لە کوین و شوپشگپریش ئەو لیکەرانیە بەو مەرجه ماندوونەناس بئ، چونکە زۆری دەوئ". منیش ھەر قسەم نەکردبوو و ھەر گویم گرتبوو و بیرم دەکردەوه، گوتم: "من پیم وایە ئەو ھەمو سەرگەردانییە ناوئ چونکە ئېمه ئیستا وەکوو کویر نین کە شت ھەر نەببینەوه، لە تاریکاییش ناگەرپین بەلکو مەشخەلی داگیرساویشمان لە دەست دایە و کیشەى پرووناکیشمان نیە. من پیم وایە ئەو گوتەییە 'سەرۆک ئاپو' چرایەکە ھەموو شتیکی خستۆتە بەر پرووناکایی، تەنیا ماندوونەناسی و ئەژنۆی قایمی دەوئ و لەو بوارەوه پیم وایە وەکوو یەك بیر دەکەینەوه". دواتر زیاتر لە دوو کانتزمیر لە چۆنیاتی ماندوونەناسی شوپشگپرئ و ئەووە کە شوپشگپرئ چۆن دەتوانیت لە ھەر ھەل و مەرچیک دا لە سەر پپی خۆی راوہستیت قسەى بۆ کردم. ھەتا ئیستاش چەندە ھەول دەدەم کە کەسایەتیەکی وەھا بم و قسەکانی "مامۆستا" گەم پیک ھینابیت بەلام ھیشتاش ھەر لە سەرەتای رپگە دام و "مامۆستا" گەم ئەوا لەو پەرەوه و بەئاکام گەیشتوو سەیرم دەکات و ...

ئەو دەقە یەکەمین گتگۆی ئېمه بوو لە گەل مامۆستا "شەھید رپبین" لە شاخ کە مەوہیەک بوو یەکترمان نەببینوو، چونکە بەر لەوہی بپینە نیو پارتیش چەند جارپک یەکمان بینوو و یەکترمان دەناسی. ئەو سالیگ زووتر لە من ھاتبو نیو ریزی گەرللاوہ. منیش ھەرچی جارە پیم دەگوت "فەرماندەى

به پِیزم". ههم پیده که نی و ههمیش پیی ناخوش بوو. وه کووتیش پیم ده گوت "ماموستا"، نه وه ههر بهر له به شداربوونمانیش پیم ده گوت. جاریک له شوینیک له گهل چهنده هفال دانیشتبوو و منیش میوانیان بووم، به لام له دوروه له گهل هفالیک قسمه ده کرد. هفالیک هات و دوی چاک و خوشی شتیکی ده ویست. منیش پیم گوت "من میوانم، نه و له وئ هفالی ماموستا دانیشتووه، نه م ده توانی کاره کهت جی به جی بکات". که رویش و له ولاتر پرسیار ده کات "هفال ماموستا کییه؟" هفالان ههمو سه ریان سور ده مین و ده لین هفالیک به و ناوه لیزه نیه. نه و هفالش ئیشارهت به من ده کات و ده لیت نه و هفال ه وای پی گوتوم که هفال ماموستا لیزه دا بهر پرسیاره. "شه هید ریبین" دواتر ده لیت: "نه گهر نه و گوتبیتی نه و به من ده لیت به لام هفالان، ناخوئیوه بلین من وه کوو ماموستا ده چم؟" دواتر هات و پیی گوتم: "ئیدی پیم مه لی ماموستا. ماموستایه تی له کوئ و من له کوئ!" منیش ده ستم دریز کرده وه و گوتم: "باشه نه گهر ده ته ویت پیت نه لیم ماموستا نه و پیویسته ههمو نه و شتانه ی فیتر کردووم له میشکم ده ری بیئیه وه و سویند بخو که له مه و به دواش هیچ شتیکم فیتر نه که ی". پیکه نی و گوتی: "نه و ده ستهت له گهل نه ده مه وه به لام من نه مویستوه وه کوو ماموستا شتت فیتر که م به لکو باوه ری و هه ست و سوزی خو مه بوئی ده لیم. پیم وایه تو باش کوئ ده گری". گوتم که "وایه، وه کوو قوتابیه کی باش په سه ند م ده که ی ماموستا؟" پیکه نی و به کترمان له ئامیز گرت.

نه و ماوه یه حه فده رۆژ ئاماده کاریی کونفهرانسیکمان ده کرد. من له لای نه وان ده مامه وه. ره وشه که توزیک ئالوز بوو، گویه ته یاره دیت و بومباران ده کات. بویه ههرچی به یانیه له و شوینه ی که ده ماینه وه دور ده که وتینه وه که هه تاو ده رده که وت. ههریه که و کول ه داریکمان ده هینا و ده گه راپینه وه. جاریکیان من بو دارهینان هه ندیک دورتر چوو بووم و به ده نگی به رزیش گورانییم ده گوت. نازانم چو پی زانیبوو که من بووم و هات پیی گوتم: "نه و گورانیه ی نه ورؤ به یانی ده تگوت بو می بلیوه". من سه ره تا حاشام کرد و دواتر بوم گوت. له گورانی "شیرین به هاره" ی ماموستا **تاهیر توفیق** که بوم ده گوت زور هه زی کردبوو و ههرچی به یانیه که ده چووینه **ئینتیشار** دوی ماوه یه ک ده هات دهستی ده کیشام و له هفالان دورتر ده چووین و ههم گورانیی پی ده گوتم و ههمیش دارمان ده هیناوه.

لهو ماوهیه چه‌ند جاران ده‌چوممه مه‌کته‌بی په‌روه‌رده و کۆبوونه‌وه به‌لام که ده‌مبینی هه‌فالان زۆر پێک و پێک رامانی خۆیان ده‌هینایه زمان و سیستماتیک بیر ده‌که‌نه‌وه و منیش ئه‌وه‌ی که ده‌فکریم زۆر په‌رش و بلاو بوو نه‌مه‌ده‌توانی به‌ پێک و پێکی قسه‌ بکه‌م، دلّم به‌ خۆم ده‌سوتا. له‌ دوایی دا به‌نام بۆ مامۆستا "شه‌هید پێیین" برد و پێم گوت که کێشه‌یه‌کی وه‌هام هه‌یه. باش به‌ بیرم دێته‌وه به‌رنامه‌یه‌کی بۆ دانام به‌ ماوه‌ی سه‌وت رۆژ و پێکه‌وه 10 بابته‌ی جوړبه‌جوړی ئیدیۆلۆژی و سیاسی و میژوووبیمان هه‌لێژارد و پێی گوتم: "پێویسته له‌ سه‌ر هه‌ر کامه له‌و بابته‌نه‌ سمیناری نیوسه‌ئاته‌ بده‌ی به‌ من و منیش دوایه‌ ره‌خنه‌ت ده‌که‌م و هه‌ول ده‌ده‌م چۆنیتێ بیرکردنه‌وه‌ی سیستماتیک له‌ سه‌ر هه‌ر شتی‌ک پێکه‌وه‌ تاوتێ بکه‌ین". بۆ هه‌شت بابته‌ ئه‌و به‌رنامه‌یه‌مان به‌رپوه‌ برد و دوو بابته‌که‌ی تریش کات نه‌ما و نه‌مانتوانی. ئێستا که ده‌بینم که "مامۆستا" قوولترین په‌روه‌رده‌ی دا به‌ من و به‌ راستیش دوای ماوه‌یه‌کی کورت، گۆرانکاری زۆر گه‌وره به‌ سه‌ر شیوازی بیرکردنه‌وه و پاده‌ربرپیم هات که بۆخۆشم باوه‌ریم نه‌ده‌کرد. گه‌وره‌بی ئه‌و هه‌شت رۆژه ئێستا که به‌ باشی ده‌بینم که "مامۆستا" هێز و شیوه‌ی هه‌لسه‌نگاندنی بابته‌کان و به‌دوا داچوونی پێ فیڕ کردم و ده‌ره‌ق به‌ من به‌ راستیش مامۆستایه‌تی کرد.

په‌خشانی "کاروانی ده‌نگی گه‌ریلا"ی نوسیوو، زۆرم پێ جوان و به‌ هێز بوو. ده‌یگوت: "ئه‌ی، تۆ ده‌نگت خۆشه، ناتوانین له‌ سه‌ر 'سه‌رۆک ئاپۆ' گۆرانیه‌کی لێ دروست بکه‌ین؟" هه‌ندیک هه‌ولمان دا به‌لام دواتر لیک دا‌براین و هه‌ر ئیمکان ئاوا نه‌بوو بتوانین شتی‌کی وه‌ها بکه‌ین. هیوادارم بتوانم ئه‌و هه‌ولێ نیوه‌ته‌واوه‌ ته‌واو بکه‌م، به‌ دوای دا بچم تا جێ به‌ جێ ببیت.

ماوه‌یه‌ک له‌ تاران کاری پێخستنی ده‌کرد، منیش بۆ کاریکی پارته‌ی ماوه‌ی مانگی‌ک چوممه ئه‌وئ. دیسان وه‌کوو میوانی ئه‌و چه‌ند جارم بینی و چه‌ند مالی لایه‌نگر و ولاتپاریژان چووین. که قسه‌مان ده‌کرد بۆ منداڵان و لاوان و... زوو له‌ دوری من کۆ ده‌بوونه‌وه. ده‌یگوت: "ئه‌و شیوه‌ی پێوه‌ندییه‌ی تۆ بۆ گه‌ل به‌ کاری ده‌هینی سه‌رکه‌وتووتره، من له‌و بواره‌وه وه‌کوو تۆم پێ ناکرێ". له‌ چه‌ند رۆژی‌ک که پێکه‌وه بووین هه‌موو باسه‌که‌مان له‌ سه‌ر چۆنیتێی هه‌لسۆکه‌وت و پێوه‌ندی دانان له‌ گه‌ل گه‌ل بوو. له‌ چه‌ند بواره‌وه پێشنیارم بۆ ده‌کرد و په‌خنه‌م لێ ده‌گرت.

هه‌رچه‌نده له کردهوه دا لهو باره‌یه‌وه منی له خۆی سه‌رکه‌وتووتر ده‌بینی به‌لام به‌راستیش له‌دروستی و سه‌داقته‌ت و ئه‌زمونه‌کانی و دان پێنانی که‌م و کورتیه‌کانی زۆر شت فی‌ر بووم و زۆرم یارمه‌تی بینی. له‌وه‌یه‌ دوو که‌سی تریش له‌تاران خه‌باتیان ده‌کرد، "مامۆستا" زۆریان لێ قه‌لس و وه‌ره‌ز ببوو، ده‌یگوت: هه‌رچی سه‌یر ده‌که‌م ئه‌وانه‌ نوینه‌رایه‌تی ژبانی شو‌رشگی‌ری ناتوانن بکه‌ن،" پێشنیاری کرد من له‌گه‌لیان قسه‌ بکه‌م و ره‌خنه‌یان بکه‌م.

هاوکات ما‌له‌ خالیکی له‌وه‌ی بوو، پێوه‌ندیی له‌گه‌لیان کردبوو، خالی پێی گوتبوو "ئۆ شیت و لێوه‌ بووی، بۆ نایه‌وه ژنیکت بۆ بێنم". مامۆستاش هه‌لۆیستی دانابوو و تووره‌ ببوو، من گوتم ده‌ته‌وه‌یت من بچم له‌گه‌لیان قسه‌ بکه‌م که‌ دوایی پێک نه‌هات.

هه‌رچه‌نده زۆر له‌گه‌ل یه‌کتر نه‌ماوینه‌ته‌وه‌ و جار به‌ جار نزیکی یه‌ک بووین به‌لام به‌راستیش هه‌فالیتیه‌کی به‌هیزمان هه‌بوو. "مامۆستا" بۆ من وه‌کوو سه‌رچاوه‌یه‌کی زانست و وره‌ و هیز و پێشه‌نگیک بوو. پێوانی ر‌ه‌ت کردنه‌وه‌ و په‌سه‌ند کردن به‌گۆیره‌ی پێوانی شو‌رشگی‌ری له‌لای "مامۆستا" زۆر به‌هیز بوو. له‌به‌رامبه‌ر پێکهاته‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌کان و داب و نه‌ریتی باو هه‌تا دوایی به‌ ئیراده‌ و خاوه‌ن هه‌لۆیست بوو. هه‌یج کاتی‌ک له‌به‌رامبه‌ر شتی داسه‌پێنراو پاشه‌کشه‌ی نه‌ده‌کرد به‌لام سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش شتی سه‌رنج ر‌اکیش بۆ من ئه‌وه‌یه‌ که‌ به‌ په‌ری زانسته‌وه‌ داب و نه‌ریته‌کانی ره‌خنه‌ و هه‌میشه‌ خاوه‌ن هه‌لسه‌نگاندنی قوول و فۆرمولی ئالته‌رناتیو بوو. "مامۆستا" میژووی خۆی و هاوکات که‌سایه‌تی کۆلونی کراوی کوردی زۆر به‌ قوولی ناسیوو و هه‌میشه‌ ده‌یگوت: "شو‌رش ناسینی ئه‌و میژووه‌ تاله‌ و ئه‌و که‌سایه‌تیه‌ کۆن و هه‌یج و پووچه‌یه‌ و شو‌رشگی‌ریش شه‌رپیکی بێ ئامان به‌رپوه‌ بردنه‌ له‌گه‌ل ئه‌و تاییه‌تمه‌ندیه‌ و سه‌رکه‌وتنی شو‌رشیش ئه‌و کاته‌ مسۆگه‌ره‌ که‌ له‌ ئاکامی ئه‌و ناسین و شه‌رکردنی دا میژوویه‌کی نوێ و که‌سایه‌تی و گه‌لیکی نوێ ده‌خولقی‌ت. میژووی نوێی گه‌لی کورد، میژووی شه‌رپ بێ ئامان و قاره‌مانی‌تی و به‌رخۆدانه‌ له‌به‌رامبه‌ر ژێرده‌ستی، واته‌ میژوویه‌که‌ ره‌نجی پێوه‌ دیاره‌ و میژووی ره‌نجده‌رییه‌ به‌لام ره‌نجیکی زانستی". مامۆستا له‌ نه‌زانی و مرو‌قی نه‌زان هه‌یج هه‌زی نه‌ده‌کرد و "له‌ه‌و بواره‌وه" زۆر خه‌می بۆ گه‌لی باشووری کوردستان که‌ خوینده‌راوی تیایدا که‌مه‌ و هاوکات ره‌گه‌زی ژن که‌ له‌ خویندن به‌ زۆری بێه‌ش ده‌کریت ده‌خوارد.

ههتا دواړاده به خهباتى پزگاريى ژنهوه گريډراو بوو و پړيى بۇ ئيرادهى ژن دادهنا و دهىگوت: "كهنگى ژن سهركهوت و كهسايهتى ئازادى خوى پېناسه كرد ئهوا شوړشيش سهردهكهويټ". ماموستا دهىگوت: "زور بارمان گرانه چونكه پېويسته بارى ناسينى 'سهروك ئاپو' و قوولايبى فهلسهفهكهى بۇ گهلى روزههلاتى كوردستان بدهينه سهر شانى خومان". ماموستا ههميشه دهينوسى و دهيوخويندهوه. من لهو ماوهيهى له گهلى بووم قهت نهمديت زووتر له كاتزمير 2 و3ى نيوهشهو پشوو بدات.

"ماموستا" له ناسين و تيگهيشتن له 'سهروك ئاپو' و فهلسهفهكهى و هاوكات چهكه ژيانبهكانى PKK دهستىكى بالاي ههبوو و خاوهن تيورييهكى زور قوول و ليكدانهوهيهكى بههيز و كهسايهتبييهكى نموونه بوو. ماموستاى شههيد، "رېبين" يهكيك له رولله تيكوشه رهكانى گهلهكه مان بوو و هاوكات يهكيك بوو له كاديره پيشهنگهكانى بزاقى ئاپوچيتى له روزههلاتى كوردستان. شههادت پيشهنگايهتبييهكى ههميشه يي يه، شههيد مهشخهلى داگيرساوى كاروانى بهرهو خوړه، شههيد ناسنامهى گهليكى ئازاده، شههيد ئالاي ئازاديه، شههيد و ئارمانهكانى مانيفېستوى ئهويندارى شوړش و شوړشگيري و ژيانى ئازاده، شههيد ورهيه، هيزه، سوز و پهيمانه، رهنجه، خوراگرييه، ماندوونه ناسييه، چهكى خوڤهخت كردن بۇ گهله، ههلوپسته، فهدايى بوونه، ريباز، فهلسهفهى ژيانه. شههيد، ناسنامهى كوردستانىكى ئازاده.

"ماموستا شههيد رېبين" بۇ بزاقى ئاپوچيتى پيشهنگيكي ههتا ههتايى دهبيت و له گهلى بهرز راگرتنى يادى بهرزى، پهيمانى له گهلى نوى دهكهمهوه.

بپيار گابار
2005/7/21

بۆ تریفه‌ی زانست

ماوه‌ی دوو سالی ره‌به‌ق به ته‌مای دیتنی تریفه‌ی زانست بووم. یه‌که‌م جار به شه‌و و له چیا سه‌ره‌زه‌کانی گوژی چاوم پییکه‌وت. لاویکی کورته‌بالا و چاوپه‌ش. خۆی به ئامیزم داگرد، وتی باوکی سۆران به‌خیر هاتی. وه بیرم هاته‌وه که زۆر جار نازناوی ئه‌وم له سۆران بیستوو.

شه‌ومان به سه‌ر برد و به‌یانی له رۆژی روون دا دیسان دیمه‌نی هاته‌ به‌ر چاوم، له خه‌یالم دا خستمه‌ به‌ر ئاوینه‌ی ژین، نه‌مزانی چۆنی هه‌لسه‌نگینم و پیی بلیم تریفه‌ی خۆشه‌ویستی تۆی.

هه‌شتا داخی شه‌هید بوونی چوار پۆله‌ی ژیر؛ ته‌قار، زانا، ئارمانج، هیمن له بیر نه‌چووبۆوه که بۆ کاریکی پیویست چومه‌ لای. هه‌ر له شوینه‌که‌ی پیشو دا. به‌لام نه‌یده‌توانی به ده‌ستی راست بنوسی.

له مانگی خاکه‌لیوه‌ی 1382ی هه‌تاوی دا هه‌قالی خۆشه‌ویست و گهریلای KADEK، "ناسر" شینی ئیمه‌ی تازه‌ کرده‌وه.

ئالای ره‌شی به سه‌ر ئیمه‌ دا کیشا و خۆی به ئالای سووره‌وه له چیا دا بۆ هه‌میشه‌ مایه‌وه.

هه‌قال ریبین! ده‌سه‌کانت هه‌تا هه‌تایه سه‌رمه‌شقی ژینن، ناوت به‌رز و بیره‌وه‌ریت پیروژ بئ.

به‌لین به ئالای سه‌ره‌رزیت تا ئه‌و رۆژه‌ی ئه‌ستیره‌کان له شه‌و دا له ئاسمان ده‌ره‌وشینه‌وه، هه‌تا ئه‌و رۆژه‌ی هه‌تاو هه‌یه، هه‌تا ئاوی رووباره‌کان بخروشین، هه‌تا دلۆپیک خوین له ده‌مارم دابی دریزه‌ به ریبارت ده‌دهین و به‌لین بئ ریگات هه‌رگیز چۆل نه‌که‌ین.

قه‌دۆ مه‌ه‌باباد

24/ ئاویریل/ 2003

پیشکش به پوچی پاکی شهید پربین

بو جاریکی دیکه له ههوارگهی ئهوینداران چاوم پنیکهوت.
دوای ماوهیهک قسهکردن پئیگای لووتکهی چیمان گرتته بهر.
به پهله چوو و بی پشوودان پئیگای دهپیوا.
وتم: "هاورئ هیدی برؤ!" وتی: "پهله بکه چوونکه کاروان له میژه بهرئ
کهوتوو و بهرهو ئاسؤ لیمان دوور دهکهوئت.
ئهم سهفهره زور ئهسته م و ههستیاره. ئهگهر ههنگاوهکانمان خاوبن، له
گهیشتن به راستی و پروناکی بهجئ ده مینین. نابئ کات به فیرو بدهین،
چوونکه ئهمه شتیک نیه که کهس لی بی بوورئت، چی پیداویستی سهفهره
ههلیگره و خوت ئاماده بکه، بههیزتر و بهباوهتر و له جاران دریزه به ریگا
بده!"

زور بیرم دهکردهوه تاکو بتوانم له پهیامی هاورئ تیگیگم، بهلام ئهوهشم
دهزانی که له ئاوی کانیهکی خواردوتهوه که هیچکات تینووی نابئ! ههر
بویه له ریگه دا ماندوووونی نهدهزانی. به هیوا و ئاواتیکی گهوره بهرهو
بهرزایی شاخهکان ههلهکشا، له ههر جیگایهک که پشووی دها شوینهواری
خوی بهجئ دههیشت. نیو و نیشانی دیار بوو و ههرکس دهیناسی، ئهمهش
وایده کرد قسه بهنرخ و جوانهکانی له میشکی ههر کهس دا جیگه بگریت. له م
سهفهره دا چی له دهست هاتبایه دهیکرد، چوونکه تهنیا بیری له گهیشتن به
ئامانج دهکردهوه. ئهمهش بو ههموکهس ده بی به ریبازی، ده بیته مایه
سهربهززی بو ولاتیک و گهلیک. ئهو، ریبازی وهها به کهسایهتی قارهمان که
بی وچان خهبات دهکات دهخولقینئ. یانی ئهو ریگایهی که هاورپی شهید
پییدا رویشته به باوهرییهکی گهوره مروقی بی ههمتای سهدهی بیست و یهکه م
بهرهو سهرکهوتن دهبات!

به پهله و بی دواکهوتن له ریبازی زهردهشتی سهردهم دا، ئههریمه نی
زهمن نابوود دهکات و له ریبازی ئیبراهیمی نوژن دا بوتهکانی زهمانه
تیگدهشکینئ!

پامان موراد

ریبین؛ حقیقت شاگردی آپوئیست

زمستان سختی بود. تقریباً در تمام طول فصل کولاک و برف و یخبندان امان از ما بریده بود. من آن وقت در رادیو صدای گریلا بودم. گاهگاهی به مطبوعات می‌رفتم. مطبوعات پایین‌تر از محل استقرار ما قرار داشت.

با او در یکی از روزهای برفی و سخت آشنا شدم. آن روز گرمایی آشنایی با وی لشکر سرما را از من دور کرد. گرم گرم شدم... دنیای دیگری بر رویم گشوده شد. درهای آفتابی، روزهای آفتابی و گرمایی دلنشین و دلپذیر.

نمی‌دانم چرا با دیدن وی ناخواسته کنارش رفتم. البته قبلاً اسمش را شنیده بودم. مطبوعات بود و "ریبین". همه از او صحبت می‌کردند. صحبت از "ناصر" نقل و شیرینی محافل معنوی گریلا شده بود. حداقل ما تازه به حزب پیوسته‌ها را با اخلاق و رفتار، منش، صمیمیت، پاکی و آراستگی ظاهر و باطن "ریبین"؛ انسانی دوست‌داشتنی و یاری وفادار آشنا ساخته بود. خود او می‌گفت: "من سنگ صبورم" و راست بود، او سنگ صبور بود. همه به او مراجعه می‌کردند و با او به درد دل می‌پرداختند. سخنانش چون مرهمی شفابخش، دردها و آلام را تسکین می‌بخشید. من هم یکی از آن دردمندان بودم، بعضی مواقع دلتنگ، ملول و خسته می‌گشتم. گاه یاد بعضی از چیزهای کوچک مرا به خود مشغول می‌کرد و خود از جستن راه حل عاجز می‌ماندم. آن روز یعنی روز آشنایی‌ام با "رفیق ریبین" کمی ناراحتی و دغدغه داشتم. سردی هوا و برف زمستان کاری کرده بود که رنگ و رویم پریده و هرکس بتواند ناراحتی را از سیمایم بخواند.

یکی از روزها که به بخش مطبوعات رفتم، شخصی را دیدم که عده‌ای دورش حلقه زده بودند. بعضی از آنها را می‌شناختم. با تعارفی در کنارش نشستم. یکی از آنها مرا به "رفیق ریبین" معرفی کرد. رفیق ریبین از جایش برخاست و مرا در آغوش فشرد. قد متوسط، چهره‌ای گندم‌گون و فراخ، ابروان پرپشت و چشمان سیاه بادامی و موی سیاه شب‌گون زیبایی خاصی به وی بخشیده بود. گرمی روحی او را از دستانش حس کردم. در کنارش نشستم. خطاب به من گفتم: "چیه؟ مگر کشتی‌هایت غرق شده؟ چرا اینقدر ناراحت می‌نمایی؟ این همه درد و رنج و عبوسی برای چیست؟! نمی‌دانم چرا، اما همین‌قدر می‌دانم که احساس کردم صمیمی است و می‌توان با وی گفتگو و درد دل کرد. او خود نیتم را خواند و

منتظر پیشنهادم نماند. از من خواست همراه با او به اتاق کارشان بروم. اطاق کار آنها پر بود از کتاب و مجله و روزنامه. اتاقکی ساده اما پر از صفا و معنویت و کتاب. فضای زیبایی معنوی اتاق کار رفیق ریبین خود با واردشونده صحبت می‌کرد. نظم و انضباط خاصی حاکم بود، هرچیز در جای خود!

سوالاتی مرا به خود مشغول کرده بود که می‌بایست برای آنها پاسخی بیابم. بعضی از چیزها را هنوز نمی‌توانستم هضم کنم. هنوز یک سال از الحاقم به صفوف مبارزه نگذشته بود لذا در صفوف مبارزه، تازه‌وارد به حساب می‌آمدم. به همین دلیل، هنوز محیط حزبی را بخوبی نمی‌شناختم تا که بتوانم درک خوب و صحیحی داشته باشم. خصوصیات فردی، نارسایی‌ها و مشکلات شخصی، عدم درک و ناآگاهی‌های سیاسی، ایدئولوژیک و فلسفی گاه نزدیک بود مرا بلغزاند و از مسیر راست منحرفم سازد. سوالات من اساسی بود و کسی را نمی‌یافتم تا جوابشان را بدهد و مرا از آن بحران روحی - فکری نجات دهد. زیبایی‌های روحی و درونی در ظاهر هم تجسم می‌یابد، حقیقتاً "شهید ریبین" همین‌طور بود؛ زیبایی‌های روحی - معنوی‌اش ظاهرش را نیز آراسته بود و از وی شخصیتی ساخته بود که انسان را جذب کرده و به او آرامش و اطمینان خاطر می‌بخشید. واقعا این خود هنر بزرگی است که هر کس چنین هنری را دارا نمی‌باشد. خود را در او می‌دیدم. او مثل آب و آیینه‌ای زلال و شفاف بود؛ شفاف، شفاف، زلال زلال.

آری، مثل اینکه او هم مثل من زجر کشیده، سختی دیده، آواره دنبال گمشده‌اش و شیدای آزادی، اراده، بالندگی و رشد ملتش بود. این خصوصیات را به وضوح در او می‌دیدم و احساس می‌کردم می‌تواند کمکم کند. گاه‌ها وسوسه‌هایی وجودم را فرامی‌گرفت و به جنگ و ستیز با خود می‌افتادم. باز هم او این درگیری‌ها را احساس کرد و گفت: "راحت باش رفیق، من سراپا گوشم. می‌توانم کمکت کنم!" تبسم کودک‌مانندش زیبایی خاص و استواری به وی بخشیده بود.

آرام، صمیمی، شمرده و بامتان‌ت حرف می‌زد. ادای نصیحت‌گران و پندگویان و اندرزدهندگان را در نمی‌آورد. او هم مشتاق شنیدن بود. با دقت حرف‌های مرا گوش می‌کرد. چهره‌اش هر لحظه مهربان و مهربان‌تر می‌نمود. من هم راحت راحت آرام و دردهایم را می‌گفتم و در قالب سوالاتی رفیق ریبین را مخاطب می‌گرفتم. دیگر اطمینان یافته بودم که او رفیقی صادق است و از طریق انتقاد

و پیشنهاد همکاری ام می‌کرد. دیگر مطمئن و راحت بودم از اینکه فردا گفته‌هایم را به رحم نخواهد کشید و با نام انتقاد تظاهر و ساختگی شخصیتم را آماج حملات فرساینده قرار نخواهد داد.

باید همه چیز را به دکتر روحی و معنوی ام می‌گفتم تا از بارگاه عظمت معنوی وی شفا گرفته و به شریان زندگی پاک و بی‌آلایش گریلایی برگردم و از آن لذت ببرم.

قریب سه ساعت به حرف‌هایم گوش کرد، سوالاتم را شنید اما خم به ابرو نیاورد. دکتر من فوراً بلافاصله برایم دارو تجویز نکرد، از من خواست تا بار دیگر و در زمان دیگری با هم به گفتگو بنشینیم. به این ترتیب آشنایی و رفاقتم با وی روز به روز بیشتر می‌شد. گاه او پیش ما می‌آمد و گاه من او را در مطبوعات ملاقات می‌کردم. سرانجام نسخه‌پیچی کرد و به همت نسخه‌های اوست که اکنون امیدوار به افق روشن آزادی همراه دیگر عاشقان و شهروان‌های آزادی به فتح قلل رفیع انسانیت همت می‌گمارم.

نسخه‌اش آنقدر دقیق و متخصصانه بود که امراض را ریشه‌کن کرد و دیگر هیچگاه فرصت رویش به آنان نداد.

علاقه‌ام به رفیق ربیین به مرور زمان بیشتر می‌شد تا اینکه سال 2003 فرا رسید؛ سالی نحس و بدیمن، سالی که همه خوشی‌ها و کام‌هایم در آن به غارت رفت. از طرفی دو رفیق مهربان و دو گل خوش‌بوی آزادی، شهدا "بیریتان" و "تارا سنندجی" را بهمن بی‌رحم ماه بهمن از ما گرفت و از سوی دیگر، استاد معنویم "ربیین" را در آن سال از دست دادم. قبل از شهادت با رفیق ربیین در فوریه 2003 به مدت یک ماه شبانه‌روز با هم بودیم. محل رادیو در زیر کوهی از برف مانده بود. رفیق "بیریتان" و "تارا" شهید شده و ما آواره گشته بودیم.

رفیق ربیین چون گذشته در مطبوعات امانان داده و مامن و پناهگاه‌مان شده بود و چون همیشه در پناه محبت‌ها و روشنبینی‌های او آرام گرفته بودیم. در روز 15 فوریه آن سال به منظور تجدید پیمان با رهبری، پلاتفرم همه رفقا انجام می‌گرفت. هرکسی می‌بایست گزارش خود را می‌نوشت و در آن، ضمن تحلیل شخصیت خود و دیدن نارسایی‌ها، عیوب و کمبودهای شخصیتی فعالیتی اقدام به خودانتقادی می‌نمود.

رفیق ربیین نیز مثل سایر رفقا باید چنین گزارشی را تقدیم جلسه پلاتفرم می‌نمود. روز موعود فرا رسید. بر اثر ناراحتی قلبی و سکت‌های جزئی متاسفانه

دست‌هایش توانایی نوشتن را نداشت، با کمک رفقا گزارش چندصفحه‌ای خود را نوشته و تقدیم پلاتفرم نمود. راپورت بسیار ساده، گویا و پرمحتوایی بوده و بسیار استادانه، موشکافانه، روانشناسانه و منطقی براساس رئالیته و حقیقت شخصیتی ایرانی تنظیم گشته بود. بی هیچ خوف و تردید و حساب و کتابی شخصیت خویش را تحلیل کرده و متواضعانه و صمیمی مسیر خودانتقادی را در پیش گرفته بود. چگونه زندگی کرده، چه کرده، چگونه فکر کرده و چه هدفی داشته، دارای چه نقطه‌ضعف‌هایی بوده و نقاط قوتش چه بوده است؟ به راستی خود را شناخته بود چون او به آزادی دست یافته بود. چراکه خودشناسی برابر است با دستیابی به آزادی!

قفس، جسم و جان شیرین و روح بزرگش را احاطه کرده بود. پیداست که چنین قفسی لایق چنین روح بزرگی نبوده و نیست و نخواهد بود. او بزرگ می‌اندیشید، بزرگ بود و بزرگتر شد، قفس را در هم شکست و خود را آزاد کرد! قلب و جسمش یارای تحمل چنین اندیشه‌های بزرگی را نداشتند و به همین جهت قلبش نتوانست بار سنگین عظمت روح و والایی منش او را تحمل کرده و نهایتاً... اشعار و گفتارهای سیاسی و اجتماعی "رفیق ربیین" همه ناله جدایی درخود داشتند مثل اینکه از چیزی متنفر بوده و دنبال حلاوت و شیرینی بزرگی هستند.

"رفیق ربیین" در طول زندگی سختی‌ها و ناگواری‌های زیادی چشیده بود؛ تلخی‌های دوران کودکی و نوجوانی، کار در کوره‌خانه‌ها، مشکلات دوران تحصیل و دانشجویی بسیار ناگوار و تحمل‌ناپذیر بودند! اما او از این تلخی‌ها میوه‌ای شیرین چید و دنبال چیدن میوه‌های شیرین‌تری هم بود.

دوستان نادان هم با بزرگی روح و نیت و اهداف رفیق ربیین، بسیار بیگانه بودند. به طوری که بیگانگی آنها، او را بیشتر از هر چیزی آزار می‌داد. دوستان دشمن‌صفت و دشمنان دوست‌نمایی که اکنون در آغوش خیانت به خلقشانند با انتقادهای نابجا، زخم زبان‌ها، تحلیل‌ها و برداشتهای غلط و منفی از "رفیق ربیین" عاجز و ناتوان از تحمل افکار و اندیشه‌های والای او بر آن شدند تا از میزان محبوبیت و تاثیرگذاری وی بکاهند. اما محبوبیت "ربیین محبوب"، بیش از پیش می‌شد چون او قوت قلبی برای قلب‌هایی بود که در آنها جای گرفته بود.

در پلاتفرم 15 فوریه 2003 رفیق ربیین بار دیگر فرشته نجاتم شد و با انتقاداتی که از من کرد برگه‌های زرینی به صفحات زندگی گریلابی‌ام افزود. اکنون درخشش آن صفحات است که در سایه پرتو آنها مصرانه دعوی حق‌طلبی خلق کرد و ملل تحت ستم را با رفقایم به پیش می‌برم. به طوری که در همه اوراق زندگی گریلابی‌ام نام زیبای "ربیین" یعنی "راه‌آشنا و راه‌دان" نقش بسته است.

بار دیگر به "شهید ربیین" قول می‌دهم و با روح پاکش پیمان می‌بندم که به وصیتش خطاب به من که می‌گفت: "به اندازه‌ای که می‌دانی عمل کن" عملکرد و خط مشی شهدای بزرگوار مسیر روشن و نورانی آپوئیسم را اساس و چراغ راه قرار داده و تا رسیدن به آنها از تلاش و مبارزه در راه آزادی و عدالت باز نایستم.

سلام بر شهید ربیین، راه او، هدف او

قاضی آواره

یک شاهین بر فراز قندیل

مطلب زیر، الهامی از یک گفتگوی میان من و "شهید ربیبین هیمن" در مورد "شاهین‌ها" است که از راه آن می‌خواهم این خاطره همیشه زنده بماند.

همراه با چند تن از رفقا به زیارت آرامگاه شهیدان رفته بودیم. فصل دلنواز بهار بود؛ لاله‌های قرمز همچون نگین در میان چمنزارها می‌درخشیدند و مثل همیشه به یادآورنده شهیدان گرانقدر بودند؛ قهرمانانی که با خون خود وطن را آبیاری کردند تا که همیشه سرسبز و خرم بماند.

رفقا به گردش در میان آرامگاه پرداختند. آرامگاه شهیدان مثل همیشه سرشار از گل‌های رنگارنگ بود. رفقا هرگاه از محل اقامت برای گردش به آنجا سر می‌زدند. ماها (اعضای مطبوعات) معمولاً بعد از انجام وظایف و کارهای روزانه از رفتن به آرامگاه شهیدان لذت می‌بردیم. زیرا در راهی که می‌پیماییم این شهیدان هستند که به اوج پیروزی دست یافته‌اند و ما وارث ارزش‌هایی هستیم که ایشان آفریده‌اند.

من در گوشه‌ای از آرامگاه، عمیقاً به فکر فرو رفته بودم. خاطرات خوشی که با چند تن از رفقای شهید داشتم من را مسافر راه پر پیچ و خم گذشته‌ها می‌کرد. چنان عمیق در دیار خاطراتم شناور شده بودم که متوجه رفتن رفقا نشدم. چشمانم به قله قندیل خیره شده بود که پرنده‌ای با بال‌های قوی و شکوهمند به پرواز درآمد و چند بار به دور قندیل چرخید. هنوز این پرنده را تشخیص نداده بودم و نمی‌دانستم که آیا این پرنده بزرگجثه در قندیل آشیانه دارد و یا پرنده‌ای مهاجر است؟ اما پروازهایش به یادآور چیزهایی بود که هنوز تصویر آن در ذهنم باقی بود. با خود گفتم: "کاش من نیز هم‌پرواز این پرنده آزاد بودم و بر فراز قندیل طبیعت را تماشا می‌کردم".

کوهستانهای قندیل، سالیان دراز آشیانه عقاب‌ها، شاهین‌ها و همچنین شیردل‌های کرد بوده و است. هزاران جوان کرد با هزاران امید و آرزو برای نیل به اهداف و آزادی به قندیل آمده، به جنگ با دشمنان پرداخته و قهرمانانه جان باخته‌اند. از اینرو در وجب به وجب خاک قندیل گل‌های لاله روییده است.

از پروازهای منظم و مکرر پرنده معلوم می‌شد که آشنای اینجاهاست و محتملا ساکن قله قندیل است. بعد از چندین دور، به پرواز در آسمان درآمد، بسیار مغرور و خودباور امواج آسمان را می‌پیمود.

حال توانسته بودم تشخیص دهم که این کدام پرنده است؛ پرنده‌ای که چنین بی‌باک، شجاع و اصیل در میان آبی آسمانها به سرعت بخروشد باید "شاهین" باشد! بله! این پرنده "شاهین" بود که بال‌های نیرومندش را بر خاک قندیل گسترده، با چشمانی تیز در جست‌وجوی هدف بود، اندکی بعد هدف تثبیت شده بود و شاهین با جهش به پایین سرازیر شد. آنچنان سریع بود که چشمانم نمی‌توانست حرکات آن را به خوبی دنبال کند. هرچه شاهین به زمین نزدیکتر می‌شد شکوه و عظمت آن روح مرا هیجان‌زده‌تر می‌کرد تا که درختان نونهال مانع دید من شدند. من نیز از اینکه پایان ماجرا را تماشا نکردم غمگین شده بودم که دوباره شاهین نمایان شد و آزرده‌گی قلبم محو شد و من همراه با شاهین دوباره به پرواز درآمدم. شاهین به هدف دست یافته و با منقار خود طعمه‌اش را به سوی قله قندیل ربود. بعد از تماشای این صحنه پرشکوه، ناخودآگاه اشکهایم سرازیر شد. زیرا ندای بال‌های شاهین که در اعماق روح من می‌وزید چهره رفیقی گرامی را در لابه‌لای صفحات ذهنم ترسیم کرد و من در روح شاهین چهره رفیق قهرمان "رفیق ربیبین" را دیدم.

همان رفیقی که زندگی‌اش نیز به مثابه پرواز این شاهین آزادانه بود. سه سال قبل اوایل فصل بهار در گفتگویی که پیرامون "مفهوم زندگی" با او داشتیم زندگی را چنین توصیف کرد: "باید همچون یک شاهین زندگی کرد. شاهین بر فراز آسمان به گردش درمی‌آید، نه تنها هدف را بلکه محوطه‌ای را که هدف در آن قرار دارد دقیقاً مرور کرده و در مناسبترین لحظه بر هدف می‌تازد. سپس دوباره با بی‌کرانی آسمانها یکی می‌شود...".

هنگامی که اولین بار شاهد پیروزی یک شاهین شدم آنگاه در وجودم احساس کردم که حالا به معنی واقعی آن سخنان "هه‌وال ربیبین" پی می‌برم. "رفیق ربیبین" کوه‌های قندیل را برای مبارزه آزادی و رستاخیزی انتخاب کرد و در طول زندگی خود نیز در اوج آسمانها پرواز کرد. بدینگونه تمام ابعاد زندگی را ناظر شد. فراز و نشیب‌های زمینش و سرزمین ویران‌شده‌اش را خوب شناخت و با نیروی فوق‌العاده فکری، تحلیلی و تخیلی هنوز در سن جوانی هدف اصلی را کشف کرد.

ناگریکی زهرده‌شنی

این شهید هرگز فراموش‌نشده‌ای در طول زندگی انقلابی خود همیشه خواستار آن بود که رفقا و دوستانش را نیز به بلندی آسمان‌ها برساند. حقیقتاً رفاقت و دوستی با "شهید ریبین" یعنی هم‌پروازی و همسفری با یک شاهین آزاد! "هه‌وال ریبین" در گشت واقعیت بود و هرگز بینش‌ها، افکار و نگرش‌هایی را که به حدها و سدها رسیده و در آن محبوس می‌شد را نمی‌پذیرفت. او رویدادهای زندگی را جزئی و تک‌بعدی ارزیابی نمی‌کرد بلکه طبق ذات و جوهره آزاده‌اش با دید و نگرشی شاهین‌وار هدف و نقطه اصلی را کاملاً آشکار می‌ساخت.

در مدتی که در یک جبهه مبارزه کردیم، "هه‌وال ریبین" با فداکاری و عملکردهای خود توانست محبوب همه رفقا شود، زیرا او در زندگی خود یک قهرمان، آزاداندیش و شاهین حقیقی بود.

و من هر فصل بهار او را در پرواز شاهین‌های قندیل به یاد می‌آورم.

هم‌زمش: اوین ریناس

ریبین؛ شاگرد ممتاز دانشگاه عشق به آزادی انسانیت

موقعی که "شهید ریبین" به حزب پیوست من سیزده ساله بودم برای همین زندگی وی را کاملاً بخاطر نمی‌آورم. بهترین موقعی که به یاد می‌آورم هنگامی بود که در دانشگاه تبریز تحصیل میکرد. در میان اقوام و آشنایان، او اولین کسی بود که به دانشگاه رفت برای همین همیشه به ما می‌گفتند که باید همیشه در درس‌هایتان "مانند ناصر" رتبه اول باشید تا به دانشگاه راه یابید. آنوقت نمونه‌ی همیشه برزبان اطرافیان بود. هم بخاطر زرنگی و باهوشی و هم بخاطر اخلاق و تربیت کاملاً مثبتی که داشت مورد احترام همگان بود. در خانه دارای پنج خواهر و دو برادر که غیر از یک خواهر همه از او بزرگتر بودند، بود. مادر و خواهرانش را بسیار دوست داشت و برای آنها احترام خاصی قائل بود. بسیار مطیع و پایبند مادرش بود. از کودکی تا هنگام ورود به دانشگاه نماز می‌خواند ولی بعداً با آشنایی با حقایق دنیا و در این میان دین، کم‌کم نماز را ترک کرد. از کودکی مادرش به او یاد داده بود نماز بخواند. در مقابل پدر، از مادرش دفاع می‌کرد. وقتی از او می‌پرسیدند پسر که هستی؟ می‌گفت: "اول پسر مادرم هستم بعداً پدرم، چون مادرم مرا به دنیا آورده است." بخاطر همین پایبندی به زن، موقعی که از دانشگاه برمی‌گشت بعد از اینکه مادر و خواهرانش را در خانه می‌دید، بلافاصله به بوکان به منزل خواهر بزرگش می‌آمد.

"رفیق ریبین" در طول تحصیلات، تابستان‌ها کار می‌کرد و خرج و مخارج نه ماه تحصیلش را درمی‌آورد. همیشه می‌گفت: "دسترنج خودم از منت پدر و برادر بهتر است." واقعاً زحمتکش بود و تابستان‌ها بدون کار نمی‌ماند. از هنگام ورود به عرصه دانش همیشه شاگرد ممتاز مدرسه بود برای همین، وقتی یکی از ما بطور استثنای روزی نمره‌ی کمی می‌گرفت می‌گفتند "چه‌ات از ناصر کمتر است؟" وی به درس و مطالعه زیاد اهمیت می‌داد. قبل از اینکه با حزب PKK آشنا شود، مطابق خانواده‌ی خود، به حزب HDKA علاقه داشت. در مدت تحصیلات دانشگاهی، با PKK آشنا میشود و این ایدئولوژی را بر دیگری ترجیح داده و سوگند به ملحق شدن به آن می‌خورد. رفقایبی که در آنجا فعالیت می‌کردند مانع پیوستنش به صفوف گریلا می‌شوند و می‌گویند که در اینجا بیش

از کوهستان، به شماها نیاز داریم. بنابراین چند سال در شرق مانده و هم فعالیت می‌کرد و هم به تحصیلات دانشگاهی‌اش ادامه می‌داد. قبل از آشنایی با حزب، شناخت چندان زیادی در مورد تاریخ و مسئله‌ی زن نداشت ولی با آشنایی با ایدئولوژی YAKJ، توجهش بیش از پیش به طرف مسئله‌ی زن جلب شد. بنابراین همیشه در جستجوی یافتن جوهره اصلی انسان - چه زن و چه مرد- بود. ایمان داشت که زن می‌تواند سرنوشت خوب و بد خود را تعیین کند.

قبلا از روی تواضع، موقع سلام دادن به کسی در برابر او خود را از کمر خم می‌کرد ولی با آشنایی با این حزب، دیگر این کار را نمی‌کرد چون این کار را زشت می‌پنداشت و می‌گفت که انسان باید در برابر انسان سر بلند باشد و بزرگترین تواضع همین است. ایدئولوژی YAKJ آنقدر بر او تاثیر گذاشته بود که:

روزی "رفیق ریبین" در خانه‌ی ما بود. قبل از صرف شام طبق معمول شیر می‌نوشیدیم که مادرم (خواهر بزرگ او) با عصبانیت به من -که "رفیق ریبین" روسری را از روی سرم برداشته و گفته بود "موهای دراز زن کرد نباید زیر روسری پنهان باشند"- گفت: "روسری‌ات را بپوش، موهای درازت می‌ریزند و نمی‌گذارند شیرمان را براحتی بخوریم." رفیق ریبین هم بر علیه گفته‌ی مادرم، موهای دراز من را گرفت و داخل استکان شیر خود فرو برد و با آن موها مانند قاشقی شیر را به هم زد. بعد موها را از درون استکان شیر بیرون آورده و شیر را نوشید و به مادرم که دل و جانش در هم ریخته بود، گفت: "موهای زن مقدسند، باید قدرش را دانست."

همچنین؛

در جواب کسانی که به او می‌گویند: "خواهرت به پسری علاقه‌مند شده است. آبرو و حیثیت خانواده‌تان خواهد رفت" می‌گوید: "این علاقه‌مندی اگر برای خودشان ضرری در پی نداشته باشد بگذار بماند. چرا من حق دوست داشتن دختری را دارم خواهرم نیز حق دارد پسری را دوست داشته باشد."

و همچنین؛ وقتی به او می‌گویند: "فلان دختر را دوست داشتی. چرا رهایش کردی؟" در جواب می‌گوید: "من او را برای اینکه آزادی را بشناسد و بتواند خود و من را آزاد کند دوست داشتم نه برای ازدواج. برود به YAKJ بپیوندد تا بار دیگر دوستش داشته باشم."

واقعا دارای چنین شخصیت برارنده‌ای بود. در زندگی همیشه موفق بود، هم در درس و امور رسمی و هم در آداب و اخلاق و اصول خانوادگی و اجتماعی. مادرش می‌گفت: "وقتی ریبین بچه بود، اگر کسی به او می‌زد حتما انتقام خود را از او می‌گرفت حتی اگر يك ماه هم از آن می‌گذشت." روزی در مدرسه بچه‌ای سیلی محکمی به خواهر کوچکترم، گزینگ زده بود و وی گریان به خانه برگشت. در خانه ریبین را دید. ریبین علت گریه‌اش را پرسید و گزینگ هم جوابش را داد. ریبین در پاسخ به گزینگ از بازیگوشی دوران بچگی خود مثالی زد: "موقعی که هشت - نه ساله بودم با بچه‌ی مهمان همسایه‌مان توپ‌بازی می‌کردیم که ناگهان توپ به سر من خورد. بچه فهمید که از شدت درد سر او را کتک خواهم زد و فرار کرد. همان روز به خانه خود برگشتند. بعد از پنج شش ماه، یکبار دیگر به مهمانی خانه همسایه‌مان آمدند. آن موقع او را خوب زدم و انتقامم را گرفتم. مادرم از من ناراحت شد و گفت: "هنوز آن توپ یادت نرفته مردم آزار؟" من هم فقط به خاطر این تهمت مادرم يك بار دیگر آن بچه را زدم تا معنای انتقام را بفهمند!"

گفتم که همیشه برنده و موفق بود. اتفاقا نامش هم "ناصر" بود. "نصر" به معنای پیروزی و "ناصر" یعنی انسان پیروز و موفق. واقعا که شایسته‌ی نامش بود!

در زندگی از سه چیز بسیار متنفر بود: 1- سکوت در مقابل ظلم، 2- بدقولی و 3- دندان کثیف. او همیشه ما را به خودداری از این سه مورد دعوت می‌کرد. بخاطر اینکه کودکی آرام و خاموش و در عین حال زرنگ بودم، نسبت به من محبت می‌ورزید. همیشه به من می‌گفت: "تو باید این سکونت را بشکنی. تا این سکوت شکسته نشود، خود گمشده‌ات را باز نخواهی یافت و تا خود گمشده‌ات را پیدا نکنی مبارز نخواهی بود!" ولی من چه می‌فهمیدم از خودیابی و مبارز بودن؟ می‌گفت: "بچه و بخصوص بچه دختر باید مانند موش به همه سوراخ‌ها حمله کند. باید مار از دست او فرار کند." آن موقع از این گفته‌ها چیزی نمی‌فهمیدم اما حالا یواش یواش می‌توانم این گفته‌ها را درک کنم. واقعا که گفته‌های پرمعنایی بودند. به من می‌گفت: "تو باید اولاً خواندن و نوشتن به لهجه‌ی سورانی - که خود او خواندن و نوشتن با این لهجه و همچنین الفبای لاتین را به من یاد داد- و ثانيا شطرنج‌بازی را بسیار خوب یاد بگیری." آخرین بازی‌مان با رفیق ریبین، شطرنج‌بازی بود. او خوب بازی می‌کرد و من هم تازه

داشتیم یاد می‌گرفتم. با همه‌ی حرکاتش به من حمله می‌کرد و مرا در محاصره قرار می‌داد، من هم فقط در حالت دفاع قرار می‌گرفتم. برای اینکه روحیه مرا تقویت کرده و به طرف شطرنج بیشتر جلب کند هیچگاه نخواست از من ببرد و چنین کاری را هم نکرد. تا نزدیکی‌های پایان بازی خیلی خوب بازی می‌کرد ولی در آخر خود را سست کرده و کاری می‌کرد که من برنده شوم. اولش فکر می‌کردم که واقعا من برده‌ام، نمیدانستم بخاطر اینکه من بازنده نشوم چنین میکند اما بعدا فهمیدم که چنین نیست زیرا او به من گفت: "من مردم تو هم زنی. مرد نباید بر زن پیروز شود هر چقدر خوب هم بازی کند."

"رفیق ریبین" قبل از پیوستنش به صفوف گریلا، برای من و برادرانم - که از من بزرگتر بودند- تبلیغات حزب را می‌کرد و ماها را با حزب آشنا می‌ساخت، اصلا او حزب را به همه دوستان و آشنایان شناساند چون در میان اقوام او اولین کسی بود که با حزب آشنائی داشت. آن وقت گزینگ کوچک و جاسوس مادرم بود. در خانواده هیچکس از این کار ریبین خوشش نمی‌آمد و می‌خواستند هر طور که باشد جلوی او را بگیرند ولی خوشبختانه موفق نمی‌شدند. مادرم احساس کرده بود که او برای ما از چه چیزی بحث می‌کند. موقعی که مادرم پیش ما می‌آمد، فوراً موضوع را عوض می‌کردیم برای همین مادر، گزینگ را با شعار دینی خود مبنی بر "گر به من گوش ندهی و چیزی که من می‌گویم را انجام ندهی به جهنم خواهی رفت" فریب داده و مامور کرده بود - چون او کوچک بود و کسی به او شک نمی‌کرد- تا به حرفهای دایی ناصر گوش داده و به اطلاع مادر برساند. ریبین به گزینگ شک کرده بود برای همین موقعی که پیشمان می‌آمد، او را کنار خود نشانده و شروع به نصیحتش می‌کرد. هر بار که با من و گزینگ حرف می‌زد، بدون استثناء این گفته را بر زبان می‌راند: "ده‌بی گه‌وره ببن و ببن به کچیگی شیاوی په‌سه‌ند بوؤ ولاته‌که‌تان!" یعنی "باید بزرگ شوید و دختری مورد قبول برای میهن‌تان باشید!" هرچند نزدیک ده سال از گزینگ بزرگتر بود اما اختلافات چندی در میانشان وجود داشت که این اختلافات واقعا آنها را به هم نزدیکتر می‌ساخت. هرگز برای گزینگ از پ.ک.ک سخن نگفت. او میدانست که گزینگ بچه است و مغزش هنوز برای درک بسیاری چیزها باز نیست. برای همین بعضی مواقع مطابق خواسته او عمل می‌کرد. هنگامی که گزینگ می‌گفت می‌خواهم در آینده دکتر شوم، به او می‌گفت: "قبل از اینکه در بیمارستانی دکتر شوی دکتر وطنت شو، چون وطنت خیلی بیمار

است!" از هنگام کودکیمان چنین انتظاراتی از ما داشت حتی موقعی که در آخرین دیدارمان، برای آخرین بار از خانه ما خارج می‌شد به ما گفت: "دمه‌ه‌وئ سهرکه‌وتنتان به چاوی خۆم ببینم. سهره‌پای ناکوکییه‌کانی نیوانمان زۆر تاییه‌تمه‌ندیمان له یه‌ک ده‌چئ. هیوادارم ئه‌و تاییه‌تمه‌ندیانه وون نه‌کن. هیوادارم له‌و جییه‌ی که ده‌چم یه‌کتری ببیننه‌وه. به هیوای سهرکه‌وتن و سهربلندیان!" در جواب این گفته‌ها به او گفتیم: "خدا نگهدار." ولی او گفت: "مه‌لئین خودا ئاگادارت بی. له جیاتی ئه‌وه بلئین سهرکه‌وتوو بی!" یعنی "بجای خدا نگهدار بگوئید پیروز باشی."

هنگام پیوستن به حزب، با هر کسی خداحافظی کرد حتی با من، ولی با گزینگ، مادرم، پدر و یکی از برادران خودش خداحافظی نکرد. چون مادر من یا پدر و برادرش اگر می‌فهمیدند که به حزب خواهد پیوست، قیامت به پا می‌شد و شاید به دولت خبر می‌دادند و گزینگ هم جاسوس مادر بود و احتمال داشت او را مطلع سازد. بعد از پیوستنش به حزب تا هنگامی که رهبری در روم دستگیر شد هیچ نشان ندادیم که چقدر به حزب علاقمندیم. آن وقت برای اولین بار گزینگ نام رهبری و نام حزب را شنید. آنها خبر نداشتند که ربیین در میان صفوف گریلاست چون بعضی‌ها می‌گفتند: سرباز است و برخی دیگر می‌گفتند بخاطر اینکه از حقوق به اقتصاد تغییر رشته داده است، به منظور ادامه تحصیل با بورس تحصیلی به کانادا رفته است.

با آشنایی بهتر با رهبری و حزب، دیگر از هر لحاظ رفیق ربیین را برای خود سرمشق قرار میدادیم، من و گزینگ می‌گفتیم باید مانند ربیین باشیم. نمیدانم چرا قبلاً محبت متقابل ربیین و گزینگ را چندان احساس نمیکردم و همیشه خود را جلوتر از گزینگ احساس میکردم. از سال 1377 که ربیین رسماً به حزب پیوست من و ... تصمیم گرفته بودیم به حزب ملحق شویم. موقع پیوستن ربیین این کار برایمان مشکل بود لذا تلاش بیشترم بعد از او صورت میگرفت. همیشه خود را برای پیوستن به حزب آماده میکردم و در اینجا خبری از حال گزینگ نداشتیم. یعنی نمیدانستم که واقعا چقدر به حزب ایمان آورده و می‌خواهد ملحق شود. واقعا نمیدانستم که گزینگ بزرگ شده و دیگر مثل قبل جاسوس نبوده و حتی دعوای روزانه او و مادرم بر سر همین موضوع است. احساس میکردم که گزینگ کم‌کم می‌خواهد با حزب آشنا شود ولی تا این اندازه جدی نمی‌گرفتم.

وقتی که رفیق ربیین خبر پیوستن گزینگ به صفوف گریلا را شنیده بود، ابتدا تعجب کرده بود چون قرار نبود او به حزب ملحق شود، بعداً در نامه‌ای که برایش فرستاده بود گفته بود: "پیوستنت به انقلاب عشق به انسانیت و آزادی را تبریک گفته و سر تعظیم را در مقابل تصمیمی بدین‌سان مقدس فرود می‌آورم".

در خانه، ربیین را بسیار دوست داشتم زیرا او همیشه به من امید داده و به آینده امیدوارتر می‌نمود. به یاد دارم روز 1377/04/23 ه.ش در حالیکه شطرنج بازی می‌کردیم به من گفت: "آینده درخشانی پیش رو داری. نگذار کسی سرنوشت تو را تعیین کند، خودت راهت را انتخاب کن!"

از کتاب "گلی در شوره‌زار" بسیار متاثر شده بود و می‌گفت: "باید این گل را از شوره‌زار در آورده و به شیرینزار ببریم". از اینرو خواندن این کتاب را به ما سفارش می‌داد. به مطالعه زیاد علاقه داشت و از آنها بخصوص از کتاب‌های رمان، بسیار زود متاثر می‌شد.

خانواده‌اش قبلاً میهن‌پرست نبودند. موقعی که "رفیق ربیین" با حزب آشنا شد، دیگر کم‌کم راه رفت‌وآمد گریلاهای پ.ک.ک به خانه‌شان را هموار کرد. بدین‌شویه خانواده‌اش کم‌کم با حزب آشنا و میهن‌پرست شدند. رفیق ربیین به درون تمام سوراخ‌های طایفه نفوذ کرده و همه را با حزب آشنا ساخت. پدر و برادر بزرگش از این بابت بسیار نگران بودند که "ناصر دیوانه شده، به او گوش ندهید، شماها را بدبخت خواهد کرد!" اما او به این حرف‌ها چندان توجهی نداشت زیرا راه خود را یافته و زندگی آینده خود را تعیین کرده بود. دیگر کسی نمی‌توانست جلوی راه او سد بگذارد حتی دولت نتوانست با این همه شکنجه و فشاری که در زندان تبریز در مدت تحصیلات در دانشگاه تبریز بر او وارد آورد از این راه منصرف و رویگردانش سازد. روز 1377/04/22 به گزینگ گفته بود: "خطاب به پسران این طایفه چیزی برای گفتن ندارم چون همه نادانند ولی دخترانش همه باید به جایی که من خواهم رفت، بیایند و این ضرورت زندگی آنهاست که تو هم جزو این دخترها هستی". از او پرسیده بود که جایی که تو خواهی رفت، کجاست؟ جواب داده بود: "راهم دور است. جایی است که در آن پرتو و اشعه‌های خورشید آزادی بر انسان می‌تابد".

همیشه این گفته را به من گوشزد می‌کرد: "باهم خواهیم ماند، باهم خواهیم رفت تا باهم باشیم" و موقعی که برای آخرین بار از خانه‌ی ما خارج می‌شد

گفت: "در مرتفع‌ترین نقطه‌ی این زمین منتظرت خواهم بود، زود بزرگ شو و بیا!" پیداست که منظور او از "مرتفع‌ترین نقطه" نقطه شهامت و آزادی بود. از کودکی تا موقعی که رفیق ریبین به صفوف گریلا پیوست همیشه سعی می‌کرد به بهترین شیوه تربیت و پرورشش دهد. او هرگاه از رهبر آپو و گریلا و آزادی برایم سخن میگفت. بطوریکه واقعا پایبندم کرده بود.

مادرم با شنیدن این جور حرف‌ها ناراحت می‌شد و وی را نصیحت می‌کرد ولی او به این چیزها گوش نمی‌داد زیرا راه خود را یافته بود. برای همین در داخل حزب، نامش را "ریبین" نهاد. "ریبین" یعنی کسی که راه را می‌بیند. نام اصلی‌اش هم "ناصر" به معنی "انسان پیروز" بود. همیشه پیروز بود و تا پیروز نمی‌شد، دست‌بردار نبود چون راهش را پیدا کرده بود. این چیزها را رفیق ریبین میخواست به ما هم یاد دهد و میگفت: "راه خود را خودت انتخاب کن و نگذار کسی برایت تعیین سرنوشت کند!" چه خوش می‌گفت: "تا سکوتت را نشکنی، خواهی توانست مبارز شوی!" از آن موقع به آزادی زن ایمان کامل داشت. هنگامی که برادرش سیلی به خواهرش می‌زند، می‌گوید: "بشکند این دست که بر زن ستم روا می‌دارد!" و بدین شیوه برادرش را محکوم می‌کند. هرچند که برادرش از او بسیار ناراحت می‌شد ولی او حرف‌های خود را می‌زد. به همین دلیل برادرش به او "دیوانه ناصر" گفته بود. برادرش درست گفته بود، ناصر دیوانه شده بود اما دیوانه چه چیزی؟ او دیوانه آنچه که آنها می‌گفتند نشده بود بلکه دیوانه و شیفته فلسفه آپوئیسم و آزادی انسان شده بود. همیشه خاطرنشان می‌کرد: "رهبر آپو می‌گوید: «زن، زندگی است» پس باید خوب حافظ این زندگی باشیم". پایبندی‌اش به رهبری و به خطمشی آزادی زن موجب شده بود که در کوتاه‌مدتی خود را از چنین تحول بزرگی گذرانده و مبارز ابدی این فلسفه شود. در درون حزب نیز این خصوصیات را بیش از پیش تعمیق داده و ایمانش را به آن راسخ‌تر نمود. هرچند که بسیار آرزوی دیدنش را داشتم ولی پس از آخرین وداعش از ما در سال 1377 دیگر متاسفانه هرگز او را ندیدم و این نتیجه را بخصوص از نامه‌ای که برای گزینگ فرستاده بود، گرفتم. در نامه‌اش می‌گوید: "راه زیلان و سما یگانه راه است و خواهد بود!" چه ایمان بزرگی!

فداکاری، جسارت، ایمان و پایبندی راسخ به رهبری و شهدایمان در شخصیت "شهید ربیین" به اوج رسیده بود و هم‌اکنون نقش بر زبانها گشته است. می‌گفت: "فرق میان مرده‌ی گمنام و شهید جاوید بیش از فاصله میان زمین و آسمان است". واقعا به این گفته‌اش پایبند ماند، با شهادتش از يك جسم خارج شده و به درون قلب پنجاه میلیون انسان کرد نفوذ کرد و در آنها جاوید ماند. از مرگ بیزار بود برای همین نخواست بمیرد و جاودانگی را ترجیح داد. خود را فدای وطن نمود زیرا تا لحظه شهادت بر شعار "تا جان در بدن داریم از رهبری و آزادی دست بر نمی‌داریم" واقف ماند.

هنگام پیوستنش به حزب، موقعی که با دوستانش خداحافظی می‌کند یکی به او می‌گوید: "پدر و مادرت این همه برای تو زحمت کشیدند، تو را بزرگ کردند و به دانشگاه فرستادند. چطور آنها را تنها گذاشته و می‌روی؟" ربیین در جواب می‌گوید: "مادر و پدر من دو نفرند و خلق کرد چهل میلیون نفر. نمی‌توانم چهل میلیون نفر را برای مادر و پدرم فدا کنم، باید مادر و پدر من برای این چهل میلیون نفر فدا شوند." این گفته از ایمان استوارش شهادت می‌دهد.

در سال 2000-2001 که در میان خلق در تهران و بخصوص در میان دانشجویان فعالیت می‌کرد توجه بسیاری از جوانان و دانشجویان را به طرف حزب جلب کرده بود. دایی‌اش که در تهران سکونت دارد، به او می‌گوید: "در حزب چکار می‌کنی؟ به خانه برگرد ازدواج کن. آمده‌ای بچه مردم را بیچاره و سردرگم کنی؟! " ولی رفیق ربیین جواب می‌دهد: "P.K.K شرف ماست. خلق کرد از شرف خود دست برنخواهند داشت. شما در گرداب سیاست نظام ذوب و غرق شده‌اید و از کردبودن خود خبر ندارید. من بی‌شرف نیستم تا ازدواج کنم. این جوان‌ها هم اگر مایلند به شرف ازدست‌رفته خود دست یابند به P.K.K بپیوندند اگر هم بر بی‌شرفی خود تاکید می‌ورزند ملحق نشوند..." پایبندی و ایمان استوار و راسخ چنین است! "رفیق ربیین" همیشه نمونه و الگوی زندگی ما بود و اکنون بیش از پیش خود را الگوی زندگی قرار داد. انسان بزرگی را از دست دادیم. در واقع از دست ندادیم زیرا او از خانه ما خارج شده وارد خانه‌ی دل‌هایمان گشت و قلب‌های تاریکمان را روشنی بخشید. دوری جسمی او از ما، ماها را به هم نزدیکتر ساخت. به عهد خود وفا کرد، به عهد جوابگوبودن برای

ناگریکی زهرده‌شئی

رنج رهبری و شهیدان و خلقش. او بارهای سنگینی را بر دوشمان نهاد و به ما امر کرد که آن را به مکمل‌ترین شکل به رهبری تحویل دهیم. امری که شهدای گرانقدرمان به ما سپردند را ما جوانان امروز جامعه، چه آنهایی که در کوهستانها حاضر به جان‌دادن در راه آزادی هستند و چه ماهایی که در شهرها ادامه‌دهنده این راه مقدس که رهبری شروع کرده و شهدا روشنتر کردند، هستیم، باید به جای بیاوریم و انتظاراتشان را به عرصه عمل بگذاریم. می‌دانیم که هزاران ریبین را تقدیم این وطن کرده‌ایم، و اینک یکبار دیگر امر و فرمان آنها برای ما، راهبر و راهنما خواهد بود و ما را در ادامه این راه یاری خواهد داد.

آرزوهایتان را به جای خواهیم آورد و انتقام خون به ناحق ریخته‌شده‌تان را از دشمنان انسانیت خواهیم گرفت. شماها در درون قلب خلق کرد آشیانه کرده و هرگز از یادها نخواهید رفت. با شهادتتان ما را سرافراز و نیرومند و پرتوان‌تر نمودید. سرافرازی ما نشان از بزرگواری شماهاست!

بیاد و خاطراتتان جاوید و گرامی و شهادتتان مبارک باد!

فرمیسک بۆکان

15/03/2004

ربیبین؛ روشنفکر واقعی

وضعیت اجتماعی کردها از طرف دولت‌های حاکم بر کردستان همواره با اعمال سیاست‌های آسیمیلیاسیون در طول تاریخ روبرو مانده و تا به امروز نیز ادامه دارد. بدینجهت فرصت چندانی برای خلق کرد به وجود نیامده تا در راستای روند ملت‌شدن خویش گام بردارند. تهیدستی و بیکاری که به خوره جامعه تبدیل گشته گویی آنکه به بخشی از زندگی اجتماعی این خلق مبدل شده است. خلق کرد بالاجبار بسوی چنین حیاتی کشانده شده است. تاکنون برای حل معضلات بنیادین این جامعه، اقداماتی اساسی از سوی دولت‌های استعمارگر کردستان صورت نگرفته و این مشکلات بصورت لاینحل باقی مانده‌اند. انکار هویت و گریز از حقیقت خود همچون یگانه راه‌حل برای این خلق در کردستان پیشنهاد شده است. عرصه زندگانی چنان بر این خلق تنگ و محدود شده که گویی این خلق در زندان بسر می‌برد. خلق کرد هیچ چیزی ندارد که غارت نشده باشد؛ از لحاظ روحی، روانی و فکری مورد استثمار قرار گرفته است. شخصیتی که توسط دولت ایجاد گشته یک نوع شخصیت بی‌استقرار، قدرگرا و بی‌باور است که چنین زندگی‌ای را همچون سرنوشتی برای خود تلقی می‌کند. نظام مطلق‌گرا، همه زیبایی‌های زندگی را تحت نام حفظ یکپارچگی ملی بر او ممنوع کرده است.

وضعیت خلق کرد در جامعه ایران از این قاعده مستثنی نیست. امروزه روشنفکران آن در گرداب این تضادها افتاده‌اند و هرچند توانسته باشند تا حدودی چالش‌های موجود در جامعه را درک کرده و رفع آن اقدام نمایند اما متأسفانه عرصه فعالیت‌های روشنگری آنقدر برویشان تنگ شده است که خود نیز یارای ابراز آن را ندارند. روشنفکرانی که درصدد نقد رژیم هستند یا باید در کنج زندانهای رژیم فرسوده شوند یا اینکه به آغوش مرگ بشتابند. نظام اسلامی هر فکر و اندیشه آزادیخواهی را علیه منافع خود می‌بیند لذا همه امکانات خویش را برای سرکوب آن بسیج مینماید و حالا اگر این روشنفکر کرد باشد وضعیت بسی وخیم‌تر خواهد بود.

یکی از این روشنفکران کرد، ناصر قادرزاده (شهید ریبین هیمن) بود که چالش‌های موجود در جامعه و نیز سیاست‌های پلید دشمن را دید، درک کرد و برای چاره‌یابی آنها تصمیم الحاق به صفوف گریلا را گرفت. چراکه او تنها راه‌چاره این مسائل را در پیروزی مبارزه رهایی ملی کردستان و بشریت می‌دید. شهید ریبین روشنفکری واقعی بود. زیرا بدرستی هدف خویش را مشخص کرده بود و در این راه بدون پروا و دریغ تلاش می‌نمود. در صفوف گریلا به اهداف انسانی و آرمان مقدس انقلابی و اومانیستی خویش بیشتر پی برده و غرق زیبایی این آرمان گشت. او انسانی آزاده، آگاه و دلسوز خلق و موطنش بود. صمیمیت در رفاقت را میشد از او یاد گرفت. با بردباری با همه سختی‌ها و دشواری‌های زندگی پیکار نموده و هیچ مانعی را جلو راه زندگی مبارزاتی و انقلابی‌اش نمی‌پذیرفت. او کسی بود که رنج را با جان و دل می‌خرید و مشقت را برای آن تحمل میکرد. زندگی در کوهستان‌های کردستان را همچون شرف، حیثیت و کرامت برای خویش می‌دید. عشق او به انسان، زندگی و طبیعت کم‌نظیر بود. حقیقتاً اگر انسان بخواهد به بحث درباره شخصیت زیبا و مکمل او بپردازد از طاقت و حوصله خواهد افتاد. زیرا او در مکتب آپوئیسم فلسفه زندگی را یاد گرفته بود.

"رفیق ریبین" مدت زیادی در فعالیتهای مطبوعات به خدمتگزاری به خلقش پرداخت. اگر به دنیای خاطرات او در آن روزها برگردیم بزرگی و عظمت شخصیت برجسته‌اش را بهتر خواهیم شناخت. خاطرات او در دل ما همیشه زنده خواهد ماند و هیچ‌وقت جرئت فراموش کردن شخصیت والا و خاطرات زیبایش را نخواهیم داشت!

این بزرگوار مدتی قبل از شهادت به مریضی ناشناسی مبتلا گشته و دست‌هایش از کار افتاده بود اما با این وجود، باز هم از مبارزه بازنمی‌ایستاد و زبان خود را برای بیان افکار و اندیشه‌هایش به خدمت می‌گرفت. او نمی‌توانست بنویسد؛ فقط می‌گفت و رفقا می‌نوشتند. این مورد نشان می‌دهد که تا چه اندازه زندگی را دوست داشت و بدان پایبند بود. بعد از مدتی به بیمارستان رفت اما هزارافسوس که در نتیجه شدت‌گرفتن این بیماری، در تاریخ

2003/4/6م. در بیمارستان کانی‌جنگ جسم و جانش بکلی فلج شد و در نهایت به شهادت مقدس او انجامید.

شهادت این رفیق عزیزمان برای ما بسی حزن‌برانگیز بود. هنگامی که خبر شهادت او به ما رسید بسیار متاثر، غمگین و افسرده شدیم. همه رفقا اینطور بودند، چون شهید ربیین جای خاصی در نزد هرکسی داشت.

شهید ربیین همانند سایر شهدای قهرمان و جانفدای انقلاب رستاخیز ملی-دموکراتیک کردستان در راه آزادی خلق و میهن خویش به قافله شهیدان پیوست. شهادت او از این منظر برای ما فخرآمیز و قابل تمجید است زیرا او در راه پیوستن به حقیقت به درجه رفیع شهادت نائل گشت. هرچند بسیار زود هنگام از میان ما رفت اما خاصیت آپوئیستی، انقلابی، آزادمنشی و روشنگری وی هیچگاه از یادهایمان زوده نخواهد گشت.

یاد و خاطرات زنده خواهد ماند و ما ادامه‌دهنده راه تو و همه شهدای کردستان بزرگ خواهیم بود!

فیراز روز‌هلات

ریبین؛ قطره ای از دریای آپوئیسیم

زندگی هر یک از ما با وقایعی مواجه شده است که بر شخصیت ما تاثیر گذاشته و به زودی از یاد نمی روند؛ به اندازه ای که با آنان به دنیا آمده ایم و یا هنوز علیرغم گذشت سالها از وقوعشان، آنان را در خود می پرورانیم. تنها چیزی که آنها را در ما زنده نگه می دارد "خاطره ها" هستند. خاطره ها مانند درختی هستند که در تپه ای به نام "زندگی" در برابر باد و طوفان مقاومت می کند و اجازه نمیدهد او را بشکنند. هر یک از این خاطرات مانند قطره آب بامعنایی است که به مرور زمان به موضوع شعر یا آوازی تبدیل می شود و با آنکه سال ها از آن می گذرد باز هم زنده باقی می ماند و در کلمه ای به نام "زندگی" دوباره خود را بازمیابد. هر یک از این قطرات معنای خاص خود را دارد و با این خاصیت، تاثیرات متفاوتی بر روی انسان میگذارد. زندگی انسان ها مانند داستانی دریایی است که سدی به نام "عشق" دارد؛ عشقی سرشار از هیجان و زیبایی، و در میان این داستان ها، داستانی نانوخته به نام "ریبین"!

"ریبین" یکی از آن داستان هایبست که سالهاست در دلهای ما جای گرفته و موضوع گفتگوهای فشرده ماهاست.

او را از همان ابتدای پیوستنم به صفوف حزب می شناختم. رفیقی با فدی متوسط، چشمانی سیاه و ابروانی پهن، سبیلی پرپشت که بیش از هرچیز جلب نظر می کرد و البته روی خندان او چیزی بود که هر مخاطبی را قبل از هرچیز به خود جلب می کرد. بعد از مدتی او را بیشتر شناختم. فهمیدم که او از کسانی است که خیلی وقت است حزب را می شناسد و مدتی قبل از خروج رهبری از خاورمیانه به همراه گروهی از دوستان دانشگاهی اش به صفوف گریلا پیوسته و اکنون نیز یکی از کادرهای فعال می باشد.

رفیق ریبین را می توان شخصیتی ساده، فروتن و البته همیشه باروحیه و شاد تعریف کرد. هنگامی که گفتگویی ایدئولوژیک یا سیاسی صورت می گرفت حرف اول و آخر را او میزد؛ او برای بحث و گفتگو آمادگی و تعمق عجیبی داشت! به یاد دارم که یک شب همراه یکی از رفقا در مورد "فلسفه آپوئیسیم" بیش از شش ساعت پیاپی صحبت کرد. از رفیق ریبین می شنیدم که در سال 2000 در یک

شب سرد زمستانی در صحنه جنگ -البته چند ساعتی قبل از شروع حمله نظامی نیروهای ی.ن.ک- شش ساعت تام با "شهید هیمن شیردل" به بحث نشسته است. هنگامی که رفیق ربیین در مورد رهبری گفتگویی ترتیب میداد یا اینکه کتابی می خواند انسان احساس می کرد که همچون یک عاشق غرق عشق ایدئولوژی و معنویات رهبرش شده است. عشق شهید ربیین به ایدئولوژی و فلسفه آپوئیسم را میشد براحتی از چهره او خواند. او در مورد فلسفه آپوئیسم بسیار گفتگو و جدل می کرد زیرا آن را تنها راه رهایی و آزادی انسانیت می دانست. او جوان بود و با دقت فراوان به طرز برخورد هایش مشتاق دانش اندوزی هرچه بیشتر از رهبرش بود. در فعالیت ها و امور روزمره بسیار دقیق و بانظم و انضباط بود، انگار از آغاز تولد پ.ک.ک.ای بوده است!

این خصوصیات برجسته او موجب میشد تا هرکسی او را دوست داشته و نزد او احساس آرامش و راحتی بکند.

با اینکه مدت زمان کوتاهی با او بودم اما توانستم او را از نزدیک بشناسم. او آنقدر در دل همه ما نفوذ کرده بود که هیچگاه از یادها نخواهد رفت. "ربیین" در واقع سمبل و مظهر یک "روح فدایی" ازیادنرفتنی بود که به انسان هیجان و قوت قلبی می داد!

شهادت مقدس او برای همه ما ناگوار و غیرقابل تحمل بود، اما زیستن با یاد و خاطره او برای هر یک از ما از زیباترین لحظات زندگی انقلابیمان میباشد.

"شهید ربیین" با آنکه رهبر آپو را ندیده بود اما همیشه با روح و آرزوی بودن با ایشان زندگی می کرد.

ما بعنوان هم‌زمان و هم‌سنگران "شهید ربیین" عهد می بندیم که راه او را ادامه داده و به مقصد خواهیم رساند، و این را از وظایف انقلابی خود برمی‌شماریم!

فواد اولاش

پیشکش به رۆحی بهرزت، هاوسهنگه‌ری شه‌هید

له خه‌لوه‌تی تاریکه‌سه‌راتی ئه‌و زه‌وییه دا هه‌نگاوی پرشه‌نگدارت ده‌بریفیته‌وه. شوینی لاقت ده‌شوینم به‌لام ناتبینمه‌وه. بیده‌نگیه‌کی هه‌تا دوایی وپرای ئه‌و تاریکه‌سه‌راته سروود ده‌خوینیته‌وه. له‌و تاریکه‌سه‌راته دا به‌هه‌شتی خودا وون بووه. بارانی نامویی به‌سه‌ر ته‌ک ته‌کی موه‌کانی قژه ئالۆزاه‌که‌م دا دیتته‌ خوارئ به‌لام ته‌رم ناکات. که ده‌گاته‌ سه‌ر سینگم به‌ ناله‌ی گه‌رمی سینه‌ی ئه‌و جه‌سته‌ بی‌ گیانه‌ وشک هه‌لاتووه، وشک ده‌بیته‌وه. دووری تۆ ناوه‌رۆکی کام په‌رتووکه‌؟ خه‌ونی وه‌حشی له‌ هیز داپراوم ده‌کات. هه‌سته‌ خاوه‌کانم بۆ لاده؛ هه‌سته‌ خاوه‌کانی جوداییت. تریفه‌ی مانگه‌شه‌وی نادیار، برینی هه‌سته‌کانم بۆ سارپژ ده‌کاته‌وه. خه‌م و په‌ژاره‌ی بیکه‌سی وپرای تاسه‌ی هه‌ناسه‌ سارده‌کانت دل له‌ت له‌ت ده‌کات و پاشان به‌ خویندنه‌وه‌ی ئاوازی دوایین مالئاوایی به‌ره‌و ئاسمانی تاساوی جوانیه‌کان هه‌لده‌فریت. تۆ له‌ ئاسمان من له‌ زه‌وی، له‌ سه‌ر زه‌ویه‌وه هه‌تا ئاسمان هه‌سته‌کانم پیشکش ده‌که‌م.

هاورپییازی شه‌هید

ئەي ھەلۋى قەت نەمرى كوردستان!

تۆرۈپىشىتى و بەجىت ھىشتىن ئەي مەلى بەرزەفېرى كوردستان، ئەي ھەلۋى لە خوڭىن گەوزاوى بى ئۆقرە، ئەي پەپوولەي رەنگاوپرەنگى بال سووتاو. لە تاوان بى يان لە خوڭىيان لە شاخ و بەرگى دارستانەكانى ولات بال بۇ خوڭم ساز دەكەم با وەكوو تۆ بەرزەفېرم! بوڭرەنە و كۆلنەدەرەنە بۇ تۆلەسەندەنەو بەرەو گوللەي دوژمن دەچم با گوللەي دوژمن لە سەر سىنگم بچەقئى با بە منىش بلين ھەلۋى لە خوڭىن گەوزاوى بى ئۆقرە! ئاگرىك ھەلدەكەم و بلىسەي دەدەم با وەكوو تۆ بالم تىيدا بسووتئى و بجم بە پەپوولەي لە ئاگرى ئەوينى سەرۆك ئاپۆ دا سووتاو! نازانم بە كام پىنوسى خاو و وشك لىت بنوسم. پىنوس وشك دەبىت لە ھەببەتەي بەرزايى تۆ... ئەي رولەي كەژ و كىو، ئەو رۆلەي سىبەرى ئەشكەوتى ورە، ئەي قارەمانى كوردستان، ئەي گۆشە دلئى بىست مىليون داىە، ئەي گەريلاي نەبەزى نىشتان، ھەنگاوه بى قەرارەكانت دەشت و چىاي دەھەژاند، ھەناسە پىشوو نەدراوہكانت ھەزاران دلئى دەفراند، نىگا پاك و دژوارەكانت بزەي لە دوژمن دەستاند، تىشكى لە خور دەبىرى، ھەر بۆيە تاوى ماندوو و ھىلاك ئەركى خۇي بە تۆ سپارد!

تۆرۈپىشىتى و بەجىت ھىشتىن ئەي گولالەي لاوى راپەريو! تۆرۈپىشىتى و بەجىت ھىشتىن ئەي بالندەي شەيداي ھەرگىز نەسرەوتوو! تۆرۈپىشىتى و بەجىت ھىشتىن ئەي شورىگىرى نەبەزىو! مندالەكانى ئەو خاكە بە چاوى پىر لە ئەسرىنەو، تاسەبار و دل بە كول چاوپرېتن، چاوپرېى ھاتنەوہت. ھەژارانى ئەو ولاتە وىستىارى جارىكىتر دىتنى بزەي تۆن. زەردەخەنەت دەرمانى برىنى سارپىژنەكراوى جەرگى داىكان بوو. تىشكى چاوپەكانت، چراي مالى ستەم لىكراوان بوو. ھەناسەي گەرمەت، ئەوينى دلئى ئەوینداران بوو.

كە رۆپىشىتى مانگى ئاسمان، تاسەبار و ھەناسەسوار كوژايەوہ. كە رۆپىشىتى ئەستىرەكانى ئاسمان يەك يەك كوژانەوہ. كە رۆپىشىتى ئاوى زەريكان وشك بوون و ماسىبەكان لە بى ئاوى يەك يەك مردن. كە رۆپىشىتى ھەلۋى و شلىرەكان جوانەمەرگ بوون. كە رۆپىشىتى سروشت ژاكا و زەرد ھەلگەرا. كە رۆپىشىتى دىمەنى داگىركراوى ولاتى خودا گەلە گەلە بە با دا چوو. كە رۆپىشىتى نىگاكان بوونە سەھۆلى زستان. ھىوا لە نىو زەريا شەپۆل راپوہستاوہكان دا

ناگريكى زهردهشتى

نقوم بوو. باز سهرتاساو و هيلاك زمانى خويندى گيرا و بالى ههلفرپنى بى هيز بوو. كه رويشتى بههار زيز بوو له جيهانى شارهكەت و مالتاوايى هميشه يى ليكردين.

ليت دهگه پريم له ناو كوڤانه كانى خهريبي دا نه سره وتوانه. لیت دهگه پريم له ناو شه قامه كانى شه يايى دا نه ترسانه. لیت دهگه پريم كوڤان به كوڤان و شه قام به شه قام. ديواره به رزه تيلبه ندى كراوه كان تیده په پريم ههتا تو ئه ئاسوى به ربانگى روتى ژيان ده تبينمه وه. گهر زهوى گولله باران بكرى و نه تبينمه وه له نيوى دا به ئاسمانان دا هه لده فرم و لیت دهگه پريم.

تو نامرى ئه ئه رپيوارى رپى ئامانجى هه ژاران! تو نامرى ئه ئه تينى هيوای په شوکاوان! تو نامرى ئه ئه په لکه زيپينه ئاسمانى هيوای ناوميدان! نافه وتيى ئه زهرده خه نهى بزهنه ديتوان! ناكوژتپه وه ئه ئه خورى زيپينه سهر زهويه كان! ناكوژتپه وه ئه پشه ننگى ئه ستيره كان! داناكوى ئه ئه چياى پاله وان و سهر به رز! ناروخى ئه ئه سهنگه رى ئاسوى شه پره ف و قاره مانيتى! له ياد ناچى ئه ئه شاگردى سه روک ئاؤ!

له به دنيا هينانى مندا ليكى وهك تو هه رگيز په شيمان نيم ئازيزه كه م، چيونكه تو له مه كته بى ئاپوئيزم دا له ژير رووناكايى فهلسه فهى ئاپوئيزم دا فيرى ئيديولوتى پزگار كهرى ئاپوئيزم بووى و فير بووى كه شه پره فى له دهست چووى ولات و گهل و ميژووه كهت به دهست بيى و دا يكت و گه له كهت سه ربه رز و شاناز بكه!

هه رچه ند رويشتنت زور زور بوو و ده بووا جوانه مه رگ نه بوای به لام ئه وهى له سهر شانت بوو پيكت هينا و نه ته هشت له بهر هاو نيشتمان و هاوسه نگره كانت دا سهرى شوپى دانه وييم. روله ئه قاره مانم، ته نيا يهك گله بيم لیت هه يه؛ تو به لينييت دابوو بووكى ئازادى بو دايه دابه زيى پاشان بچى. بوچى پيش ئه وه يكه به لينييه كهت به جى بيى چووى؟! دنيا به دايه هه ميشه به يادى تووه ده رى!

دايكى شه هيد رپين هيم و
دايكى هه موو شه هيدانى كوردستان

زیبکه بهرد

باران دهبارئ، خوږ ونه، ههوره رهش و تالهکان به توندی دهبارینن، رومهتی دایکم تهږ بووه، دلۆپه ویشکهکانی باران له سهږ ږووی دایکم سوور و تهږ بوون، بوون به خوین، خوینیکي گهش وهک خوینتی کاکم و دادم دهنوینتی. وهږه دهږئ لهم تاریکه با بیبینی، مامم گوتی.

وهدهږ کهوتم. بهلام باران له ږووی دایکی له پېش چاوم سپی دهچوو. ورد بوومهوه، دایتم زیبکیک، زیبکه بهردیک له نیو چاوم سوور سپی دهنوینتی.

قامکم لیدا، مژولم لیدا، ئاوم پی داکرد، فوم لیکرد، بهلام جولهی نهکرد. ههروا ږویشته و سوورم سپی دیت.

ههتا ږوژیک، دیسان وهک ئهوئ ږوژئ باران باری. له بهر باران سهږم ههلهینا، دلۆپیکم دیت بهرامبهږ به چاوم دههات.

نه لاقم ږویشته، نه چاوم قوچا.

خوی بیادا، به زیبکهکه. دهږی پهږاند بو دهږهوه. چاوم هیشا... ئه و جار قوچا.

بوئم لیکرد له دلۆپهکه، بوئم ناسراو بوو. ناسیمهوه. بوئی مامم. ئه و دلۆپه مامی خوّم بوو.

گوتی: "ږولّه بوومه دلۆپ تا دهږبینم زیبکی چاوت.

تیبیکۆشه ببی به دلۆپ، یان ببی به با... تا دهږبینی... زیبکی چاوان...

جا ئه و جار ه بچو دهږئ جوان ببینه سووره یان سپی ږووی دایکی من...".

وهدهږ کهوتم بو دووههږم جار، بهلام دایتم سووراوی بوو ږووی دایکی وی که

ئو جار ه بوه دایکی من...

واحد نازاد

بۆ: ئەو درهختهی لق و پۆی خۆی کردۆته هیلانەى هەموو بالندهکان

که منال بویت هەموو شەویک خەونت بە چلێ زەیتونەوه ئەدى و دەمه و بهیان که خۆر دەهاته ئاسمان، له سەر هەموو دیوارهکان چلێ زەیتونت دەکێشا و له هەر کهسێک که پرسىارت دەکرد کهس مانای ئەو خەونەى تۆی نەدەزانی، تا پێت بلێ .

که گهوره بوویت له مهکتهب دا ته نیا یهک وشهت دهزانی و له سەر هەموو کورسییهکان دهنوسی " کوردستان " و هەر کات سهیری کتیبی جوگرافىای خۆت و هاوړپیکانت دهکرد و هەموو سنورهکانی نیوان گشت ولاتت دەسپریهوه و کهس لهو خەونەى تۆ تینه ئەگهیی .

شهو بوو یان رۆژ کهس نازانی، بهلام تۆ خۆت دهزانی باران دههات که ئەو پیاوهت له نیو شهقامیک دا بینی که به دواى ئازادی دهگهرا و کوتریکى سپی له دلایا بوو چاوهکانی بۆ تاریکی ولات دوو چرا بوون و دهستهکانی ئەو پیاوه له پاییز دا دوو درهختی بالابهرز بوون بۆ ئاسمان ئەیانزوانی . لهو رۆژه و خەونت بهو پیاوه ئەدى و لهو رۆژیکى بههاری دا شار و شهقامت به به جی هیشت، رپوت کرده چیاپهکی بهرزی پر له ئەوین. له شاخیش دا له نیوان بۆنى بارووت دا تۆ هەر به دواى بۆنى خاکه گۆل دهگهراى و هەر تفهنگهکان بهرز دهبووه به هیمنی ئەمهت دهوت:

"تفهنگهکان بى دهنگ بن منالیک دهیوى بنوى"

هەموو ئاواتت ئەوه بوو له لولهی تفهنگهکهتهوه ، گولێ بروی ، یاکو شیعیک بشکویت و بالندهیهکی ئاواره له سەر لاقى تفهنگهکهت هیلانە بکاو و بۆ باخ بۆ شاخ سروودی ئازادی بخوین .

تۆ ئەو ساتهى گهريلا بووى بۆ ههژارانی نیشتمانمان گیرفانهکهت پر دهکرد به ئاوات و زهردهخهنه له لای هەر دارێ رەت دهبووی ناوی هەموو بالندهکانی جیهانت له سەر ئەو داره دهنوسی .

گهلا گهلاى ئەو درهختهت دهکرد، ئالایهکی بهرز بۆ غهریبی نیشتمان . کهچی ئیستا کوتری ئەم ولاته ههیه له نیو تابوتهکهى تۆ دا هیلانیهکه ساز دهکهن و هاوړپیکانت چلێ زەیتوون له کیلی مەزارهکهى تۆ دادهنن و به دهنگیکى پر له تاسه و پر له ئومید بۆ تهنیایی رۆحی بهرز و پیرۆزی تۆ ئەم سرووده ئەلینهوه:

تۆ وهكوو باران دهشۆرى
پوومهتى گشت دارهكان
چهشنى دهريا دهچيه خهونى
ماسيه خه مبارهكان
بۆ ئهوهوى باند و قهفهس بمرئ
بههارئ دپتهوه .
دپتهوه فرميسكى چاوى
كۆترهكان ئهسپپتهوه
تۆ بر حاگريجهى گانم
پهنگين ئهكهى گشت دهشتهكان
بۆ ههزاري سفرهكانمان
تۆ ئهخويى شيعرى نان .

پيپين مانا

فرزند هور

برکرانه‌های يك تمدن دیرین فراموش گشته، در دیاری که هنوز رایحه‌ی روح‌نواز عصر نوسنگی را از دست نداده بود و فرزندان هور در برابر سپاهیان ظلمت، مقاومت و پایداری می‌کردند، فرزندی از تبار خردورزان هورایی، قدم به عرصه‌ی سراسر پیکار حیات نهاد. تولدش، با يك دوران حساس تاریخی مصادف بود. دوران‌گذاری بود که می‌رفت تبه‌تقدیران ستمکار از سریر قدرت به زیر کشیده شوند و دیهیم عزت و آزادی بار دیگر بر سر تاریخ‌سازان قرار گیرد. دوران ظهور سوشیانس و غلبه نور بر تاریکی بود.

خردستیزی، سیاست‌گریزی و تسلیم‌پذیری را به کالبد جامعه‌اش تزریق کرده بودند و او را به حال مرگی فلاکت‌بار کشانده بودند. شیطان‌صفتان ظلمت‌پرست با ماسکهای آزادی و دمکراسی فریبنده در هر سه وجه ملی، دینی و سیاسی خود را رسولان بهروزی نامیده و داعیه‌ی خدمت و فداکاری داشتند. ولی در عمل همه را به تبعیت و عبودیت بی‌چون و چرا از خود فرا می‌خواندند. و شهید ریبین در این برهه‌ی خاص زمانی دیده به جهان گشود.

از همان دوران صباوت، تیزهوش، خلاق و خودساز بود. در کانون اجتماعی که فساد اجتماعی و سیاسی از در و پیکره‌اش می‌بارید و هر کس به سویی کشیده می‌شد و در جبهه‌ای قرار می‌گرفت، با داریتی که ماحصل حضور و تعلم وی در دانشکده‌ی اجتماع بود، از روی آگاهی و هوشیاری به جریانات و خطوط سیاسی و ملی نزدیک می‌شد. او از پیروی کورکورانه و دنباله‌روی صرف رویگردان بود. از دام و دسیسه‌های فراوان رهایی یافت، عشق به خلق و خدمت به آن با روح و خورش در آمیخته بود. او فرزند مکتبی بود که به پای چوبه‌دار رفت. اما سر تسلیم فرو نیاورد و به خلق و تاریخ خیانت ننمود.

در جستجوی رهی که بتوان از طریق آن قدمی در راه رهایی بردارد، کنکاشی فراوان نمود و پس از جستجو و مطالعه‌ی فراوان آنچه را که می‌خواست در اندیشه‌های رهبر آپو و مبارزات PKK یافت. با شتاب و ولع سیری‌ناپذیری، پیگیر این کار و هدف شد. باورش دم به دم راسخ‌تر و شوقش به پرواز و تولدی دوباره بیشتر می‌شد.

سرانجام روزی به سوی معبد رهایی‌طلبان خلق بال و پر گشود و رزمجوی عشق خلق و رهبری شد. تمام امید و آرزوی او دیدار رهبری برای يك لحظه بود. به اقیانوس بیکرانی پیوسته بود که قطره قطره‌ی آن حیات و انسان‌سازی بود. شهید ربیبین با وجد و شعف زائداالوصفی در راستای هدف مبارزه و همبستگی می‌کوشید. دم به دم شخصیتی نوین و انقلابی را در وجودش پی می‌ریخت. ستیز با شخصیت فرساینده و شکل‌گرفته طی قرون متمادیه مدد ایدئولوژی رهایی رهبرش، از جمله مشغله‌های اساسی وی در مبارزه بود. در پی مجد و کبریای يك انقلابی وارسته بود. بازمان می‌ستیزید تا انتقام قرون گذشته را بگیرد و به اصل راستین خود برگرداند.

طی چند سال ماندن در صفوف عقابان رهبر آپو، با آمیختن تئوری و عمل درهم و فداکاری و جسارتی کم‌مثال، در راه پیاده نمودن افکار رهبر خویش که او رسول دگرگونی و رهایی می‌دانست، تلاش‌های بی‌وقفه‌ای نمود. شهید ربیبین از ذوق و قریحه نیز بی‌بهره نبود. سروده‌ها و نگارشات فراوانی داشت که در ثنای عشق به معبودش و مبارزه بودند. او تمام وجودش را وقف هدف کرده بود؛

هدفی متعالی و انسانی. و در این راه رنج‌ها و آلام را به جان می‌خرید. خستگی، سرما، گرسنگی، صعوبت‌کار و مریضی هیچ کدام نمی‌توانست او را از کار و مبارزه باز دارند. وقتی در انجام کار یکی از دست‌هایش قدرت خود را از دست داد با دست دیگر شروع کرد و وقتی هر دو را از دست داد با کلامش ادای رسالت می‌کرد. هیچ چیز به جز مرگ نمی‌توانست متوقفش سازد. اما در يك روز دردناک، پس از يك مریضی نسبتاً طولانی، و ستیز با مرگ، قلب گرم و پر تپش او از حرکت ایستاد و روح این مبارز پاکباز عروج نمود. او چهره در نقاب خاک کشید. او لاله‌ای گشت در لاله‌زارهایستیغ جبال کردستان.

همسنگران وی تداوم‌گر راه و هدف او و تمامی خونین‌بالان شهید در راه آزادی و رهایی انسانیت و دمکراسی خواهند بود!

به همسنگر شهیدم؛ ربیبین

لحظه‌ها کشته می‌شوند، اما گفته‌ها نمی‌میرند. سرها بریده می‌شوند، اما سرها (رازها) می‌مانند. جسم‌ها می‌خوابند، اما عشق‌ها جاویدان خواهند ماند. آری ای رفیق، تو آمده بودی تا بار دیگر روشنی خانه‌ها نمیرند و دیگر هرگز و هرگز کسی قهرمان داستانی سوخته نشود. من نیز آمده بودم تا همراه و باورت باشم در اعماق و بیکرانه‌ها. اینک تو نمی‌گویی و من همه و همه را می‌شنوم و دیگر کوی‌ها بی‌نام و نشان نخواهند بود.

از جانب همه هم‌زمان برای تو مرزده‌ای دارم. ای رفیق، نهالی که شما شهدا با جان و دل آبیاری‌اش کرده بودید اکنون شکوفه داده و پلی که بنا نهادید ما را به خلق‌مان رساند. شاد باشید که هر روز با شما سخن می‌گوییم، با شما می‌خندیم. با شما می‌خوانیم و با شما آرام می‌گیریم. دیگر مادران پیرمان از افسانه‌های کهن برایمان چیزی نمی‌گویند. نفس نفس از شما می‌گویند و هرگز به پایان نمی‌رسد؛ داستان باشما بودن و ماندن در همه چیز و همه جا. ای رفیق، بی‌شما چشمان جاده‌هایمان کورند، گوش قلعه‌هایمان نمی‌شنوند، روشنی خانه‌هایمان می‌میرند.

از شما بود که پرواز اعتماد را تجربه کردیم و بر ماست که بارها و بارها درود بفرستیم و تمنا کنیم. از پای نایستیم و رهرو راهتان باشیم. ما شاگردان مکتب عشقتان شاید در آستانه‌ایم، اما امیدهایمان بزرگ‌اند و گام‌هایمان راسخ.

عاکیف مامو زاگرس

یادی از رفیق شهیدم "ریبین هیمن"

برخی ها را رنج، رنگ زندگی است؛ صدای زندگی است. و در آستان چنان زنده بودنی، شادی را دمی است دیدن تکه نانی، ویا درخشش سکه‌ی پنج تومانی برای خریدن شاید شکلاتی و یا بسته بیسکوییتی! پدر، رانده زروستا از دست خانی خونخوار و یا نامهربان برادری. رو به سوی شهر، اما بلعنده‌ای است هولناک فرهنگ نوسنگی را، مادر را، و صداقت را. که شهر آلاینده است مهر روستا را... کشتی بخت در طوفان فلاکت اسیر می‌گردد و به ناگه فرو می‌نشیند به ساحلی در دیار رس و آجر. و آنگه زندگی، آجر می‌شود.

چشمان را تنها گر نگرستن خطوط دیوار آجرهای خام، و گر آرزو را تنها ساختن آجری چند بیشتر و دمی آسودن در زیر همان سایه‌ی دیوار آجرهای خام، یا سرکشیدن جرعه‌ای سردآبی از دست خواهر خیس عرق باشد و صبح را به شب رساندن تا به سالهای بدین شکل. خوشحالی اگر مزاحی، آن هم گاه بی ربط از دهان بی دندان پیری فرسوده... و موسیقی، ناله زنان کارگر... جمعه روزی شاید چند ساعتی در همان کارگاه بردگی با لباسی این بار نه گل آلود، که شاید شوخ چشمی...

اما همان روز، پسر ارباب پشت فرمان پرایدی و دختری درکنار، راهی شمال. جانکاهی این غربت، همه برای چند پیشیزی پول و...

مهاباد هم با او غریبی می‌کند. حرفی برای مهاباد ندارد. اصلا، زیانش، لباسش با او متفاوت است، طبقه‌اش متفاوت است. بی‌رحمانه بر او می‌تازد و کرمانجش می‌خواند. که "من اصیلم اما تو اصالت نداری!"

رنگ تابلوی "ناصرها" چنین است. برای همه آنان، چرخ زندگی اینچنین می‌چرخد. و چه بسیارند ناصرها! حدیث ناصرهای سرزمینم، همه چنین است... .. اما قیامی؛ برای فرو ریزاندن کاخ هر آنکه ناجوانمردانه عدالت را می‌کشد. دین را می‌جوید. اما قیامش را جوابی نمی‌یابد. آنگاه می‌آموزد خود و ماندنش را در میان سطرهای سوسیالیسم. خود را می‌بیند در تاریخ که چگونه می‌زدایش از واژه‌نامه انسانیت. و میباوراندش بردگی را چو عبادت. زمان

میرساند این سرنوشت را به دستش. اما برمی‌آشوبد: که "بس است تو را ای کریه!"

... "کرد است = مظلوم است" و نیک می‌داند این معادله‌ای است ناعادل، و می‌داند ضرورت برهم‌زدن را. خلقها را دوست می‌دارد اما حاکمان ظالم را نه. برادری را در صداقت خلقها می‌پوید.

نیک می‌داند آب در هاون کوفتن برخی‌ها، دمکراتی‌ها و کومله‌ای‌ها را. ناصر ما شیفته است؛ شیفته عدالت، صداقت و حقیقت.

ناصر ما جویا است؛ جویای رهایی، زیبایی و مهر.

جستجوگر می‌شود. خانواده، شهر، روستا، دولت و همه را قبول ندارد. تشنه‌ای می‌شود در پی فرادستها. دانشگاه تبریز... بر تن خسته‌اش نسیم آپوئیس می‌وزد. شکوفا میشود. سرمست آزادی می‌شود زیرا حقیقت را مییابد؛ حقیقت خود، خلقش و انسانیت را. به گمگشته‌اش می‌رسد. به والاترین والاها می‌رسد؛ به "آپو" میرسد. پنجره امیدش را بر پهن‌دشت مقدس پ.ک.ک می‌گشاید. و می‌ستاید باغچه‌بان این بوستان خوشش‌آرا را.

بدون اسیر شدن به دیو تردد و با گامهایی استوار راهی پیکار آزادی می‌شود. آوردگاه حق و ناحق را برمی‌گزیند. همه را آزادی می‌خواهد... "ریبین" میشود. پس از زمانی اندک، روی سیاه وطن‌فروشان را در ظلمت شب خیانت شاهد می‌شود. می‌داندش فرومایگی کردی کمر بسته به کشتن خود او در راه دلاری چند. بر می‌انگیزد آتش نفرتش را خیانت و نوکری خومباباها. و چندش‌آور می‌شود برایش، فاحشگی به اصطلاح سرداری کرد. زیرا هم‌رمزش را، "هیمن"ش را، "ئارمانج"ش را و دیگرانش را پلیدانه به مسلخ می‌برد. می‌گشاید آتش تفنگش را این بار حریصمندانه‌تر بر پیکر چرکین شرافروزی طالبانی. ریبین ما اسارت آفتاب آزادی‌مان در دست جلادان انسان‌فروش را چنین مینویسد: "ئاپۆ ئاوپنه‌ی میژوو له میژوو له سیداره نادرئ... ئاپۆ پۆلحی شه‌هیدانه شه‌هید دوو جار شه‌هید ناکرئ" و چه ژرف می‌نویسد راهبرش را. ریبین حساس است. به هر که دست بیازاید به گلستان آپو برمی‌خروشد. میگوید: "این گلستان بیش از هر کسی از آن من و ستم‌دیده‌هایی چو من است. از آن من دردکشیده است." و راست می‌گوید پ.ک.ک مال اوست. به ژرف کاوی

ناگریکی زهرده‌شئی

می‌پردازد. آپو را می‌جوید و جویشش را پایانی نمی‌گذارد... هه‌وال است. یعنی واقعا رفیق است. دلسوز است، فداکار و جسور است. روزنامه‌نگار، سیاستمدار و آگاه است. قلم، فرسایی می‌کند حقیقت را. عشقی عظیم در دل نهان دارد. عشق آزادی مظلومان. می‌خواهد پرده‌ی مظلومیتش را با آموزه‌های رهبر آپو بدرد. او می‌خواهد شاگرد آپو باشد. و تا به آخر شاگرد ماند در این دبستان آزادی. هر چند پویشش را بیماری باز ستاند اما همچنان در این دبستان شاگرد خواهد ماند. او جاودانگی را از آن خویش ساخت. افتخار ماندن در کنار مظلوم دوغان‌ها، عگیده‌ها، هیمن‌ها و هزارها دلاور آپویستی دیگر را از آن خود ساخت. نام، یاد و پیکارش پاینده باد.

ن: هم‌رزم شهید

13-05-2005

سنوورى ئەشق

تۆ دەزانى ئەگەر خونچە دەم بکاتەوہ
کام گۆلزار دەرازیتەوہ؟
ئەگەر دلۆپە بارانیک
بخوازی خۆی زەوی ماچ کا
کام کانى دەبووژیتەوہ؟
ئەگەر ئەسنیڤرەببەک
بخوازی چاۋ ھەلبېنى
کام ئاسمان دەدرەوشیتەوہ؟
لە سەردەمیکی
ببەکەم ئەسنیڤرە چاوت بوو.
ببەکەم خونچەى کہ زوو گەشانەوہ
پووی ئاشقى ھەناوت بوو.
ببەکەم باران فرمیسكى پڑاوی کچەلاویک بوو.
ببەکەم سەنگەرت ھەلبزارد
ببەکەم نامەى ئاگرینت
بۆ ئامبیزی خامۆشى چەوساۋەکان نارد

من دەزانم
تینوو چەند دلای لای ئاۋە
گەلا چەند ھۆگری چلە
پەپوولە چەند شەیدای گولە
بەلام کئی سنوورى ئەشقى
تۆ بۆ ھەزاران دەزانى؟؟

مهروڻ ... بیناسن!

کیو کیو شق شق شق بۆ سپهه پوژی دایکیتی
رهشکینه کانی دهتوینهوه نیو پیالهی چاوی و
به نیوی فرمیسک پینسکهشی دایکی دهکات
به دهانی موسیقای رهق ههلهاتن لیده دا
دوو... ری... می... رهق... هه... لا... تم
چرکه ژمیری کاتژمیری گهیشتن به ئامانجی تینووی نهرویشتنه
پینوسه سوورنوسه کهی
له سه ر لاپه ره ی سه هوڻ سپی ده نوسی
ته نانهت گوڤره نه که ندر او ه که شی
چاوه پروانی له باو ه ش گرتنیه تی
چوپی کیچی پرسه ی سه ده .

دلبرین زاگروڻس

چوون

ژیانم پرە لەو خەونە کویرانە
دەیانویست
ئاسۆی خەیاڵی پەپوولە بسووتین
کایە بە چارەنووسی چۆلەکە بکەن و
مانەوێ من
لە مردنی تۆ گریڤەن!
ئەو خەونانە
قەت نەیانویست
من و تۆ بە یەکەوێ ببینن.
هاوڕێم
ئەوێ دەپووست
جار جار
دەست لە باڵی ناسکی پەپوولە
خەونەکات بدات
من نەبووم
هەستیکی هار و
خەیاڵیکی سەرلێشیاو بوو
کە تەنیا منی دەدیت و
منی دەووست.
هاوڕێم
پەنگە هەلپرووکانی باڵی پەپوولە
یەکی زەرد و
مەرگی ملیۆنان خەیاڵی
هوت پۆژە
چیرۆکی پاییزیکمان
بۆ بگێڕیتەو
کە تێیدا
"با"
لە من و تۆ و
ژیانیان سەرشییت ترە.
بەلام هاوڕێم
وا تێنەگە
چوون نیشانە
تەواو بوونە.
چیرۆکی نەو بەهارە
ی ئیمە
تێداین
لە پرچی

شۆرەبىيەكەى بەرمالتان و
خۇشەويستەكەشت درېژتره .
هاورپم
منيش وهك تۆ
قەت بروام بە مەرگ نەبوو
بۆيە پىنگەى ئەم زيانەم گرتەبەر
كوا دەمزانى
مەرگ
بەهار و پەپوولە و چۆلەكەى خۇش ناوئ؟!
من
وهك چۆلەكەيەكى ساويلكە
كە دلئى بە فرميسكەكانى راوچى دەسووتا
دواى مەرگت
تەنيا چۆرىك گريان و
لوچىك ئاواتى گەرانەوہتم پيڊاى .
گەر زانبيام
مەرگ سؤراخى تۆش دەگرئيت
دلنيا بە
يەكەم ھەنگاوى ئەم زيانە دلرەقەم
بە دلرەقبيەوہ ھەلدېناوہ .
هاورپم
چوونى "تۆ" و
"پانايى دلئى ئاويئە" و
"ئەو چاوانەى پەيتا پەيتا دەيانروانى"
لە ھىچ چوونىكىتر ناچئ .
كە تۆ و ئەوان ھانتن
سەرى گەرانەوہتان برئ!
تەنانت مەرگيش ناتوانئ
خەيالئ پەپوولە و
شۆرەبى و
ئەوان و تۆ
بخنكىئئ .

سبزترین وداع

در سبزترین وداع
به اهتزاز در آمدند
انگشتان شکسته
فرسوده از اوج
از نشیب
متن‌های بی‌پایان
لولیده در کفن سبز اکنون
مچاله در دل خاک
حسرت روئیدن دارند
آیا رسد باز روزی
انگشتان نو شکفته
خواب‌های خام را دزدکی
به بادبادکی ببندند؟
آیا باز هم خواهند نواخت
تارهای ساز زندگی؟

همرزمان شهید

رویا

نیمه شب
اندر دل شب
گاه آخرین پرده شب
که همه بر دل خواب خیمه زدند
جنبشی بود در آن گوشه بشکسته افکار قریب
پیر تلاطم چو نسیمی خنک و طوفانزا
تا که بیدارم کرد.
صورتی نورانی، اندر آن ظلمانی،
می درخشید چو آفتاب سحر،
مدخلش گوشه آن پنجره چوبی بود
همرانش همه یارانی سپید
روی آن قایق خونین جوبار
چشم براهش بودند
تا که همراه برد
پیکر سپید و بیجان مرا.
دست بی مهر مرا دو دست مهرش پر کرد
همچو جان در تن سردم پیچید
همه جا را سان دید
تا به قلبم که رسید
مکت پر معنی و پاکی را کرد
قلبک سرخ مرا جا انداخت
در خود تن گم شد
همه تن با خود برد
مگر آن قلبک سرخ
چون در آن مهر دگر بنهفته است
مهری از جنس همان رنگ سپید
که گنه بود بسی بردن او
بایدش ماندن را
تا که تکثیر کند جنسش را
در درون بی‌شمار قلب دگر
به امید روز پر مهر دگر.

خلقت

تندیسگر بت بیجان
آب ملات از چشمان من گرفت
قالب از گودی چشمان
گیس از
مسیر بصیر.
تا بدان سازدت
مستور.

بت بیجان نجبنده پوشان،
حرکت را باید،
تا که او را شاید
بنهد در ره عشقی قدیس.
عاشقی را باید
تا که او را شاید
بدمد روح در این بی دل و جان.

روح را احد
جان را صمد
دل را واحد
دادش.

بتا
بیجان نجبنده پوشان بودی !
وام دارت کردند
و...
عشق...
آغاز شد.

پایان ندهش!

عمر من در طلب جام می ناب گذشت
بی خبر از آنکه،
هست ...

هست می ای ناب ولی نادر جام
بل درون بت جنینده وام دار.
اندر آن محفظه قدیسی
که در آن نیست ره ابلیسی

وام واحد
کاندر میان بت
نشسته است

به انتظار
تا در آورد
به اهتزاز
نام زمینی ام را
بر بلندای وام.

دلیر شیار

عاشقان عصر شعر و گفتن

هیچ کدام از راه‌های این جهان
تو را به من نمی‌رسانند
و مرا به تو.

هیچ يك از جاده‌های این جهان
به جایی که من ایستاده‌ام
به انتظار پرواز
ختم نمی‌شوند.

آه... نمی‌دانی.
دیشب شعر هم به حال من و تو گریست.
او هم

تو را می‌نوشت
و برای من می‌خواند.

تو را
که خیال سرفرازی درخت
اندیشه‌ی زوزه‌ی باد
و آخرین غروب عصر حیات را
فریاد می‌کنی.

تو را
که ترانه‌ی "مرگِ مرگ" را
با چشم‌هایت می‌خوانی
بی آنکه
"کلمه‌هایت"

سر به ابتدال گفتن فرود آورند."
تو لبریز از کلمه‌ای
و سرشار از بودن.
شعر تو را می‌گفت

که اولین سرآغاز
آخرین انتها بودی.
و برای من می خواند
که تنها می شنیدم
و دیگر هیچ..

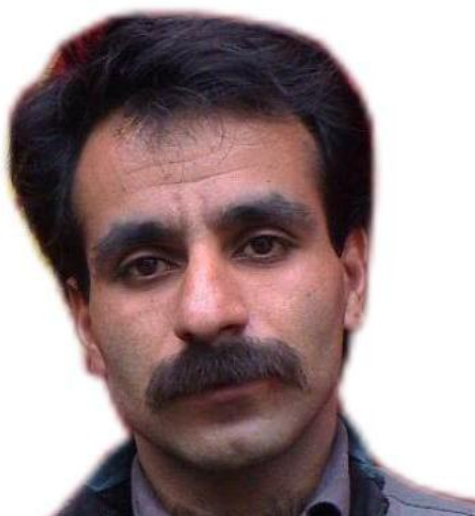
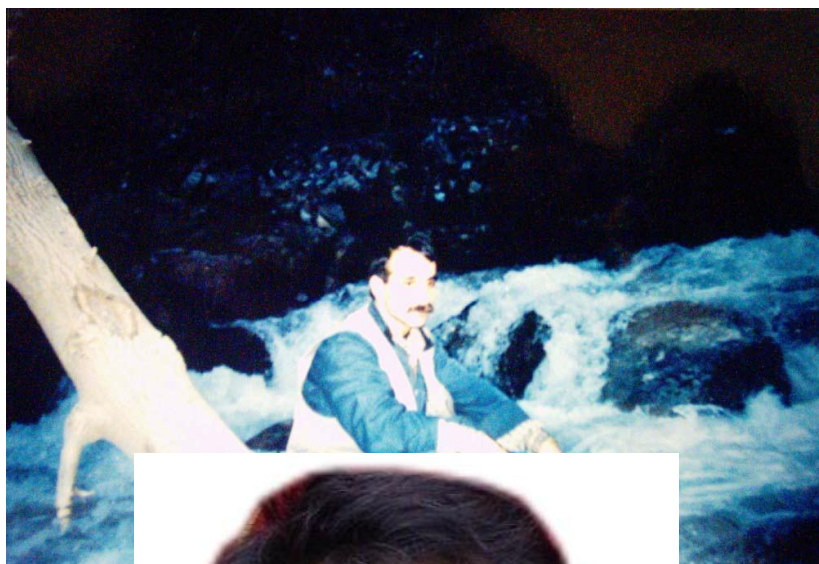
برای من
که از سرزمینی بیگانه آمده بودم
و تنها آشنایم
"خود"م بود.

من
تو را نیز
در خویش یافتم
که عاشقان این عصر را
حاجت دیدن يك دگر نیست.
آه... نمی دانی
دیشب شعر هم به حال من و تو گریست
که شراب وصال را
دور از هم سر کشیدیم.

من و تو
ما
اولین عاشقان عصر شعر و گفتنیم.

ک.پ.

ناگریکی زهرده‌شنتی

ئەو کاتەي کە ميژوو بە کارەساتي ژان دەگري

پينووس بە خور خوين دەباريني

نوێنەرایەتی راستەقینەي ميژوو

ئەو کەسانە دەیکەن کە

لە پیتاويدا قارەمانانە

شەر دەکەن

سمرۆك ئاپۆ

نامه "ههڤال ريبين" بو خوشکهزاکهئ: گزينگ ريبين

ويپراي پيشکەش کردني سلاو و ريزي شوپشگيڙي، به شداريت له شوپشي ئهوين به مروفايهتي و ئازادي پيروژ دهکەم. سهري ريزم بو بپاريکي پيروزي بهم شيوهيه دادهنهوييم.

سهروک ئاپو و شههيدان بو ئيمه و گهلهکهمان و تهواوي مروفايهتي ههناسهن، ئاون، ميژوون، ژيان، پاشهروژن، ئازادين، شهرفهن، سهرکهوتنن. بويهش با بهو پهري ئهوينهوه ئهم ريگا پيروژه وهکوو تاکه ئاسوي شهرف و ئازادي بپرين و لهم ري بپينه دا ههر ههنگاومان سهرکهوتن و ههر ههناسهمان پيشکهوتن بييت. با به بهرجهسته کردني کهسايهتي زيلاو و سهما له ميشک و روچ و کهسايهتيمان دا بگهينه لووتکهي مروفايهتي و بهرهو خوڤي ژيان سهروک ئاپو بفرين. تهنيا بهم چهشنهيه که دهتوانين بيينه وهلام بو سهروکايهتي و شههيدان و گهلهکهمان و نيشتمانهکهمان و تهواوي مروفايهتي. ههڤال گزينگ له بريت بي تو له کومهلگايهکهوه هاتووي که ژن له ژير گهورهترين ستهم و چهوساوهبي دا دهژيت. لهو پهري کويلايهتي دا دهژيت. تاکه ريگاي رزگار کردني ژنيش لهو ههل و مهرجه نهفرهتي يه ريگاي سهروکايهتي يه و خهباتيکي سهرکهوتوانه لهم ريبازه پيروژه دايه. بويه دهبيت روچ و ميشکمان به تهواوي بکهينه هيلانهي ئهويني سهروکايهتي و شههيدان. با به کهسايهتيهکي شياو و مهزنهوه وهلاميک ببين بو پهنجي سهروکايهتي، خويني شههيدان و ئيشي گهلهکهمان. دهبيت به ههر کهسيک بسهلمينين سهروک ئاپو له روچ و له ميشک و له ههناسهي ئيمه دايه نه له بهنديخانه.

به هيواي سهرکهوتن و پيشکهوتن و مهزن بووني بهردهوام.
بژي نوينهري راستهقينهئ ئهوين، ئازادي، مروفايهتي: سهروک ئاپو
2001/7/4

ريبين